

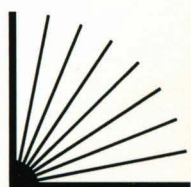
U-notat 18/95

En snubla, en brøt og seks løp videre

**Rekruttering og gjennomstrømning
i videregående opplæring
etter Reform 94**

**Evaluerings av Reform 94:
Underveisrapport høsten 1995**

Nils Vibe

Utredningsinstituttet
FOR FORSKNING OG HØYERE UTDANNING

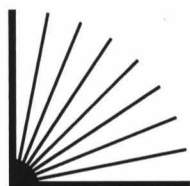
U-notat 18/95

En snubla, en brøt og seks løp videre

**Rekruttering og gjennomstrømning
i videregående opplæring
etter Reform 94**

**Evaluering av Reform 94:
Underveisrapport høsten 1995**

Nils Vibe

Utredningsinstituttet

FOR FORSKNING OG HØYERE UTDANNING

1970-1971

1972-1973

1974-1975

ISBN 82-7218-343-9

Forord

Dette er den tredje rapporteringen fra Utredningsinstituttets hovedprosjekt i forbindelse med evalueringen av Reform 94. Som ved tidligere halvårsrapporteringer har vi også denne gangen to hovedsiktemål. For det første: Å gi så rask og presis tilbakemelding som mulig til oppdragsgiver om funn som kan ha betydning for det videre arbeidet med Reform 94. For det andre: Å presentere kunnskap og analyser som er gode bidrag til den helhetlige og forskningsbaserte evalueringen av reformen. De to kravene representerer begge store utfordringer, og de vil i en presset arbeidssituasjon ofte være motstridende. Man skal være rask, presis og relevant to ganger i året, samtidig som det stilles forventninger om forskningsmessig kvalitet.

Kapittel 1 i rapporten inneholder en dokumentasjon av det som er det viktigste datagrunnlaget for Utredningsinstituttets hovedprosjekt så langt: elev- og søkerdatabasen som er bygget opp i løpet av det siste året. Denne dokumentasjonen er foretatt først og fremst for å gi oppdragsgiver den kontraktsfestede rapporteringen som er avtalt og skulle egentlig ha foreligget separat. For å spare tid, og fordi en slik dokumentasjon også er av betydning for selve evalueringsarbeidet, har vi valgt å la den inngå i rapporten.

Kapittel 2 og kapittel 3 omhandler søkning og inntak til grunnkurs og VK1 for skoleåret 1995-96. Det dreier seg her i første rekke om statistisk dokumentasjon, men det foretas også analyser og beregninger som er relevante for å vurdere hvordan den lovfestede retten til opplæring innfris og hvordan elevtallsutviklingen er, i forhold til det som er beskrevet i Omfangsforskriften. Kapittel 4 har et mer analytisk perspektiv og omhandler fullføring av grunnkurs og overgang til VK1. I kapittel 5 ser vi framover og foretar beregninger av behovet for læreplasser i bedrift fra høsten 1996, samtidig som elevenes langsiktige utdanningsplaner beskrives.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er oppdragsgiver for evalueringen av Reform 94. Evalueringens oppfølgingsgruppe har gjennomlest og kommentert et utkast til denne underveisrapporten. Seniorutreder Nils Vibe har utarbeidet rapporten, mens utredningsassistent Kristoffer Moe har bidratt med databearbeiding og figurer. Seksjonsleder Per Olaf Aamodt har gitt råd underveis i arbeidet.

Oslo, desember 1995

Johan-Kristian Tønder

Per Olaf Aamodt

Innhold

1	Problemstillinger og datagrunnlag	7
1.1	Innledning	7
1.2	Dokumentasjon av rutiner for datainnsamling og bearbeiding	8
1.2.1	Behov for å kunne koble informasjon på individnivå	8
1.2.2	Grunnkurssøkerne 1994	9
1.2.3	Grunnkurselevne 1994-95	10
1.2.4	Elever 1994-95 og søkere til grunnkurs og VK1 1995	11
1.3	Datakvalitet og anvendbarhet	15
1.3.1	Landbakgrunn og morsmål kodes forskjellig	16
1.3.2	Fremmedspråklige søkere er ikke alltid identifisert	16
1.3.3	Fortsatt uensartet bruk av kurskoder	16
1.3.4	Mangelfull informasjon om gjennomføring	17
1.3.5	Ufullstendig informasjon om VK1-søkningen fra to fylker	17
1.3.6	Særløpselever er ikke godt nok registrert	17
1.3.7	Skillet mellom søkere og søknader kan være problematisk	18
1.3.8	Elever som ikke omfattes av LINDA-systemet	18
1.3.9	Innhentingsrutiner og ressursbruk	18
2	Søkning og tilbud på grunnkursnivå i 1995	20
2.1	Åtte prosent færre grunnkurssøkere siden 1994	20
2.2	Færre voksne søker de mest ettertraktede grunnkursene	22
2.3	Individuelle og kollektive erfaringer	26
2.4	Det kjønnsdelte utdanningsmarkedet opprettholdes	27
2.5	Noe bedre samsvar mellom tilbud og etterspørsel	30
2.6	Omtrent samme omfang av særskilte søkere	31
2.7	Fire av fem får innfridd førsteønsket	32
2.8	Litt færre grunnkurselever ved skolestart	38
2.9	Oppsummering og anbefalinger	39
3	Søkning og tilbud på VK1-nivå i 1995	41
3.1	Over 72.000 VK1-søkere	41
3.2	Helse- og sosialfag har mange søkere utenfra	42
3.3	Fire av fem primærsøkere kommer rett fra grunnkurset	44
3.4	Sterkt skille mellom jentefag og guttefag på VK1-nivå	45
3.5	Fire av fem primærsøkere får innfridd førsteønsket	48
3.6	Vanskeligst å komme inn på yrkesfaglige kurs	50
3.7	Stor fylkesvis variasjon i tilbudet til voksne	52
3.8	Betydelig nedgang i antall VK1-elever siden 1994	55
3.9	Brudd på Omfangsforskriften normaliseres	56
3.10	Vanskelig å utnytte kapasiteten på VK1-nivå	58

3.11	Dimensjoneringsvansker aktualiserer bedre koordinering	60
3.11.1	Større flyttevillighet enn antatt?	60
3.11.2	Fra de store tall til de små: Trebåtbyggerfaget	61
3.11.3	Fra de små tall til enkelteleven	62
3.12	Oppsummering og anbefalinger	63
4	Gjennomføring av grunnkurs og overgang til VK1	65
4.1	Tre av fire grunnkurselever følger normal progresjon	65
4.2	Fortsatt fylkesvise variasjoner i gjennomføring	67
4.3	Dårligst gjennomføring på yrkesfagene	70
4.4	Trivsel og skoleprestasjoner har betydning for gjennomføringen	72
4.5	Betydelig bedring i rettselevenes gjennomføring på yrkesfagene	74
4.6	Omvalg er fortsatt et utbredt fenomen	78
4.7	Seks prosent ønsker å ta samme grunnkurs på nytt	84
4.8	Oppsummering og anbefalinger	85
5	Utfordringer framover	88
5.1	Behov for inntil 17.000 læreplasser i bedrift	88
5.2	Studiekompetanse som alternativ for yrkesfagelevne	92
5.3	Nær to av tre vil ta høyere utdanning	95
5.4	Oppsummering og anbefalinger	97
	Litteratur	99
	Tabelloversikt	101
	Figuroversikt	103
	Vedleggstabeller til kapittel 3	104
	Vedleggsfigurer til kapittel 4	108
	Vedleggstabeller til kapittel 4	110
	Spørreskjema til et utvalg av 1978-kullet	117

1 Problemstillinger og datagrunnlag

1.1 Innledning

Hvilke hovedfunn og spørsmål ble det fokusert på i Utredningsinstituttets forrige rapport fra evalueringen av Reform 94, *Alle kan ikke bli frisører?* (Sandberg og Vibe 1995). Vi kunne påvise at 98 prosent av 9. klassekullet søkte om opptak på grunnkursene og at 96 prosent ble elever. 94 prosent av rettighetssøkerne fikk innfridd førsteønsket om grunnkurs. Slik sett har reformen vært et vellykket tiltak for de den først og fremst er rettet mot, nemlig de kullene som fullfører grunnskolen fra og med våren 1994. På den annen side har tilbudsdimensjoneringen i fylkene ført til en reduksjon i det samlede elevtallet, og dette har særlig gått ut over de voksne søkerne. Hvordan ser det ut i 1995, ved starten av reformens annet år? Er det fortsatt slik at rettighetselevene får innfridd sine ønsker, men at det foregår på bekostning av de voksne? Gjelder dette i så fall for søkning til VK1 så vel som til grunnkursene? Hvis bildet er det samme, må det bety at innføringen av rett til opplæring for de yngste årskullene og praktiseringen av forskriftene har gitt påviselige resultater for søkerne, og at det vi observerte er direkte konsekvenser av reformen.

Vi pekte videre på at det sannsynligvis ville bli vanskeligere å tilfredsstille rettighetselevenes førsteønsker på VK1-nivå enn på grunnkursnivå og at dette særlig vil gjelde innen bestemte studieretninger (helse- og sosial, formgivning, hotell- og næringsmiddel og naturbruk). Slår dette til, og er det et landsomfattende fenomen, eller får vi nå fylkesvise variasjoner også for rettighetselevenes del? Er det bestemte fag innen studieretningene som peker seg ut, eller er det generelle tendenser innenfor bestemte studieretninger?

Et viktig funn var den sterke kjønnsdelingen i forbindelse med veivalgene. Opprettholdes ubalansen på grunnkursnivå? Hvordan ser det ut på VK1-nivå? Hva er de typiske jente- og guttefagene på dette nivået?

Vi viste også at det var planlagt svært mange plasser i en del små fag. Hvordan har søkningen til disse fagene vært? Vi stilte spørsmål ved måten tilbudet ble administrert på for de små fagene. Kan vi se noen tendens til "feilplassering" av søkere i forhold til bostedsfylke/hjemfylke? Er det mange søkere som ikke får innfridd førsteønsket fordi det ikke kan tilbys i hjemfylket?

Vi stilte i innledningskapitlene spørsmål om systemets rigiditet og elevenes rasjonalitet. Kan vi ut fra valgene til grunnkurselevene si noe om hvor vanlig det er å velge "annerledes" (nytt grunnkurs, alternativ vei til VK1, avbrudd osv)? Kan svarene på spørreundersøkelsen som Utredningsinstituttet gjennomførte våren 1995 blant et utvalg av Reform 94-kullet si oss noe om begrunnelsene for utradisjonelle valg? Hvem er det som velger utradisjonelt? På den annen side: Hvor forutsigbart synes elevene at systemet er: Er det noe forhold mellom hvor sikker man er på å få plass og utfallet av søkningen?

Spørsmål knyttet til gjennomstrømningsproblematikken må få en sentral plass i rapporten. Disse bør ses i sammenheng med elevenes langsiktige planer og

verdiorienteringer. Er det samsvar mellom de valgene man gjør foran VK1 og de mer langsiktige planene man har? Dette er eksempler på spørsmål vi vil forsøke å besvare i denne rapporten.

1.2 Dokumentasjon av rutiner for datainnsamling og bearbeiding

Da Utredningsinstituttet i desember 1993 (jfr skisse av 17.12.93) sendte inn sin prosjektskisse for evalueringen av Reform 94 ble det skissert et datainnsamlingsopplegg som baserte seg på data fra et utvalg av fylker. Tanken var å følge søkere og elever i disse fylkene over tid for å analysere rekruttering og gjennomstrømning i videregående opplæring. I forbindelse med forhandlinger om kontrakt mellom KUF og Utredningsinstituttet for siste halvår av 1994 ble det foretatt en del avklaringer mht mulige datakilder. Det ble da fort klart at søker- og elevdatabasen LINDA ga muligheter for å samle inn landsdekkende data uten alt for store ekstrakostnader.

Innføringen av Reform 94 stiller helt nye krav til fylkene når det gjelder ajourført og pålitelig statistikk over søkning og elevmassen. Retten til videregående opplæring ogplikten til å følge opp all ungdom mellom 16 og 19 år for å kunne gi dem et tilbud om opplæring eller arbeid forutsetter at det finnes et individbasert datasystem i hvert enkelt fylke. LINDA-systemet er utviklet nettopp med tanke på dette behovet og var i bruk i de fleste fylker allerede før innføringen av reformen.

Etter å ha innhentet en del råd fra skolemyndighetene i Oslo og Buskerud, tok Utredningsinstituttet kontakt med Statens Datasentral, som har utviklet LINDA-systemet og som har ansvaret for videre utvikling og vedlikehold. Det ble klarlagt hvilke typer informasjon som kunne innhentes og hvordan dette kunne gjøres mest rasjonelt. Det ble søkt Datatilsynet om tillatelse til opprettelse av personregister. Statens Datasentral utviklet et program som kunne kjøres av hvert enkelt fylke for å ta ut de aktuelle opplysningene i form av tekstfiler med informasjon på individnivå. Medio oktober 1994 forelå tillatelsen fra Datatilsynet, og data ble deretter levert fra hvert enkelt fylke på diskett direkte til Utredningsinstituttet. Det siste fylket leverte data først i slutten av november. Etter denne første innsamlingsomgangen er det hentet inn informasjon fra fylkene to ganger.

1.2.1 Behov for å kunne koble informasjon på individnivå

Fordi gjennomstrømningsanalyser er en av Utredningsinstituttets hovedoppgaver i forbindelse med evalueringen av Reform 94, har det hele tiden vært klart at det må hentes inn informasjon på flere tidspunkt og at informasjonen må kunne kobles og ajourføres på individnivå. Dette skaper tekniske såvel som juridiske utfordringer. Datatilsynet er prinsipielt svært tilbakeholdne med å gi tillatelse til slike koblinger dersom informasjonen på noen måte kan brukes til å identifisere enkeltpersoner. Selv om Utredningsinstituttet har både tradisjon for og kompetanse til å behandle denne typen registre gjennom flere årtiers arbeid med Forskerpersonalregisteret og Akademikerregisteret, har vi ikke noe ønske om for egen del å bygge opp et lignende

personregister for elever og søkere til videregående opplæring. Planen for å opprette en ny persondatabase innebærer nemlig ikke kontinuerlig ajourføring på ubestemt tid, men avgrenses til evalueringsperioden, med mulighet for noen års forlengelse for å følge de første kullene inn i arbeidsliv og høyere utdanning. Databasen skal heller ikke brukes til administrative formål, men skal utelukkende tjene som grunnlag for den forskningsbaserte evalueringen.

For å unngå at Utredningsinstituttet skal bli sittende med et register med personidentifiserbar informasjon, er det utviklet et system der personnummer erstattes med en kryptert kode. Denne koden genereres ved hjelp av en algoritme som er utviklet ved Statens Datasentral og som oppbevares der. Når fylkene henter ut informasjon, erstattes personnummeret med denne koden. Den krypterte koden brukes deretter som nøkkel for å koble informasjon om samme individ på ulike tidspunkter. Den eneste ulempen ved denne metoden er at den forutsetter reelle personnumre. Individer med foreløpige personnumre vil dermed ikke bli med i basen. Det viser seg dermed at man mister en del personer. I tillegg til de 172.418 personene som til nå omfattes av basen, skulle det vært inntil 1.000 personer til. Dette dreier seg om utenlandske statsborgere med kort tid bak seg i landet og som for en stor del var registrert som 9. klasseelever i grunnskolen i skoleåret 1994-95. Søkergrunnlaget blant fremmedspråklige kan på denne måten bli noe undervurdert. Personer uten reelt personnummer vil likevel ikke kunne inngå i gjennomstrømningsanalysene fordi man ikke har noen individidentifikasjon som kan brukes til å koble informasjon fra flere tidspunkt.

1.2.2 Grunnkurssøkerne 1994

Den første datainnsamlingen ble foretatt i perioden 15.10.94 til 28.11.94 og skulle omfatte alle grunnkurssøkerne.

Avgrensning av massen:

Alle som søkte om opptak i videregående opplæring gjennom det fylkeskommunale inntaket i 1994 og som hadde ført opp grunnkurs som minst ett av tre (eller fire) ønsker.

Hensikten var å avgrense massen til søkere til de 13 nye grunnkursene, men dette var ikke presisert slik at også søkere til annet år av toårige grunnkurs etter gammel ordning kom med. Informasjonen om disse er bare delvis benyttet. Vi fikk totalt informasjon fra 99.320 søknader. Når vi begrenset massen til de som hadde nye grunnkurs på ønskelisten, satt vi igjen med 94.088 søknader. 85.695 kom fra personer som søkte i bare ett fylke, mens 3.498 personer hadde sendt i alt 8.393 søknader til to eller flere fylker. Vi satt dermed igjen med opplysninger om 89.193 personer. Vi skal seinere komme tilbake til hvordan vi valgte ut "riktig" søknad for de personene som hadde sendt flere søknader.

Innhentede opplysninger:

Hovedsiktemålet var å hente inn informasjon om søkningen og resultatet av den og i tillegg en del bakgrunnsinformasjon om søkerne.

Kryptert individkode
Kjønn
Fødselsår
Fylke, søkt i
Bostedskommune (bydel i Oslo)
Rettighetsstatus (med rett/uten rett)
Søkertype (ordinær/særskilt/fremmedspråklig)
Førsteønske (4 sifret LINDA-kode/fylkesspesifikk kode)
Annetønske
Tredjeønske
Kurstilbud
Skoletilbud (Fylkesspesifikk kode)
Skoletilbud (SSB-kode)
Mottatt tilbud (Ja/Nei)

I ettertid viste det seg at det også kunne ha vært av verdi å ha informasjon om ønsket skole, om landbakgrunn og om morsmål. For øvrig vises det til seinere vurdering av de enkelte typene informasjon.

1.2.3 Grunnkurselevne 1994-95

Det ble samlet informasjon om alle elever som var registrert på grunnkurs i skoleåret 1994-95 i perioden 15. januar til 30. mars 1995. Hensikten var denne gangen å fastslå hvem som til slutt ble elever og å supplere søkerdataene med informasjon om eventuelt frafall i løpet av første halvår.

Avgrensning av massen:

Alle som var registrert som grunnkurselever skoleåret 1994-95.

Ettersom elever som har sluttet ikke fjernes fra registeret i skoleåret, vil vi også få med de som slutter. Vi fikk inn informasjon om 69.171 personer. Også denne gangen omfattet opplysningene elever på annet år av toårige grunnkurs etter gammel ordning. Noe overraskende viste det seg at flere hundre elever var registrert i to eller flere fylker. Enkelte var til og med registrert to ganger i samme fylke. Dataene ble koblet med søkerdataene, og det viste seg at vi fikk med 303 elever som ikke hadde vært registrert som søkere høsten 1994. Forklaringen på dette kan dels være at disse var tatt inn uten søknad i løpet av høsten, og dels at det dreide seg om personer som i første innsamlingsomgang ikke hadde reelt personnummer. Etter koblingen besto databasen av 89.496 personer, hvorav 64.638 var elever på de nye grunnkursene eller på særskilte tilbud som ikke lot seg knytte til en bestemt studieretning. Den siste gruppen omfattet 743 elever. De øvrige 24.859 var fortsatt i basen, men hadde enten ikke fått tilbud, eller sagt det fra seg.

Innhentede opplysninger:

Hensikten var å oppdatere søkeropplysningene for å finne ut hvem som til slutt ble elev.

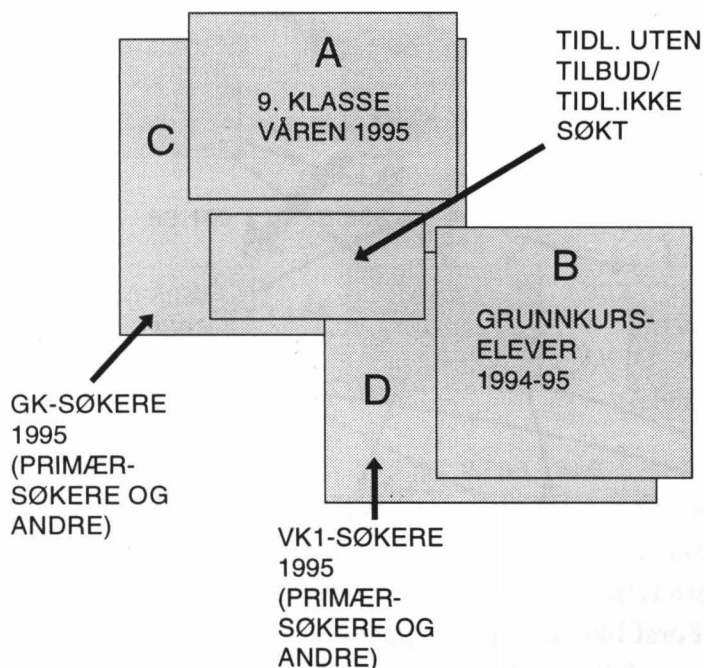
Kryptert individkode
Fylke, elev i
Skole, elev ved (Fylkesspesifikk kode)
Skole, elev ved (SSB-kode)
Kurs, elev på
Sluttdato
Mottatt tilbud
Fullført

Fordi vi ikke hadde forutsett at vi kunne få inn nye personer, savnet vi personopplysninger om de 303 som var tatt inn *etter* ordinært inntak. Mottatt tilbud var identisk ("Ja") for alle, mens fullførte-koden var blank for alle.

1.2.4 Elever 1994-95 og søkere til grunnkurs og VK1 1995

Den tredje, og hittil siste, innsamlingen av data foregikk de siste dagene av august 1995. Denne gangen sto Statens Datasentral for hele innsamlingen. Den ble foretatt on-line slik at fylkene kjørte jobbene etter ferdige oppsett, mens SDS samlet inn dataene over nettet. Etterpå lagde SDS en komplett datafil som ble overført elektronisk til Utredningsinstituttet. Denne metoden sparte oss for adskillig tid og arbeid og vil bli benyttet heretter framfor innsamling av data på diskett fra fylkene enkeltvis.

Hensikten denne gangen var å kartlegge alle søkere til VK1 og GK. Fjorårets grunnkurselever og 9. klassinger skulle dessuten følges videre.

Figur 1.1 Masseavgrensning i forbindelse med innhenting av data om søkning til GK og VK1 for skoleåret 1995-96

Avgrensning av massen:

A: Alle fra grunnskolen 9. klasse skoleåret 1994-95.

B: Alle grunnkurselever fra skoleåret 1994-95.

C: Alle søkere til grunnkurs for skoleåret 1995-96 (1., 2. og 3. valg).

D: Alle søkere til VK1 for skoleåret 1995-96 (1., 2. og 3. valg).

De fire gruppene overlapper hverandre på følgende måte (se Figur 1.1): De fleste i A vil gjenfinnes i C. De fleste i B vil gjenfinnes i D. Personer fra B kan dessuten gjenfinnes i C. Man kan søke både GK og VK1 og tilhøre både C og D. Det vil dessuten komme helt nye personer utenfra til C og D.

Innhentede opplysninger:

Hensiktene var nå fire: i) Å følge 9. klassingene inn i videregående opplæring. ii) Å følge grunnkurselevne videre. iii) Å fange inn helt nye søkere. iv) Å følge de av fjorårets grunnkurssøkere som ikke ble grunnkurselever.

Kryptert individkode

Kjønn

Fødselsår

Fylke, registrert i

Bostedskommune (bydel i Oslo)

Landbakgrunn

Morsmål

Rettighetsstatus (med rett/uten rett)

Søkertype (ordinær/særsilt/fremmedspråklig)

Kurs 1994-95

Skole 1994-95

Sluttdato 1994-95

Fullført

Vitnemålsinformasjon

Førsteønske (4 sifret LINDA-kode/fylkesspesifikk kode)

Kurskategori førsteønsket (2 sifret LINDA-kode)

Førsteønske skole for førsteønske kurs (Fylkesspesifikk kode)

Annetønske

Kurskategori annetønske

Tredjeønske

Kurskategori tredjeønske

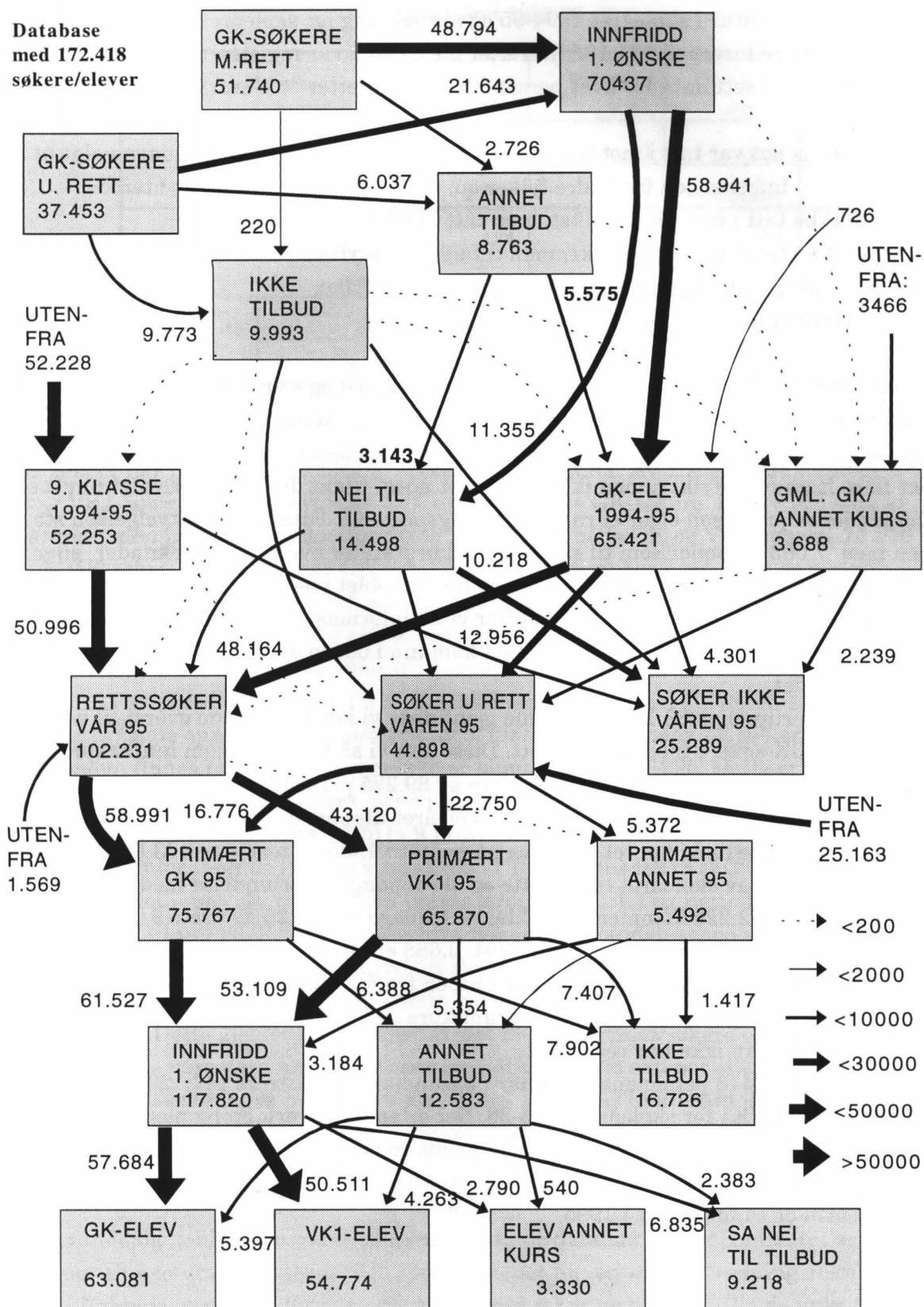
Kurstilbud

Kurskategori tilbud

Skoletilbud (Fylkesspesifikk kode)

Mottatt tilbud (Ja/Nei)

Det ble på denne måten samlet inn informasjon om over 285.087 enheter. Fordi hver person kunne finnes innenfor flere av de fire gruppene A, B, C og D, og fordi hver person kunne være registrert i flere fylker, måtte dataene bearbejdes slik at vi sto igjen med ett sett data for hver person. Først ble data fra gruppene A, B, C og D koblet ved hjelp av den krypterte individkoden og fylkeskoden. Dermed fikk vi samlet informasjon på

Figur 1.2 Database med i alt 172.418 søkere og elever i grunnkurs og VK1. Fra søkning for skoleåret 1994-95 til skolestart høsten 1995.

individnivå om status i skoleåret 1994-95 og om søkning for skoleåret 1995-96. Antallet enheter ble nå redusert til 171.102. Deretter ble de som var registrert i flere fylker skilt fra de øvrige. Ett sett data for hver person ble valgt ut etter et hierarkisk prinsipp:

- 1: Hvis det var tatt i mot tilbud i hjemfylket, ble denne informasjonen valgt ut.
Informasjon fra andre fylker om denne personen ble holdt utenfor.
- 2: Ikke tatt i mot i hjemfylket, men tatt i mot i annet fylke.
- 3: Ikke tatt i mot i noe fylke, men tilbud i hjemfylket.
- 4: Ikke tilbud i hjemfylket, men tilbud i annet fylke.
- 5: Ikke tilbud i noe fylke, men søkt i hjemfylket.

De som da gjensto, var de som ikke hadde fått noe tilbud og som ikke var registrert i hjemfylket, men i to eller flere fremmede fylker. I tillegg kommer de som fortsatt sto med flere sett informasjoner etter utvelgelsen ovenfor, f.eks de som hadde mottatt tilbud i to eller flere fremmede fylker, men ikke tatt i mot noen. Blant disse ble det valgt ut ett sett informasjoner pr person etter et randomiseringsprinsipp. Etter denne utvelgelsen sto vi igjen med 7.003 personer som til sammen hadde stått for over 23.268 søknader, eller 3,32 søknader pr. person. De nye personene ble så koblet med den opprinnelige databasen fra skoleåret 1994-95, og ialt har vi nå informasjon om 172.418 personer. Figur 1.2 dokumenterer når informasjonen kom inn i basen og hva den kan brukes til i analysearbeidet.

De opprinnelige 83.193 personene gjenfinner vi i de to boksene øverst til venstre i figuren som GK-søkere med og uten rett. Disse kan vi så følge gjennom inntaksprosessen og fram til skoleåret 1994-95. De får selskap av 89.225 personer som kommer inn i databasen seinere. 303 kom inn i løpet av skoleåret utenom ordinært inntak og ble fanget opp allerede da vi hentet inn data på nyåret i 1995. Ytterligere 423 kom inn på grunnkurs i løpet av skoleåret etter dette og ble oppdaget i forbindelse med tredje datainnhenting. 52.228 kommer fra 9. klasse. I tillegg hadde 25 av årets 9. klassinger vært registrert som grunnkurssøkere i 1994. 3.688 er elever på annet år av grunnkurs etter gammel ordning, som vi ikke hadde i basen fra før. Vi får også inn i alt 26.858 nye personer i forbindelse med søkingen til grunnkurs og VK1. Av disse er 1.569 søkere med rett som vi tidligere ikke har registrert.

Av de 172.418 personene vi nå har i basen har vi registrert 147.129 som søkere til grunnkurs eller VK1 for skoleåret 1995-96. Det er en viss overlapping mellom søkerne til grunnkurs og VK1, og personer med andre primærønsker inngår også i søkerbasen når de har grunnkurs eller VK1 som annet- eller tredjeønske. Tabell 1.1 viser hvordan søkermassen er sammensatt i 1995.

Tabell 1.1 Søkere til grunnkurs og VK1 for skoleåret 1995-96 etter primærønske og sekundær/tertiærønske.

sekundær/tertiær yrke.

Søker GK?	Søker VK1 ?	Søker Annet ?	Primært GK	Primært VK1	Primært Annet	Sum
Ja	Ja	Ja	46	43	292	381
		Nei	2.257	5.193	Umulig	7.450
	Nei	Ja	194	Umulig	951	1.145
		Nei	73.270	Umulig	Umulig	73.270
Nei	Ja	Ja	Umulig	443	4.249	4.692
		Nei	Umulig	60.191	Umulig	60.191
			75.767	65.870	5.492	147.129

5.492 søkere har primærønske som er verken GK eller VK1. Av disse er det 4.249 som også er VK1-søkere (sekundært eller tertiært), men ikke GK-søkere. Det er 951 som er GK-søkere, men ikke VK1-søkere, og det er 292 som er både GK og VK1-søkere. 73.270 er rene GK-søkere, dvs at de har GK som annet- og tredjeønske også (hvis de oppgir mer enn ett ønske). 60.191 er rene VK1-søkere. Det finnes ingen rene "Annet-søkere" ettersom kriteriet for å være med i basen nettopp er at man som minimum har grunnkurs eller VK1 som annet- eller tredjeønske.

1.123 av personene i figur 1.2 er 9. klassinger fra skoleåret 1994-95 som ikke har søkt videregående opplæring (2,1 prosent av 9. klassekullet), mens 24.166 er andre personer som finnes i basen, men som ikke er blant søkerne i 1995. Dette er søkere fra 1994. 63.081 (36,6 prosent) av personene i basen er grunnkurselever høsten 1995, 54.774 (31,8 prosent) er på VK1, mens 3.330 (1,9 prosent) er elever på andre kurs. 16.726 (9,7 prosent) er utenfor fordi de ikke fikk noe tilbud i 1995, mens 9.218 (5,3 %) fikk tilbud, men ikke tok det i mot. De tallene som presenteres i tabell 1.1 og figur 1.2 viser bare små avvik i forhold til tall KUF har innhentet fra fylkene i forbindelse med søknungen og i november 1995. Vi vil komme nærmere tilbake til dette i kapittel 2 og 3. Det er imidlertid svært viktig å være presis i definisjonene når tall fra ulike kilder sammenliknes. Dette gjelder blant annet skillet mellom primærsøkere og andre søkere. Ideelt sett burde våre data ha vært innhentet tidligst medio oktober slik at tilbud som er gitt etter 1. september også hadde blitt registrert. Dette var imidlertid ikke mulig på grunn av de tidspunktene for rapportering som var ønsket fra Departementets side.

1.3 Datakvalitet og anvendbarhet

Som en foreløpig konklusjon må det kunne sies at de dataene som er innhentet egner seg svært godt til å foreta analyser av den typen som det forventes at Utredningsinstituttet utfører i forbindelse med Reform 94. De synes også å kunne tilfredsstille de krav som må stilles til statistikkproduksjon for administrative formål. I den grad det er svakheter ved informasjonen grunner dette først og fremst i følgende forhold: i) uensartet bruk av

koder; ii) uensartet behandling av kategorier av søkere; iii) mangelfull oppdatering og registrering av informasjon; iv) dobbeltregistrering av søkere.

1.3.1 Landbakgrunn og morsmål kodes forskjellig

Den direkte personinformasjonen forutsetter vi er korrekt, dvs at opplysninger om kjønn, fødselsår og bostedskommune samsvarer med det som gjelder for den enkelte. Når det gjelder informasjon om landbakgrunn og morsmål er vi mer usikre. Her praktiseres forskjellige rutiner i fylkene både når det gjelder bruk av kodestandarder og registrering av slik informasjon overhodet. Vi har ikke hatt tid til å gå nærmere inn på en vurdering av denne informasjonen foreløpig, men kan allerede nå fastslå at informasjon om språk og landbakgrunn trolig bør brukes på fylkesnivå og at det utvises stor forsiktighet når det gjelder å lage nasjonale oversikter på basis av denne typen informasjon. I rapporten fra Utredningsinstituttets prosjekt om fremmedspråklige elever brukes denne informasjonen aktivt (Lødding 1995).

1.3.2 Fremmedspråklige søkere er ikke alltid identifisert

Informasjonen om søkerstype avhenger helt av de administrative rutinene hvert enkelt fylke har valgt. Særlig gjelder dette informasjon om fremmedspråklige søkere. Erfaringene fra arbeidet med underveisrapport for 1. halvår 1995 viste at det helt tydelig foreligger forskjellig praksis fra fylke til fylke (Sandberg og Vibe 1995:80). Å sammenlikne fylker på basis av slik informasjon blir dermed meningsløst. For de øvrige som søker på særskilt grunnlag er trolig praksisen noe mer ensartet.

1.3.3 Fortsatt uensartet bruk av kurskoder

Vi har tidligere påpekt at kurskodene anvendes med en viss variasjon fra fylke til fylke. Dels har vi problemet med fylkesspesifikke koder i 9000-serien, dels bruk av gamle koder, dels forskjellig bruk av koder i 8000-serien. Vi har likevel et visst inntrykk av at dette problemet er blitt noe mindre fra skoleåret 1995-96. Det er stort sett de største fylkene som har de mest spesialiserte kodene. I så måte utpeker Oslo seg med en rekke særegne koder for kurs for fremmedspråklige og andre særskilte søkere og i tillegg egne koder for deler av det økonomisk/administrative VK1-tilbudet. Her er variasjonen i tilbudet så stort at det ikke kan ivaretas av koder innenfor 8000-serien. Noe tilsvarende gjelder for Akershus og Hordaland. Sistnevnte fylke velger en annen løsning enn Oslo og bruker samme kode i 8000-serien om forskjellige tilbud, noe som heller ikke er heldig. Det finnes også eksempler på fylker som ikke bruker de vanlige kodene for ordinære kurs (Telemark: Resepsjon og Butikk).

Utredningsinstituttet har ikke tatt mål av seg til å lage et detaljert og standardisert kodeverk for alle særskilte kurs, men har for sitt formål kodet om de fylkesspesifikke opplysningene til grove kategorier innenfor 8000-serien. Dette er mest hensiktsmessig for hovedprosjektets formål, der analyser av tilbudet til særskilte søkere ikke inngår som noen hovedoppgave. All opprinnelig informasjon finnes imidlertid tilgjengelig i databasen slik at instituttets prosjekt om fremmedspråklige og andre interesserte brukere kan nyttiggjøre seg den.

1.3.4 Mangelfull informasjon om gjennomføring

Det har vært og er fortsatt en ambisjon for Utredningsinstituttet å framskaffe informasjon om elevenes gjennomføring av opplæringen. Hoveddatakilden for dette er å bruke informasjon om personenes elevstatus hver høst. I tillegg til dette har vi ønsket å kunne si noe om de som ikke fortsetter som elever. En kilde er her informasjonen om sluttdato. Her kan vi skille ut de som ikke fullfører skoleåret. Denne informasjonen er imidlertid ikke like godt ajourført i alle fylker. Østfold fylke ser ikke ut til å ajourføre slik informasjon i LINDA-registret i det hele tatt.

Det som gjenstår er å skaffe opplysninger om eleven har bestått eller ikke. Her ser det ut til at vi har støtt på et problem. Tidspunktet for datainnsamling har delvis vært styrt av Departementets ønsker om rapportering. Det viser seg at denne typen data ikke er ajourført i LINDA-systemet pr 1. september.

Vi samler inn informasjon om alle søkere som av ulike grunner ikke er godkjent som helkurselever. Disse deles inn i kategoriene "delkurselev", "advarsel" og "ikke godkjent". Informasjonen påføres i forbindelse med søknadsbehandlingen, men vi vet at praksis kan være ulik fra fylke til fylke. De vi ikke vet noe om i det hele tatt, er de som gjennomfører skoleåret, men som siden velger ikke å søke om nytt opptak.

1.3.5 Ufullstendig informasjon om VK1-søkningen fra to fylker

Da data var innhentet 1. september 1995, oppdaget vi at vi manglet søkerinformasjon om omtrent 90 % av elevene fra de studiekompetansegivende grunnkursene i Oslo og Finnmark i skoleåret 1994-95. Forklaringen på dette viser seg å være at disse to fylkene overlater inntaket av VK1-elever til skolene så lenge elevene ønsker å fortsette på samme skole og innenfor samme studieretning (gjelder ikke Musikk/Dans/Drama i Finnmark). Det fantes derfor ikke noen sentral fylkesvis informasjon om søkningen til VK1 innenfor disse studieretningene i Oslo og Finnmark. Først når elevregisteret er ajourført kan vi finne igjen informasjon om de elevene det gjelder, men opplysninger om eventuelle annet- og tredjeønsker finnes ikke i Oslo. I Oslo vil dessuten elever som ikke har fått noe tilbud, eller som har sagt fra seg et tilbud, framstå som om de ikke har søkt.

Det er selvsagt uheldig for evalueringen at to fylker har avvikende praksis når det gjelder registrering av søkerinformasjon. Dersom det ikke skaper store administrative problemer for fylkene å legge om sine rutiner, ville det være en fordel om de fulgte samme praksis som de øvrige fylkene med overføring av data til fylket også i inntaksfasen. Dette forhindrer selvsagt ikke at selve inntaket fortsatt kan foregå ved skolene, noe det trolig gjør også i andre fylker enn de to nevnte.

1.3.6 Særløpselever ikke godt nok registrert

Bare en håndfull søkere til særløp ble registrert i forbindelse med inntaket til skoleåret 1995-96, og kun to elever registreres med slikt tilbud ved skolestart. Det virker ikke sannsynlig at denne opplæringsformen er så lite utbredt, og forklaringen ligger i at særløpselevene skal registreres i SASA-systemet. Ettersom ambisjonen er at LINDA-systemet skal omfatte lærlingene fra høsten 1996, vil informasjon om særløpselevene og andre lærlinger inngå i vår base.

1.3.7 Skillet mellom søkere og søknader kan være problematisk.

I forbindelse med etableringen av databasen støtte vi raskt på problemet med at én og samme søker kan være registrert i flere fylker. Det viste seg også at noen var registrert som elev i flere fylker. Det fantes også eksempler på personer som var registrert som elev på to skoler i samme fylke og til og med to ganger som elev på samme skole! Dette problemet oppdages først når man har tilgang til individdata. I fylkesvise oversikter med aggregerte data vil slikt skjules. I noen grad tas det høyde for problemet ved at det ofte skilles mellom egne og fremmede søkere. Her oppstår imidlertid et nytt problem: Hvor hører de personene hjemme som ikke søker i hjemfylket, men bare i andre fylker? For evalueringens formål mener vi å ha funnet fram til en tilfredsstillende måte å hankses med dette problemet på. Vi har imidlertid ikke ambisjoner om å opprette og vedlikeholde et korrekt personregister for administrative formål, men en database som er en pålitelig kilde for opplysninger til forskningsmessige formål.

1.3.8 Elever som ikke omfattes av LINDA-systemet

LINDA-systemet er ikke 100 prosent dekkende for all videregående opplæring. LINDA skal omfatte det fylkeskommunale tilbudet, og også i noen grad private og statlige tilbud der plassene f.eks tildeles av fylkesskolemyndighetene. Det som da gjenstår er størstedelen av det private tilbudet, som f.eks Kristelig Gymnasium i Oslo. Tall innhentet direkte fra Statistisk sentralbyrå viste at det var i alt 4.370 grunnkurselever i private skoler høsten 1994. Av disse var 1.462 16-åringer. Høsten 1993 var det i alt 10.607 elever i private og 1.682 i statlige skoler under Lov om videregående opplæring (NOS C245, tabell 38). Noen av dem er registrert i LINDA som elever, og en god del vil nok dessuten omfattes av LINDA-systemet som søkere, fordi vi må anta at det er vanlig å søke både om privat og offentlig tilbud. 16-åringer, som har søkt privat og offentlig, men som er privatskolelever, vil da framstå som søkere som ikke har tatt i mot tilbud i LINDA, mens andre søkere, som siden er blitt elever ved private skoler, oftere vil stå oppført uten tilbud i LINDA-systemet. I tillegg til de elevene som nevnes her, kommer voksne elever som følger ulike former for opplæringstiltak i frivillige organisasjoner. Det vises for øvrig til NVI's prosjekt (Engesbak 1995).

1.3.9 Innhentingsrutiner og ressursbruk

De rutinene som er beskrevet i dette notatet er utviklet for å ivareta evalueringens databehov. I den grad erfaringene med datainnsamlingen og bearbeidingen kan være til nytte for andre formål, er dette selvsagt en fordel. Det vi spesielt har i tankene er KUF's behov for statistikk til administrative formål, og SSB's innhentingsrutiner for produksjon av offentlig statistikk.

Utredningsinstituttet har behov for tilgang til individdata som kan framskaffes raskt og med en akseptabel kvalitet for evalueringens formål. SSB må sannsynligvis stille strengere krav til kvalitetssikring når de skal ivareta sine behov, samtidig som KUF må være innstilt på å hente aggregerte tall direkte fra fylkene med korte intervaller for sine formål.

Det samarbeidet som er utviklet mellom Statens Datasentral og Utredningsinstituttet er av uvurderlig verdi for evalueringen. Både SSB og KUF bruker samme kilde for innhenting av informasjon, og vil som Utredningsinstituttet trolig være tjent med å utnytte SDSs kompetanse i så stor grad som mulig. Det viser seg likevel at det må legges adskillig arbeid i den videre bearbeidingen av data når disse er innhentet fra SDS, og denne bearbeidingen kan bare skje hos brukeren. I løpet av evalueringsperioden må Utredningsinstituttet derfor fortsatt være innstilt på å bruke ressurser til dette.

2. Søkning og tilbud på grunnkursnivå i 1995

2.1 Åtte prosent færre grunnkurssøkere siden 1994

82.246 personer søkte om plass på grunnkurs i videregående skole våren 1995. Tallet omfatter alle søkere som hadde grunnkurs som første-, annet- eller tredjevalg. Dette betyr at søkningens omfang er redusert med 6.947 personer, eller 7,8 prosent, siden 1994 da det tilsvarende tallet var 89.193. Tabell 2.1 viser hvordan grunnkurssøkerne fordeler seg på ulike grupper i 1994 og 1995.

Tabell 2.1 Grunnkurssøkerne 1994 og 1995 etter seks viktige kjennetegn

	1995		1994	
Totalt antall primær-, sekundær- og tertiærssøkere	82.246	100,0 %	89.193	100,0 %
9. klassinger med rett	51.158	62,2 %	51.657	57,9 %
Andre søkere med rett	11.115	13,5 %	-	-
Søkere uten rett	19.973	24,3 %	37.214	41,7 %
Rettighetsstatus uoppgitt	-	-	322	0,4 %
Ordinær søker	72.899	88,6 %	79.691	89,3 %
Særskilt søker	8.103	9,9 %	8.220	9,2 %
Fremmedspråklig søker	1.241	1,5 %	1.282	1,4 %
15 år	753	0,9 %	753	0,8 %
16 år	49.809	60,6 %	49.808	55,8 %
17 år	11.034	13,4 %	13.291	14,9 %
18 år	4.989	6,1 %	5.910	6,6 %
19 år	3.551	4,3 %	4.712	5,3 %
20 - 24 år	7.391	9,0 %	9.311	10,4 %
25 år eller eldre	4.719	5,7 %	5.408	6,1 %
Jenter	41.624	50,6 %	46.301	51,9 %
Gutter	40.583	49,3 %	42.892	48,1 %
Primært nytt grunnkurs	75.767	92,1 %	80.850	90,6 %
GK 2. el. 3. ønske	6.479	7,9 %	8.343	9,4 %
Søker i eget fylke	80.696	98,1 %	87.307	97,9 %
Søker i annet fylke	1.536	1,9 %	1.886	2,1 %

Situasjonen de to årene kan ikke uten videre sammenliknes. I 1994 var rettighetssøkerne pr definisjon 9. klassinger, og i tillegg kom en mindre gruppe som fikk

rett til treårig opplæring av særskilte årsaker. I 1995 må vi skille mellom to hovedkategorier av rettighetssøkere, nemlig de som kommer direkte fra grunnskolen og de som hadde rett også året før. Antallet søkere fra grunnskolen i 1995 er omtrent det samme som antallet rettighetssøkere i 1994, drøyt 51.000. I tillegg søker over 11.000 andre rettighetssøkere plass på grunnkurs. Dette er i alt vesentlig 17-åringer som er gjengangere fra fjorårets grunnkurssøkning. Endelig finner vi snaut 20.000 søkere uten rett til elevplass.

I 1994 var det til sammenlikning over 37.000 søkere uten rett, blant disse nærmere 12.000 17-åringer. Disse 17-åringene kan sammenliknes med årets 11.000 grunnkurssøkere med rett som ikke kommer direkte fra grunnskolen. I den grad tallene er sammenliknbare, kan de tolkes som at det er blitt litt mindre vanlig å være ett år forsinket. Å være forsinket kan i denne sammenheng bety at man tar samme grunnkurs på nytt, at man tar to forskjellige grunnkurs etter hverandre, at man følger et opplegg der det er normalt med to år på grunnkursnivå eller at man venter ett år etter 9. klasse.

Tallene for aldersfordelingen de to årene illustrerer enda klarere hva som har skjedd. Antallet 15- og 16-åringer er identisk de to årene. Til gjengjeld finner vi 2.200 færre 17 åringer blant søkerne. En av forklaringene har vi allerede nevnt, nemlig at Reform 94 må ha forbedret gjennomstrømningen i videregående opplæring. Vi vet dessuten at flere 16-åringer søkte og kom inn i 1994 enn året før, og dermed blir det færre 17-åringer som dukker opp som grunnkurssøkere i år. Omtrent en tredjedel av nedgangen i søkningen til grunnkursene ser dermed ut til å kunne forklares med de endringene som Reform 94 har ført til for de som kommer rett fra grunnskolen.

Nedgangen i antall grunnkurssøkere som er 18 år eller eldre er på omtrent 20 prosent, fra drøyt 25.000 til drøyt 20.000. Det er særlig blant 19- og 20-åringene at reduksjonen er stor. Fordi det er særlig mange kvinnelige søkere blant de eldste, har vi fått en vridning i kjønnsfordelingen. Det er 4.700 færre kvinnelige og 2.300 færre mannlige søkere i 1995 sammenliknet med 1994. De eldste søkerene har ofte annet tilbud enn grunnkurs som førsteønske. Dette er forklaringen på at antallet som har grunnkurs som 2. eller 3. ønske har sunket markert. Endelig kan den lille nedgangen i andelen som søker utenfor hjemfylket trolig også forklares med at det er færre voksne søkere.¹

Nøkkelspørsmål 1.2.1:

Hvor stor del av årskullet i de forskjellige fylkene søker opptak på grunnkursnivå?

Det mest naturlige er å ta utgangspunkt i årets 9. klassekull for å besvare dette spørsmålet. Blant 9. klassingene finnes det en mindre gruppe som ikke omfattes av retten til videregående opplæring, dvs voksne grunnskoleelever. Disse vil vi holde utenfor. Den gruppen vi tar utgangspunkt i omfatter dermed alle 9. klassinger som er

¹ Det er i realiteten langt flere som søker i annet fylke enn det tabellen viser. De aller fleste av disse søker imidlertid også i hjemfylket. Siden våre tall gjelder antall personer, og ikke antall søknader, vil hver person bare være registrert én gang, og da vanligvis i hjemfylket.

under 19 år og i tillegg et lite antall 9. klassinger over 19 år som av ulike grunner har rett til videregående opplæring etter innføringen av Reform 94. Til sammen dreier dette seg om 52.075 personer. Av disse har 51.158, eller 98,2 prosent, søkt om plass i videregående opplæring. Så godt som alle har grunnkurs som førsteønske.

Tallene for 1994 er ikke direkte sammenliknbare med årets tall fordi vi den gangen sammenliknet antallet søkere med rett med antallet som var registrert som 9. klasseelever høsten 1993. Vi hadde dessuten ikke tilgang til individdata om 9. klassingene fra 1993-94, noe vi har for skoleåret 1994-95. Dersom vi sammenlikner antallet 16-åringer totalt de to årene med antallet 16-årige grunnkurssøkere uansett om de har rett til opplæring eller ikke, finner vi at forholdstallet var 100:95,5 i fjor mens det er 100:95,7 i år. De to årskullene er omtrent nøyaktig like store, og det er også antallet fra hvert årskull som søker. Vi kan dermed fastslå at andelen av årskullet som søker er ubetydelig endret fra 1994 til 1995.

Når det gjelder søkningen i hvert enkelt fylke, vanskeliggjøres sammenlikningen fra år til år ytterligere. Det synes å være mindre variasjon fylkene i mellom i år enn det var i fjor, men dette skyldes trolig at vi har mer pålitelige data nå enn vi hadde da. Bare fem fylker ligger mer enn ett prosentpoeng over eller under gjennomsnittet på 98,2 prosent søkning til grunnkurs. Finnmark, Aust-Agder og Sogn og Fjordane ligger lavest, mens Hedmark og Telemark ligger høyest.

2.2 Færre voksne søker de mest ettertraktede grunnkursene

Grunnkurssøkningen i 1994 var preget av to særlig viktige trekk. For det første fant det sted et skifte i 9. klassingenes preferanser fra allmennfag til yrkesfag, for det andre var det et betydelig misforhold mellom søkerantallet og det dimensjonerte antallet plasser på en del av studieretningene. Dette gjaldt særlig musikk/dans/drama, formgivingsfag og helse- og sosialfag. Tabell 2.2 viser fordelingen av grunnkurssøkerne etter førsteønske i 1995 og endringer i søkningen siden 1994.

Tabell 2.2 Førsteønske for alle grunnkurssøkere i 1995. Absolutte tall og vertikal prosentuering. Absolutt og relativ endring siden 1994. Alle som hadde grunnkurs som første-, annet- eller tredjeønske.

1. ønske	Antall søkere	Prosentandel	Endring 1994-95	Prosent endring
Allmenn/øk-adm	27.038	32,9	-2.791	-9,4
Mus/dans/drama	2.241	2,7	-1	0,0
Idrettsfag	2.726	3,3	-320	-10,5
Helse- og sosialfag	12.040	14,6	-2.425	-16,8
Naturbruk	2.029	2,5	-190	-8,6
Formgivingsfag	7.418	9,0	+261	+3,6
Hotell- og næring	5.333	6,5	-107	-2,0
Byggfag	2.814	3,4	+852	+43,4
Tekniske byggfag	665	0,8	-57	-7,9
Elektrofag	5.082	6,2	-32	-0,6
Mekaniske fag	6.412	7,8	-483	-7,0
Kjemi- og prosess	526	0,6	+110	+26,4
Trearbeidsfag	709	0,9	-4	-0,6
Uspes. tilr.lagt	734	0,9	+100	+15,8
VK/Annet tilbud	6.479	7,9	-1824	-22,0
Sum	82.246	100,0	-6.947	-7,8

Hvis vi betrakter grunnkurssøkerne under ett, finner vi noen markante endringer i hva som er deres primærønske. Byggfag, formgivingsfag og kjemi- og prosessfag har flere søkere i 1995 enn i 1994, mens det omvendte er tilfelle for de fleste andre grunnkurs, og i særdeleshet for allmennfag, idrettsfag og helse- og sosialfag. Når vi tar i betraktning at det samlede antallet søkere har gått ned, og at dette utelukkende skyldes en nedgang i antallet søkere som er 17 år eller eldre, framtrer noen interessante mønstre. Antallet søkere til grunnkurs i helse- og sosialfag har gått ned fra 14.465 til 12.040, eller med 17 prosent. Av nedgangen på 2.425 søkere skyldes bare 287 at det er færre søkere som kommer rett fra grunnskolen.

Det er 2.791 færre søkere til grunnkurs i allmenne og økonomisk-administrative fag i 1995 sammenliknet med 1994, en nedgang på 9,4 prosent. Her er det først og fremst de som kommer fra 9. klasse som står for nedgangen. Tendensen er den samme i alle fylker unntatt Buskerud. Nedgangen er mindre i Oslo, Akershus, Telemark, Sør-Trøndelag og Nordland enn i resten av landet. Nedgangen i andelen av 9. klassingene som søker til allmennfag kommer i tillegg til den sterke overgangen til yrkesfag som kom i forbindelse med innføringen av reformen. Vi skal siden se at det også finner sted en vandring fra allmennfag til yrkesfag etter grunnkurset (kapittel 4, Omvalg).

Av spesiell interesse er utviklingen for grunnkurset i formgivingsfag. Her har det samlede søkertallet økt med 261, eller nesten 4 prosent. Samtidig finner vi 736 flere 9. klassinger som søker dette grunnkurset, mot 475 færre av de andre søkerne. Den samme tendensen finner vi for hotell- og næringsmiddelfag, om enn ikke like markert.

Antallet søkere til byggfag har økt fra 1.962 til 2.814, eller med 43 prosent. Dette er det eneste grunnkurset der vi finner en markert økning i begge søkergrupper. Antallet fra 9. klasse har økt med 63 prosent, mens 20 prosent flere andre søkere har byggfag som førstevalg. Hovedtendensen ser ut til å være at 9. klassingene i større grad enn tidligere velger byggfag og formgivingsfag på bekostning av allmennfag og idrettsfag. De øvrige søkerne ser ut til å utebli særlig fra helse- og sosialfag, formgivingsfag og hotell- og næringsmiddelfag. Dette er nettopp de tre grunnkursene det var vanskeligst å komme inn på for søkere uten rett i fjor. Det kan dermed se ut til at årets søkere i noen grad har tatt signalene fra hva som skjedde i fjor. De mest ettertraktete kursene får minst søkning, mens de kursene det var lett å komme inn på får flere søkere. Når vi ser på søkertallene for 1995 og sammenlikner dem med tilsvarende tall fra 1994, er det først og fremst nedgangen i antall voksne grunnkursøkere som er slående. Vi har allerede vist at det er over 2.000 færre 17-åringer, over 900 færre 18-åringer og knapt 4.000 færre søkere som er 19 år eller eldre.

Tabell 2.3 skiller mellom de tre søkergruppene, niendeklassinger, 17-åringer og søkere uten rett, og viser hvordan de tre gruppene fordeler seg etter grunnkursønske.

Tabell 2.3 Førsteønske for grunnkurssøkere i 1995 etter rettighetsstatus. Vertikal prosentuering. Alle som hadde grunnkurs som første-, annet- eller tredjeønske.

1. ønske	Fra 9. klasse med rett	Andre med rett	Søkere uten rett	Alle GK- søkere
Allmenn/øk-adm	45,5	15,2	10,5	32,9
Mus/dans/drama	3,3	2,8	1,3	2,7
Idrettsfag	4,6	1,9	0,7	3,3
Helse- og sosialfag	10,7	12,4	26,0	14,6
Naturbruk	2,3	2,5	2,9	2,5
Formgivingsfag	6,9	8,3	14,8	9,0
Hotell- og næring	5,5	7,2	8,5	6,5
Byggfag	3,5	3,9	2,9	3,4
Tekniske byggfag	0,7	0,9	1,1	0,8
Elektrofag	7,4	3,6	4,4	6,2
Mekaniske fag	7,8	10,3	6,5	7,8
Kjemi- og prosess	0,6	0,2	1,1	0,6
Trearbeidsfag	0,5	0,9	1,6	0,9
Uspes. tilr.lagt	0,7	1,7	1,0	0,9
VK/Annet tilbud	0,1	28,4	16,5	7,9
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall	(N=51.158)	(N=11.115)	(N=19.973)	(N=82.246)

Søkere uten rett har i langt større grad enn de øvrige gruppene helse- og sosialfag som førsteønske, mens allmennfag er det klart viktigste alternativet for 9. klassingene.

Denne gruppa kommer vi nærmere tilbake til i avsnitt 2.4.

Blant 17-åringene med rett til opplæring som nå er grunnkurssøkere, finner vi først og fremst grunnkurselever fra skoleåret 1994-95. Av de som har grunnkurs som minst ett av tre ønsker, søker 15 prosent seg til allmennfag, 12 prosent til helse- og sosial, 10 prosent til mekaniske fag og 8 prosent til formgivingsfag. Her vil det være søkere som ønsker å skifte eller repetere grunnkurs. Det vil også være et betydelig antall som følger særskilte undervisningsopplegg som forutsetter mer enn ett år på grunnkursnivå. De som følger to-årige grunnkurs skal strengt tatt ikke behøve å søke for å fortsette fra første til annet år, men vil i våre tall framstå som søkere. Den største gruppa blant 17-åringene (28 prosent) er likevel de som *ikke* har grunnkurs som primærønske, men som helst vil begynne på VK1 og som fører opp grunnkurs som alternativ. Denne andelen varierer imidlertid sterkt mellom fylkene, fra 11 prosent i Oslo til over 50 prosent i Sogn og Fjordane. Det er i hvert fall to mulige forklaringer på denne variasjonen. For det første kan det være en sammenheng mellom geografiske avstander og tilbudsstruktur i fylket og andelen av primærsøkere til VK1 som fører opp

grunnkurs som alternativ, fordi de vil unngå å flytte hvis de ikke får innfridd førsteønsket. Høye andeler i Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Oppland og Hedmark og lave andeler i Oslo og Østfold kan kanskje forklares med dette. For det andre vil andelen som har grunnkurs som annet- eller tredjeønske, men som helst vil til VK1, være lavest der hvor det er særlig mange av grunnkurselevne som *ikke* går videre VK1. Dette gjelder for Oslo, noe vi vil komme tilbake til i kapittel 4. Fordelingen på studieretningene blant de 17-åringene som har grunnkurs som førsteønske følger et mønster som går igjen i samtlige fylker, men med visse avvik. Vi får gjennom denne gruppas preferanser en første indikasjon på omvalgssønsker og progresjon på de forskjellige studieretningene, noe vi kommer tilbake til i kapittel 4.

Nøkkelspørsmål 1.2.4.

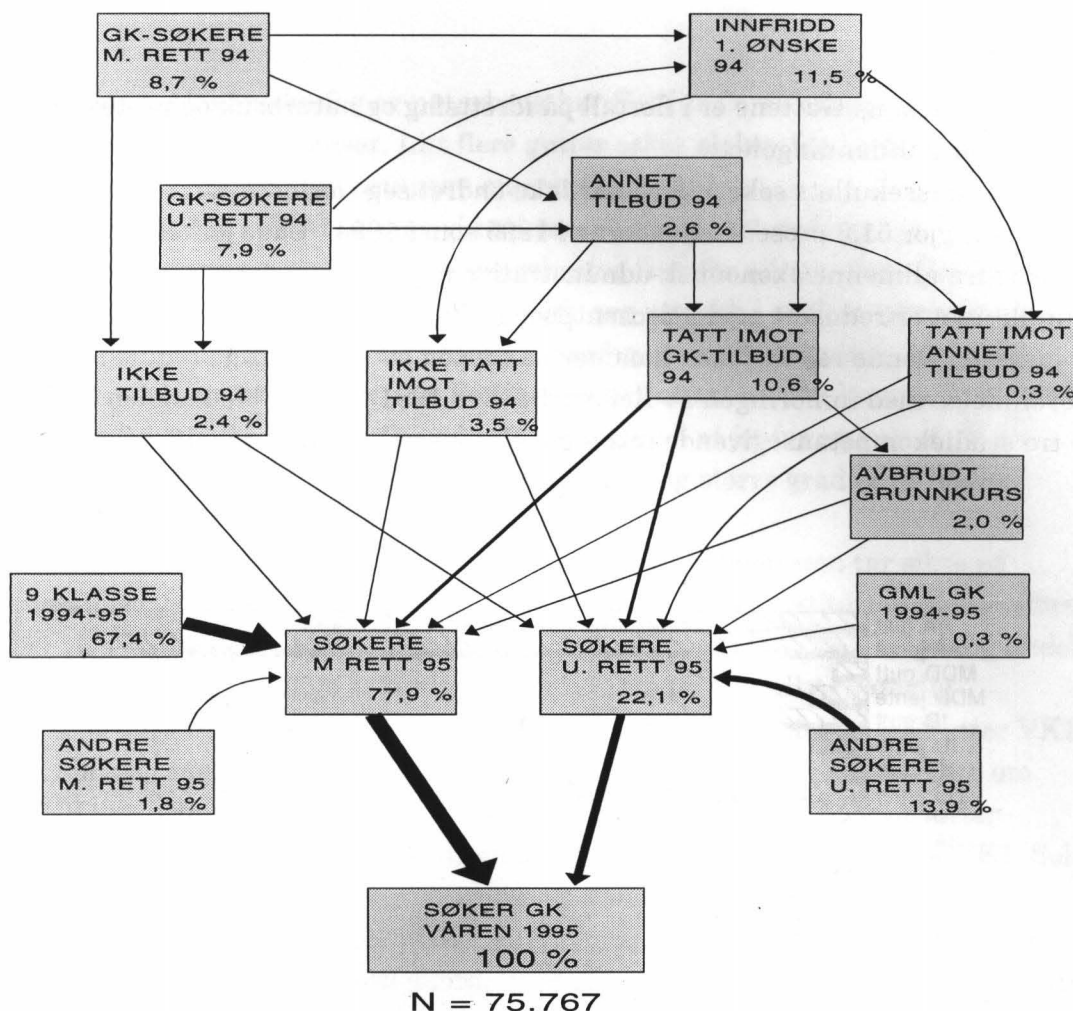
Hvor mange voksne søker opptak på de ulike tilbudene i de forskjellige fylkene?

Også blant de grunnkurssøkerne som er over 17 år finner en betydelig gruppe (17 prosent) som har grunnkurs som annet- eller tredjeønske. Av de øvrige er det 16 prosent som søker seg til helse- og sosial, 15 prosent til formgivingsfag, 10 prosent til allmennfag og 7 prosent til mekaniske fag. Søkningen i de enkelte fylkene følger stort sett samme mønster som i 1994.

2.3 Individuelle og kollektive erfaringer

Hva ligger bak nedgangen i antallet voksne grunnkurssøkere og endringene i rettighetssøkernes preferanser? En del av nedgangen vil være en naturlig følge av at vi er i annet år etter innføringen av Reform 94, og at søkerpotensialet blant voksne etter hvert vil bli mindre. I tillegg er det mye som tyder på at årets potensiale av søkere i noen grad må ha tatt utfallet av fjorårets grunnkurssøking inn over seg. Enkeltøkere kan ha valgt strategier ut fra erfaringer med egen søkning ved forrige korsvei. Søkere som har fått avslag på sin grunnkurssøknad kan ha unnlatt å søke fordi de ikke regner med at sjansene er større i år enn de var i fjor. I hvilken grad dette er tilfelle kan vi undersøke ved å følge årets søkere et år bakover i tid og se hvilken historie de har. Det vi da finner er at bare 2,4 prosent av årets primærsøkere til grunnkurs søkte grunnkurs i fjor og fikk avslag på søknaden, mens omtrent like mange fikk et tilbud i fjor som ikke var i samsvar med førsteønsket (se figur 2.1). 2 prosent av årets søkere startet på et grunnkurs i fjor, men avbrøt skolegangen. Hvis vi snur perspektivet, betyr dette at 19 prosent av de som fikk avslag i fjor prøver seg igjen som grunnkurssøkere i år, mens det samme gjelder for 22 prosent av de som ikke fikk innfridd førsteønsket i fjor, men ble tilbudt et annet grunnkurs. 44 prosent av de som avbrøt utdanningen helt eller begynte på noe nytt i løpet av forrige skoleår dukker opp igjen som grunnkurssøkere i år.

Minst like relevant som å kartlegge hvilken betydning individuelle erfaringer kan ha for videre søkeratferd, er det trolig å betrakte søkerne som en gruppe som gjør kollektive erfaringer. Disse erfaringene vil igjen ha betydning for andre potensielle søkere. Når en av seks grunnkurssøkere uten rett i fjor opplevde å få et annet tilbud enn

Figur 2.1 Primærsøkere til grunnkurs 1995 etter hvilken bakgrunn de har. Prosentandeler med basis i totalt antall primærsøkere (N=75.767).

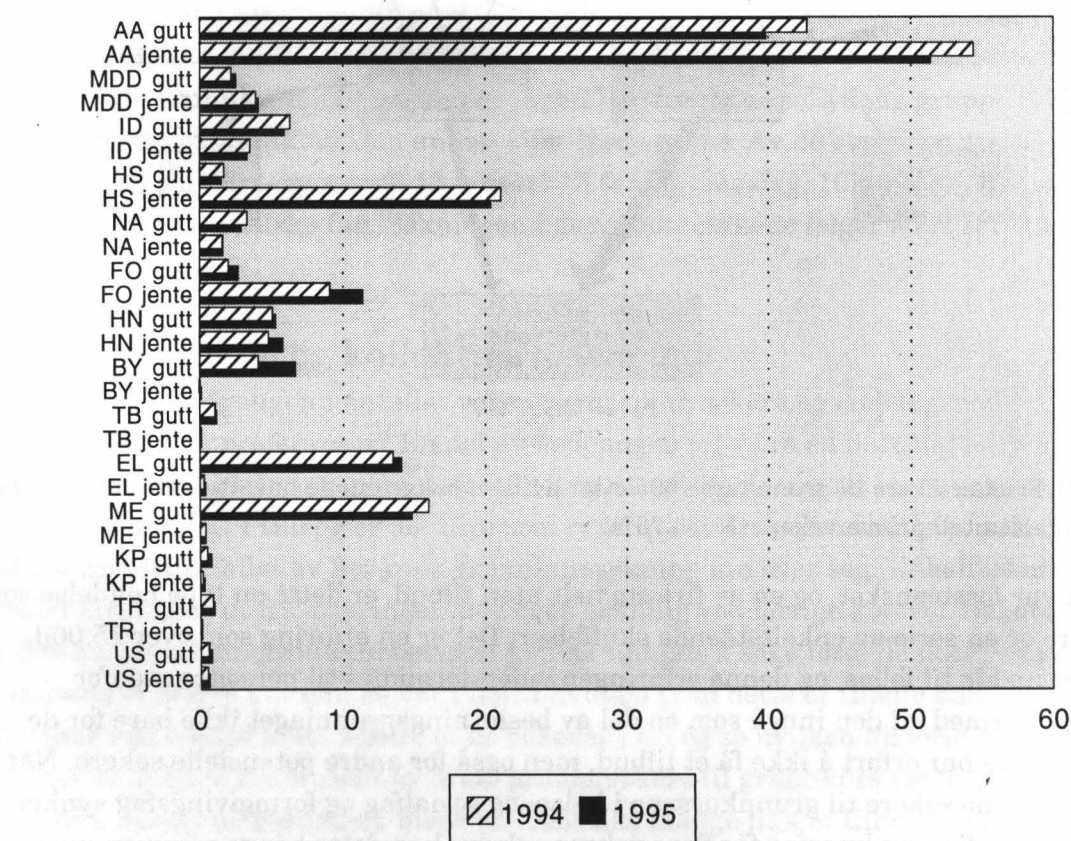
det som var førsteønsket, og en av fire sto helt uten tilbud, er dette en type hendelse som ikke bare er en serie av enkeltstående skuffelser. Det er en erfaring som over 15.000 personer hadde til felles, og denne erfaringen videreformidles til personer utenfor gruppen. Dermed vil den inngå som en del av beslutningsgrunnlaget ikke bare for de som personlig har erfart å ikke få et tilbud, men også for andre potensielle søkere. Når antallet voksne søkere til grunnkursene i helse- og sosialfag og formgivingsfag synker så kraftig, samtidig som byggfag får flere voksne søkere, kan dette henge sammen med at nyhetene om sjansene for å få en plass har spredt seg langt ut over gruppen av 1994-søkere.

2.4 Det kjønnsdelte utdanningsmarkedet opprettholdes

Vi viste i forrige i underveisrapport (Sandberg og Vibe 1995:76) at gutter og jenter har ulike preferanser mht til valg av videregående opplæring, og at de samme mønstrene gjenfinnes blant voksne søkere. Jentene finnes i noe større grad enn guttene på allmennfag, de er i klar overvekt på musikk/dans/drama og dominerer helse- og sosialfag

og formgivingsfag. Guttene er i flertall på idrettsfag og naturbruk og nesten enerådende på håndverksutdanningene.

9. klassekulletts søkeratferd har ikke endret seg særlig mye fra 1994 til 1995. Guttene utgjør 51,3 prosent av søkerne i 1995 som i 1994. Både jenter og gutter vender seg bort fra allmenne/økonomisk-administrative fag slik at andelen som søker dette grunnkurset er redusert med 3 prosentpoeng til 51,4 prosent av jentene og 39,8 prosent av guttene. Denne reduksjonen kommer på toppen av den kraftige reduksjonen som kom i forbindelse med innføringen av Reform 94. Fra 1991 til 1994 ble andelen 16-åringer på de tre studiekompetansegivende retningene redusert med omtrent 10 prosentpoeng.

Figur 2.2 Grunnkurssøkere som kommer rett fra grunnskolen. Førstevalg etter studieretning og kjønn i 1994 og 1995. Prosent.

Formgivingsfag har blitt mer populært både blant jenter og gutter, og andelen av 9. klassingene som har dette som førsteønske har økt med 2,3 prosentpoeng for jentene og 0,7 prosentpoeng for guttene til hhv 11,4 og 2,7 prosent. Når andelen som søker byggfag har økt fra 2,1 til 3,5 prosent, skyldes dette utelukkende at flere gutter søker dette faget. 6,7 prosent av guttene søker faget i år, mot 4,1 prosent i fjor. Dette betyr at byggfag har passert idrettsfag og hotell- og næringsmiddelfag i popularitet og at det nå er det fjerde mest søkte faget blant guttene. Når hotell- og næringsmiddelfag har blitt et mer ettertraktet alternativ blant 9. klassingene, skyldes dette først og fremst at flere jenter

søker grunnkurset. Mekaniske fag og naturbruk har fått litt færre søkere, og her er det guttene som har endret preferanser. Litt flere gutter søker elektrofag i 1995 enn i 1994. For de øvrige grunnkursene er endringene marginale.

Da Reform 94 ble innført, kunne vi registrere en markert endring i 9. klassingenes preferanser i retning av å velge yrkesfag framfor allmennfag. Denne tendensen ser ut til å fortsette også i 1995. Den gir seg uttrykk i at flere jenter velger det fra før av jentedominerte grunnkurset i formgivingsfag, mens flere gutter velger byggfag, der de fra før av er omtrent enerådende. En uheldig sideeffekt av den kampanjen som har funnet sted for å få flere til å velge yrkesfag er dermed at jenter og gutter velger enda mer tradisjonelt. Den fører også til at jentene i stadig større grad er i overvekt blant de elevene som tar sikte på studiekompetanse.

Vi må imidlertid ta visse forbehold når det gjelder andelen som tar sikte på studiekompetanse. Spørreskjemaundersøkelsen som Utredningsinstituttet gjennomførte våren 1995 med et utvalg av 9. klassekullet fra 1994, viser nemlig at en betydelig andel av de som går på de yrkesfaglige grunnkursene tar sikte på å ta allmennfaglig påbygning etter fullført yrkesutdanning eller å gå over til allmennfaglig VK2 etter VK1. Av de 1041 elevene som gikk på yrkesfaglig grunnkurs våren 1994, og som søkte om opptak på VK1, svarte 30 prosent at de ønsket å ta allmennfaglig påbygning etter fullført fagopplæring, mens 7 prosent ville gå over til allmennfaglig VK2 etter VK1. Selv med det forbeholdet vi må ta for lav svarprosent blant elevene på yrkesfag, viser undersøkelsen at en betydelig andel ønsker studiekompetanse. Hvis vi regnet med at *ingen* av de vi mangler svar fra (enten fordi de ikke har besvart skjemaet, eller har latt være å besvare akkurat dette spørsmålet) tok sikte på studiekompetanse, ville fortsatt en av seks yrkesfaglige elever ta sikte på studiekompetanse. Nå er nok ikke frafallsskjevheten så systematisk som vi tar utgangspunkt i her, og vi kan regne det som realistisk at andelen som ønsker å skaffe seg studiekompetanse ligger mellom 25 og 30 prosent. Vi kommer for øvrig tilbake til dette i kapittel 5.

For de øvrige grunnkurssøkerne er det vanskeligere å sammenlikne mannlige og kvinnelige søkeres preferanser de to årene, først og fremst fordi det totale søkertallet har gått så mye ned. I 1994 var 56,5 prosent av søkerne uten rett kvinner. Hvis vi ser søkere uten rett og søkere med rett som ikke kommer rett fra grunnskolen under ett, er 53,9 prosent av dem kvinner i 1995. Kvinneandelen er dermed redusert blant søkere over 16 år, noe som først og fremst skyldes 2.100 færre søkere til helse- og sosialfag og nesten 500 færre til formgivingsfag, hvorav de aller fleste er kvinner. Samtidig er antallet søkere til allmennfag som ikke kommer rett fra grunnskolen redusert med over 900, omtrent like mange kvinner som menn. Endelig kan vi registrere en nedgang på omtrent 1.800 søkere som primært ønsker plass på videregående kurs, men som har grunnkurs som annet- eller tredjeønske. Av disse er omtrent 1.000 kvinner. Det eneste grunnkurset som kan framvise økt interesse blant søkere over 16 år, er byggfag. Her finner vi 178 flere søkere i 1995 enn i 1994, og så godt som samtlige er menn.

2.5 Noe bedre samsvar mellom tilbud og etterspørsel

Den sterke oversøkningen til flere av grunnkursene i 1994 førte til at det samlet sett var nærmere 24 prosent flere primærsøkere enn det var dimensjonert for på grunnkursnivå. Tabell 2.4 viser hvordan situasjonen var i 1995.

Tabell 2.4 Planlagt antall elevplasser og primærsøkere etter grunnkurs i 1995. Søkere med og uten rett.

1. ønske	Antall			Prosent
	Plasser	Søkere	Oversøkning	oversøkning
Allmenn/øk-adm	30.117	27.038	-3.079	-10,2 %
Mus/dans/drama	1.338	2.241	903	67,5 %
Idrettsfag	2.173	2.726	553	25,4 %
Helse- og sosialfag	7.969	12.040	4.071	51,1 %
Naturbruk	2.044	2.029	-15	-0,7 %
Formgivingsfag	4.109	7.418	3.309	80,5 %
Hotell- og næring	3.741	5.333	1.592	42,6 %
Byggfag	2.259	2.814	555	24,6 %
Tekniske byggfag	997	665	-332	-33,3 %
Elektrofag	3.875	5.082	1.207	31,1 %
Mekaniske fag	6.623	6.412	-211	-3,2 %
Kjemi- og prosess	453	526	73	16,1 %
Trearbeidsfag	751	709	-42	-5,6 %
Uspes. tilr.lagt	-	734	-	-
Alle GK-søkere	66.349	75.767	9.418	14,2 %

Mens det i 1994 var 15.500 flere primærsøkere til grunnkurs enn det var dimensjonert plasser for, er tallet i 1995 redusert til 9.418. Dette betyr at oversøkningen er redusert fra 23,8 til 14,2 prosent. Situasjonen varierer imidlertid sterkt fra grunnkurs til grunnkurs. Mens det var balanse mellom tilbud og etterspørsel på allmennfag i fjor, er det nå dimensjonert med 10 prosent flere plasser enn det er søkere til. På to av de tre grunnkursene som hadde størst prosentvis oversøkning i fjor er dette problemet sterkt redusert. Dette gjelder helse- og sosialfag og musikk/dans/drama. Oversøkningen til formgivingsfag er derimot like sterk i år som i fjor. Dette faget er blitt mer populært blant søkerne som kommer rett fra grunnskolen samtidig som det stort sett har opprettholdt sin popularitet blant de øvrige søkerne. Dette er svært interessant med tanke på at nettopp dette grunnkurset har blitt møtt med stor skepsis fordi det favner svært vidt. Et annet populært grunnkurs er elektrofag. Også her er det like stor oversøkning i 1995 som det var i 1994.

Søkningen til idrettsfag har gått noe tilbake, og dette skyldes først og fremst mindre interesse blant 9. klassingene. Fortsatt er likevel oversøkningen 25 prosent. Oversøkningen til hotell- og næringsmiddelfag er redusert med 9 prosentpoeng, noe som skyldes færre søkere som ikke kommer rett fra grunnskolen. Her kan konkurransen mellom 9. klassingene bli hardere fordi det har blitt flere av dem blant søkerne til dette grunnkurset. Mens det var balanse mellom tilbud og etterspørsel på byggfag i 1994, er det nå en oversøkning på 25 prosent. På tekniske byggfag er undersøkningen nå 33 prosent, mot 17 prosent i 1994. Det er stadig større grunn til å rope et varsko om disse fagenes framtid når man ser på den labre interessen for grunnkurset. Færre søker mekaniske fag, naturbruk og trearbeidsfag i 1995 enn i 1994, mens det lille grunnkurset i kjemi- og prosessfag nå har en oversøkning på 16 prosent.

2.6 Omtrent samme omfang av særskilte søkere

Nøkkelsspørsmål 1.2.5.

Hvor mange elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring søker opptak på de ulike tilbudene i de forskjellige fylkene på ordinært og tilrettelagt tilbud på grunnkursnivå?

Nøkkelsspørsmål 1.2.8.

Hvor mange elever med fremmedspråklig bakgrunn og rett søker opptak på de ulike tilbudene i de forskjellige fylkene? Hvor mange uten rett?

Tabell 2.5 Ordinære, særskilte og fremmedspråklige grunnkurssøkere etter rettighetsstatus i 1995.

	Ordinære søkere	Særskilte søkere	Fremmed- språklige	Alle søkere
Søkere m rett fra 9. klasse	47.410	3.439	309	51.158
Andre søkere med rett	8.345	2.384	386	11.115
Søkere uten rett	17.147	2.280	546	19.973
Sum	72.902	8.103	1.241	82.246

Sammenliknet med 1994 finner vi i alt 158 færre som søker på særskilt grunnlag. Det er blant de ordinære søkerne at den store reduksjonen har kommet. Det er grunn til å minne om at *fremmedspråklig* i denne sammenhengen er en administrativ kategori, og ikke en kulturell. Når vi finner en liten reduksjon i antallet fremmedspråklige søkere som kommer rett fra grunnskolen, skyldes ikke dette nødvendigvis at det er færre søkere med fremmedspråklig bakgrunn, men at det er færre som søker på særskilt grunnlag fordi de er fremmedspråklige. Vi viser ellers til egen rapport fra Utredningsinstituttets prosjekt om de fremmedspråklige elevene (Lødding 1995). Fordi fylkene fører en svært ulik praksis ved opprettelse av tilbud for særskilte søkere, gir det liten mening å sammenlikne etter denne dimensjonen.

Tabell 2.6 Kurstype for førsteønske for ordinære, særskilte og fremmedspråklige grunnkurssøkere. Vertikal prosentuering.

Kurstype førsteønske	Ordinær søker	Særskilt søker	Fremmed- språklig	Alle søkere
Ordinært kurs	90,8	46,8	41,3	85,7
Særskilt tilrettelagt	0,2	35,0	3,7	3,7
Grunnkurs over 2 år	0,5	8,4	0,6	1,2
APO/div forkurs/dagligliv	0,1	4,6	0,3	0,5
Innføring fremmedspråklig	0,0	0,5	23,3	0,4
Fr. språklig GK over 1 år	0,0	0,0	11,0	0,2
Fr.språklig GK over 2 år	0,1	0,0	12,6	0,2
VK1/annet	8,3	4,6	7,3	7,9
Sum	100,0	99,9	100,1	99,8
Antall	(N=72.899)	(N=8.103)	(N=1.241)	(N=82.246)

Det er helt marginale endringer i de forskjellige søkerkategoriernes interesse for de ulike kurstilbudene på grunnkursnivå fra 1994 til 1995. Litt færre fremmedspråklige søker til innføringskurs for fremmedspråklige, APO o.l., mens flere søker til de ett- og toårige grunnkursene for fremmedspråklige. Grunnkurs over to år har blitt vanligere, og dette henger sammen med at vi nå registrerer søkere til både første og annet år.

2.7 Fire av fem får innfridd førsteønsket

Grunnkursinntaket i 1994 ga som resultat at 79 prosent av søkerne fikk innfridd førsteønsket. Det skulle være grunn til å tro at nedgangen i søkertallet ga rom for å gi flere et tilbud i samsvar med førsteønsket. Tabell 2.7 viser at dette i noen grad er tilfelle. Tallene viser status pr 1.9.95, og flere søkere vil ha fått tilbud etter dette tidspunkt. KUFs egne tall fra november viser at *elevtallet* på grunnkurs da var omtrent 500 høyere enn det vi kunne registrere to måneder tidligere. Dette betyr at antallet søkere som *har fått tilbud* etter skolestart er minst 500 og kanskje det dobbelte.

Tabell 2.7 Grunnskursøkere 1994 og 1995 etter hva slags tilbud de ble gitt. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt. Horisontal prosenttuering.

Studieretning første ønske	Tilbud = 1. ønske	Tilbud = 2. ønske	Tilbud = 3. ønske	Annet tilbud	Ikke noe tilbud	Antall søkere
1995: (1.september)						
Søkere m rett fra 9. kl	93,1	5,4	1,1	0,2	0,2	(N=51.158)
Andre søkere med rett	88,6	7,4	2,4	0,7	0,9	(N=11.115)
Søkere uten rett	42,2	9,4	3,6	1,2	43,7	(N=19.973)
Alle GK-søkere 1995	80,1	6,6	1,9	0,5	10,9	(N=82.246)
1994: (oktober/november)						
Søkere med rett	94,3	4,3	0,7	0,2	0,4	(N=51.657)
17-åringer u. rett	73,7	12,4	4,2	2,4	7,2	(N=12.288)
Andre søkere u.rett	50,0	10,2	3,3	1,2	35,3	(N=25.165)
Alle GK-søkere 1994	79,0	7,1	1,9	0,8	11,2	(N=89.193)

Når vi betrakter alle grunnskursøkere under ett, er det små endringer siden 1994 i hva slags tilbud de får. Andelen som får innfridd førsteønsket har økt med ett prosentpoeng, til tross for den sterke nedgangen i antall voksne søkere uten rett. For søkerne som kommer direkte fra grunnskolen er situasjonen omtrent den samme i 1995 som den var i 1994. 93,1 prosent får innfridd førsteønsket i år, en reduksjon på 1,2 prosentpoeng siden i fjor. De øvrige søkerne med rett (17-åringene) får i noe mindre grad innfridd førsteønsket enn 9. klassingene, men situasjonen er bedret betraktelig når vi sammenlikner med tilsvarende gruppe i fjor. 88,6 prosent får tilbud i samsvar med førsteønsket, og de øvrige får så godt som alle et tilbud. I fjor fikk 73,7 prosent av 17-åringene innfridd førsteønsket, mens 7,2 prosent sto uten tilbud. Vi har i 1995 to årskull av rettighetslever, og det gir seg tydelig utslag i tabellen. Når 17-åringene kom bedre ut enn de øvrige søkerne uten rett i 1994, skyldes dette at de ble tildelt ekstra opptakpoeng som en overgangsordning i tillegg til at de i noe mindre grad hadde preferanser for de mest søkte kursene.

At vi nå har to årskull av rettighetslever, gir seg tydelig utslag i opptaksbetingelsene for de øvrige søkerne, nemlig de som var over 17 år og uten rett i 1994 og de som er uten rett uansett alder i år. Andelen som får innfridd førsteønsket er redusert fra halvparten til 42 prosent for denne gruppen, mens andelen som ikke hadde fått noe tilbud i det hele tatt har økt fra 35 til 44 prosent. Her må vi imidlertid igjen ta forbehold om hva som kan ha skjedd etter skolestart. Hvis f.eks så mange som 1.700 søkere som er over 17 år og uten rett er gitt tilbud etter 1.9.95, betyr dette at andelen uten tilbud er den samme i 1995 som den var i 1994, mens antallet uten tilbud er redusert fra 8.900 til 7.000. At 1.700 søkere skal ha fått tilbud i løpet av høsten, virker likevel ikke særlig realistisk, når vi ovenfor kunne dokumentere at elevtallet bare har steget med ca 500 fra skolestart til november. Det måtte i så fall bety at 500 er et nettotall og at et betydelig antall elever har sluttet i løpet av høsten eller ikke møtt opp.

Søkerne uten rett marginaliseres på to måter: De blir færre over tid, noe som er en direkte og naturlig følge av reformen. Samtidig kan det se ut til at de som er igjen i denne restkategorien får et dårligere tilbud. Fordi gruppen er redusert fra ca 25.000 i 1994 til 20.000 i 1995, gir ikke en sammenlikning av prosentandeler med og uten tilbud et helt dekkende bilde av utviklingen. I 1994 fikk ca 12.500 av søkerne i denne kategorien innfridd sitt førsteønsket, i 1995 er tallet 8.400. På den annen side er antallet som står helt uten tilbud omtrent uforandret, 8.900 i 1994 og 8.700 i 1995. Igjen må vi ta forbehold for hva som kan ha skjedd etter skolestart. Vi må også være klar over at det blant disse avviste søkerne er en betydelig andel som har grunnkurs som annet- eller tredjeønske. Hvis vi holder oss til primærsøkerne til grunnkurs, reduseres antallet som ikke får noe tilbud i det hele tatt med omtrent 1.000.

KUF opererer med et betydelig lavere tall for søkere som ikke har fått noe tilbud. I følge deres tall sto 2.928 primærsøkere til grunnkurs uten tilbud i november. Årsaken til den store forskjellen fra våre tall er ikke bare at flere søkere er gitt tilbud etter skolestart. Etter det vi har kunnet bringe på det rene, er KUFs tall et nettotall, som viser hvor mange som fortsatt sto på venteliste etter tredjeinntaket. Vårt tall er et bruttotall over alle søkere uten tilbud, også de som har valgt ikke å bli stående på venteliste når de har fått beskjed om at det ikke ble gitt noe tilbud.

Av de som får innfridd førsteønsket når det gjelder grunnkurs får 91 prosent samtidig plass ved den skolen de helst vil begynne på. Også her er det forskjeller mellom de ulike søkergruppene. Andelen er 93 prosent blant 9. klassingene, 90 prosent blant de øvrige rettighetssøkerne og 80 prosent blant de av søkerne uten rett som får innfridd førsteønske om grunnkurs.

Tabell 2.8 Grunnkurssøkere i 1995 etter hva slags tilbud de hadde mottatt pr 1. September. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt. Horisontal prosentuering.

Studieretning første ønske	Tilbud = 1. ønske	Annet tilbud	Ikke noe tilbud	Antall søkere
Allmennfag/øk.adm	97,2	1,3	1,5	27.038
Musikk/dans/drama	64,3	30,2	5,4	2.241
Idrettsfag	78,2	20,0	1,8	2.726
Helse- og sosialfag	66,8	9,0	24,2	12.040
Naturbruk	86,6	4,7	8,6	2.029
Formgivingsfag	59,7	14,1	26,3	7.418
Hotell og næring	67,9	14,7	17,3	5.333
Byggfag	80,8	11,7	7,5	2.814
Tekniske byggfag	84,5	5,9	9,6	665
Elektrofag	75,3	16,6	8,0	5.082
Mekaniske fag	87,3	5,8	7,0	6.412
Kjemi- og prosessfag	74,1	7,4	18,4	526
Trearbeidsfag	78,4	7,9	13,7	709
Særskilt uspesifisert	83,7	9,9	6,4	734
Primært ikke GK	67,6	16,5	15,9	6.479
Alle GK-søkere	80,1	9,0	10,9	82.246

Tabell 2.8 viser at det er vanskeligst å komme inn på formgivingsfag, musikk/dans/drama, helse- og sosialfag og hotell- og næringsmiddelfag, mens svært få søkere avvises fra allmennfag. Dette var situasjonen også i 1994. Forklaringen på variasjonen i andel som står helt uten tilbud ligger i innslaget av søkere uten rett. Sammenliknet med situasjonen i 1994 har det blitt noe enklere å komme inn på grunnkursene i idrettsfag og helse- og sosialfag, mens terskelen har blitt høyere for inntak til byggfag, kjemi- og prosessfag, elektrofag, trearbeidsfag og hotell- og næringsmiddelfag. For de øvrige grunnkursene er endringene i andel som får innfridd førsteønske mindre enn 2 prosentpoeng.

Tabell 2.9 Endring fra 1994 til 1995 i prosentandel som får innfridd førsteønsket etter søkerkategori og førsteønske.

Studieretning første ønske	Med rett 94 / 9. klasse 95	17 år 94 / andre med rett 95	> 17 år 94 / uten rett 95	Alle GK- søkere
Allmennfag/øk.adm	0,3	5,2	2,4	+1,1
Musikk/dans/drama	-3,0	9,0	6,3	+1,9
Idrettsfag	6,0	5,1	-0,8	+6,1
Helse- og sosialfag	0,4	16,7	-4,2	+3,7
Naturbruk	0,9	5,5	-7,1	-0,5
Formgivingsfag	-7,4	24,6	-15,4	-1,3
Hotell og næring	-5,6	13,8	-14,6	-2,8
Byggfag	-5,5	5,4	-19,6	-4,8
Tekniske byggfag	-1,7	6,8	-11,9	-1,4
Elektrofag	-5,2	17,1	-15,2	-3,8
Mekaniske fag	-0,8	11,2	-5,7	-0,5
Kjemi- og prosessfag	3,4	13,1	-20,0	-4,0
Trearbeidsfag	1,9	2,3	-9,9	-2,5
Særskilt uspesifisert	-5,2	-0,7	-1,0	-0,7
Primært ikke GK	-26,2	22,0	-8,8	6,1
Alle grunnkurs	-1,3	14,9	-7,8	1,1

Tabell 2.9 viser hvordan opptaksbetingelsene har endret seg siden 1994 for de tre søkergruppene. Endringer i 9. klassingenes preferanser gir seg direkte utslag i at det har blitt vanskeligere for dem å komme inn på formgivingsfag, hotell- og næringsmiddelfag, byggfag, elektrofag og musikk/dans/drama. Andelen som får innfridd førsteønsket har sunket med mellom 3,0 og 7,4 prosentpoeng på disse studieretningene. På den annen side har det blitt enklere å komme inn på idrettsfag.

De øvrige rettighetssøkerne (17-åringene) har jevnt over noe vanskeligere for å få innfridd førsteønsket enn 9. klassingene. Dette gjelder særlig de som søker seg til musikk/dans/drama, der 71 prosent av 9. klassingene og 56 prosent av 17-åringene får innfridd førsteønsket. På den annen side er situasjonen forbedret betraktelig for denne søkergruppen fra 1994 til 1995. De kommer lettere inn på alle grunnkurs, og dette henger sammen med at denne gruppen nå er rettighetssøkere. Søkerne uten rett, som er over 17 år, møter en vanskeligere situasjon i 1995 enn de gjorde i 1994, noe som henger sammen med at tilbudet stort sett er det samme mens antallet grunnkurssøkere med rett har økt med omlag 10.600. Selv om det er over 5.000 færre søkere uten rett over 17 år, kan dette ikke veie opp for økningen i antall søkere med rett, som stiller foran dem i køen.

Nøkkelspørsmål 1.3.1.

Hvilke kategorier av utdanningssøkende får sine primær/sekundær/tertiærønsker om spesielle grunnkurs oppfylt i de forskjellige fylkene?

Det har funnet sted merkbare endringer i en del fylker når det gjelder andelen av søkerne som får innfridd førsteønsket. I Buskerud har andelen av samtlige søkere, uavhengig av rettighetsstatus, som får innfridd førsteønsket økt fra 73,7 til 84,2 prosent, mens den har økt med 6 prosentpoeng i Telemark. På den annen side er andelen redusert i de fire nordligste fylkene. De fylkesvise variasjonene i tilbudet til 9. klassingene holdes stort sett ved lag fra 1994 til 1995. Rogaland er, i år som i fjor, det eneste fylket der under 90 prosent av 9. klassingene får innfridd førsteønsket, mens Aust-Agder og Oslo utmerker seg i motsatt retning. I Buskerud er tilbudet blitt bedre, mens flere nå må ta til takke med annet- eller tredjeønsket i Akershus, Hedmark, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Nordland.

De fylkene som avviste særlig mange søkere uten rett i 1994 utmerker seg på samme måte i 1995. I Sør-Trøndelag får bare 25 prosent av disse søkerne innfridd førsteønsket, mens 65 prosent står helt uten tilbud. I Rogaland er de tilsvarende andelene 27 og 59 prosent. I Buskerud er situasjonen bedret for søkerne uten rett, men dette skyldes trolig først og fremst en reduksjon på 15 prosent i det samlede søkertallet. Møre og Romsdal og Buskerud gir flest av søkerne uten rett et tilbud i samsvar med førsteønsket.

Nøkkelspørsmål 1.3.8.

Hvor mange elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring får sine primærønsker om kurs oppfylt i de forskjellige fylkene?

De særskilte søkerne ser ut til å få innfridd sine ønsker omtrent i samme grad i 1995 som i 1994, dvs at omtrent 90 prosent av søkerne med rett og 80 prosent av søkerne uten rett får innfridd førsteønsket, mens 10 prosent av de særskilte søkerne uten rett står uten tilbud. Det gir ikke mening å skille mellom fylkene, p.g.a. ulik søkerregistrering og tilbudsstruktur.

Nøkkelspørsmål 1.3.9.

Hvor mange elever med fremmedspråklig bakgrunn får sine ønsker om kurs oppfylt i de forskjellige fylkene?

Tilbudet til de fremmedspråklige søkerne ser ut til å ha blitt bedret siden 1994. Blant de som kommer rett fra 9. klasse har andelen som får innfridd førsteønsket økt fra 67 til 84 prosent, mens den har økt fra 51 til 63 prosent blant de øvrige som søker på fremmedspråklig grunnlag. Det gir ikke mening å skille mellom fylkene p.g.a. ulik søkerregistrering og tilbudsstruktur.

2.8 Litt færre grunnkurselever ved skolestart enn i 1994

Tabell 2.10 Planlagt antall elevplasser, primærsøkere, personer med tilbud og personer som har tatt i mot tilbud pr 1.9.95 etter grunnkurs. Søkere med og uten rett.

1. ønske	Plasser	Søkere	Tilbud	Tatt i mot	Elever/ plasser
Allmenn/øk-adm	30.117	27.038	28.107	26.529	88
Mus/dans/drama	1.338	2.241	1.505	1.410	105
Idrettsfag	2.173	2.726	2.279	2.092	96
Helse- og sosialfag	7.969	12.040	8.863	8.019	101
Naturbruk	2.044	2.029	2.087	1.758	86
Formgivingsfag	4.109	7.418	4.855	4.458	108
Hotell- og næring	3.741	5.333	4.104	3.763	101
Byggfag	2.259	2.814	2.596	2.398	106
Tekniske byggfag	997	665	926	780	78
Elektrofag	3.875	5.082	4.077	3.860	100
Mekaniske fag	6.623	6.412	6.738	6.209	94
Kjemi- og prosess	453	526	500	427	94
Trearbeidsfag	751	709	745	641	85
Uspes. tilr.lagt	-	734	746	737	99
Sum	66.349	75.767	68.128	63.081	95

Resultatet av inntaket til grunnkursene ble at i alt 68.128 av de 82.246 grunnkurssøkerne fikk tilbud om plass på grunnkurs. Av disse takket 5.047, eller 7,4 prosent "nei" til tilbudet, og fylkene sto igjen med 63.081 grunnkurselever ved skolestart. Det tilsvarende tallet ved skolestart i 1994 var 64.695, og vi får en reduksjon på drøyt 1.600 elever. Hvis vi tar utgangspunkt i KUF's tall fra november over fylkenes egne elever og legger til våre tall over fremmede elever, får vi i alt 63.557 grunnkurselever. Reduksjonen blir da 1.138 elever, eller 1,8 prosent.

Når vi sammenlikner våre elevtall fra 1995 med 1994-tallet nærmere, finner vi at antallet elever som var uten rett og over 17 år var 8.300 i 1994, mens det nå er såvidt over 7.000. Omtrent hele reduksjonen i elevtallet skyldes dermed at det har blitt færre elever i denne gruppen. Mens disse elevene utgjorde 12,9 prosent av grunnkurskullet i 1994, er andelen nå 11,2 prosent. Problemene som følger av at det har blitt færre eldre elever i klassene etter Reform 94 (Bergli 1995:63) kan dermed ikke forventes å bli mindre etter årets inntak. De eldre elevene er ofte en vesentlig ressurs både som stabiliseringsselement og som hjelpelærere.

Forholdet mellom antallet dimensjonerte plasser og antall elever ved skolestart reflekterer de ulike grunnkursenes popularitet. I alt er forholdet mellom antall plasser og antall elever 100:95, i 1994 var det 100:99. Den sterke søkningen til byggfag, musikk/dans/drama og formgivingsfag ser ut til å ha ført til at det har blitt opprettet nye klasser. Når forholdet mellom antall planlagte plasser og antall elever er 100:88 i allmennfag, mens det var 100:99 i fjor, tyder dette på at den svake søkningen må ha kommet uventet.

Situasjonen i tekniske byggfag krever en egen forklaring. Her er elevtallet høyere enn søkeretallet, noe som betyr at ekstra mange som hadde dette grunnkurset som annet- eller tredjeønske er tatt opp her. Det viser seg at bare 65 prosent av grunnkurselevne på tekniske byggfag hadde dette som sitt førsteønske. Slik sett står dette grunnkurset i en særklasse, ettersom 91,4 prosent av samtlige grunnkurselever fra høsten 1995 startet på det kurset som var deres førsteønske.

Med 33 prosent færre primærsøkere enn dimensjonerte plasser skulle det være rom nok for å plassere inn søkere til særlig ettertraktede grunnkurs på tekniske byggfag. Problemet er imidlertid at de som ikke får noe tilbud og har grunnkurs for tekniske byggfag som annet- eller tredjeønske er svært få, faktisk bare 178 av i alt 9.000 søkere uten tilbud. Disse har dessuten ikke nødvendigvis et ettertraktet grunnkurs som førsteønske, og dermed blir muligheten til å få noe ut av den ledige kapasiteten svært begrenset.

2.9 Oppsummering og anbefalinger

Antallet søkere til grunnkurs er 8 prosent lavere enn det var i 1994. Hele nedgangen skyldes færre søkere som er over 16 år. Nedgangen i antallet voksne søkere er størst til helse- og sosialfag. Det er særlig voksne kvinner som i mindre grad søker om grunnkursplass.

Det har funnet sted en markert vridning i 9. klassingenes preferanser fra allmennfag til byggfag for guttene og til formgivingsfag for jentene. Endringene i preferanser bort fra allmennfag og over mot yrkesfag ser ut til å gjøre kjønnskillene innenfor videregående opplæring enda sterkere enn de var etter inntaket i 1994.

Fire av fem grunnkurssøkere får innfridd førsteønsket. Andelen er 93 prosent for de som kommer rett fra 9. klasse, 88 prosent for andre søkere med rett (17-åringene) og 42 prosent for søkerne uten rett. Søkere over 18 år har fått det vesentlig vanskeligere i forhold til i 1994, da halvparten fikk innfridd førsteønsket, mens 17-åringene kommer lettere inn fordi de nå er rettighetssøkere.

Antallet grunnkurselever ser ut til å ha sunket med 1,8 prosent til drøyt 63.557, mot 64.695 i 1994. 80 prosent av reduksjonen skyldes færre voksne elever.

Elevtallet er 95 prosent av det opprinnelige dimensjonerte tallet. Elevtallet på allmennfag var ved skolestart 3.600 lavere enn det opprinnelig var dimensjonert for.

Anbefalinger:

Det må fokuseres mer på kjønnsroller og utdanningsvalg i informasjonen til 9. klassingene.

Det bør foretas en kartlegging av hva som skjer med de voksne søkerne som ikke får et grunnkurstilbud.

3. Søkning og tilbud på VK1-nivå i 1995

3.1 Over 72.000 VK1-søkere

72.714 personer søkte om plass på VK1 i videregående skole våren 1995. Tallet omfatter alle søkere som hadde VK1 som første-, annet- eller tredjevalg. I noen grad er også søkere til særløp inkludert, men her er vi usikre på hvor dekkende våre tall er.

Søkningens omfang er dermed 82 prosent av antallet grunnkurssøkere i 1994, noe som gir en indirekte indikasjon på gjennomstrømningen i videregående opplæring. Tabell 3.1 viser hvordan VK1-søkerne fordeler seg på ulike grupper i 1995 sammenliknet med grunnkurssøkerne fra 1994.

Tabell 3.1 VK1-søkere i 1995 og grunnkurssøkere i 1994 etter seks viktige kjennetegn

	VK1-søkere 1995		GK-søkere 1994	
Totalt antall søkere	72.714	100,0 %	89.193	100,0 %
Søkere med rett fra GK	43.739	60,2 %	-	-
Andre søkere med rett	475	0,7 %	51.657	57,9 %
Søkere uten rett fra GK	10.573	14,5 %	-	-
Andre søkere uten rett	17.927	24,7 %	37.214	41,7 %
Rettighetsstatus uoppgitt	-	-	322	0,4 %
Ordinær søker	70.058	96,3 %	79.691	89,3 %
Særskilt søker	2.491	3,4 %	8.220	9,2 %
Fremmedspråklig søker	165	0,2 %	1.282	1,4 %
15 år	-	-	753	0,8 %
16 år	683	0,9 %	49.808	55,8 %
17 år	42.920	59,0 %	13.291	14,9 %
18 år	10.888	15,0 %	5.910	6,6 %
19 år	4.708	6,5 %	4.712	5,3 %
20 - 24 år	8.478	11,7 %	9.311	10,4 %
25 år eller eldre	4.976	6,8 %	5.408	6,1 %
Jenter	37.809	52,0 %	46.301	51,9 %
Gutter	34.736	47,8 %	42.892	48,1 %
Primærsøker	65.870	90,6 %	80.850	90,6 %
Sekundær/tertiærsøker	6.844	9,4 %	8.343	9,4 %
Søker i eget fylke	70.734	97,3 %	87.307	97,9 %
Søker i annet fylke	1.890	2,6 %	1.886	2,1 %

Når vi skal se nærmere på søkningen til VK1, gir det mening å dele søkermassen inn i fire ulike grupper, dels etter rettighetsstatus, dels etter om de var grunnkurselever i foregående skoleår. Innslaget av rettighetssøkere blant årets VK1-søkere er noen prosentpoeng høyere enn det var blant fjorårets grunnkurssøkere. Dette er en første indirekte indikasjon på at rettighetssøkerne har en høyere gjennomføringsgrad på grunnkurs enn søkere uten rett. Så godt som samtlige rettighetssøkere er tidligere grunnkurselever. I tillegg kommer en gruppe grunnkurslever uten rett slik at i alt tre av fire søkere kommer fra grunnkurset, mens en fjerdedel enten var på annet nivå i videregående opplæring (VK1/VK2) eller utenfor opplæringssystemet.

Nøkkelspørsmål 1.2.8.

Hvor mange elever med fremmedspråklig bakgrunn og rett søker opptak på de ulike tilbudene i de forskjellige fylkene? Hvor mange uten rett?

Antallet særskilte og fremmedspråklige søkere til VK1 er bare en brøkdel av hva det var på grunnkursnivå i 1994. Dette sier imidlertid ikke noe om disse søkergruppens studiegjennomføring, ettersom særskilt og fremmedspråklig søker ikke er karakteristika som knyttes til individet, men administrative kategorier som først og fremst forteller om hva slags grunnlag man søker på. For en nærmere analyse av fremmedspråklige søkeres gjennomføring viser vi til egen rapport (Lødding 1995). Gjennomføring for særskilte søkere blir tatt opp i kapittel 4.

Flere søker i annet fylke på VK1-nivå enn til grunnkursene, og dette forteller oss at tilbudene er mer spredt på dette nivået. Det er ingen forskjell i kjønnsfordelingen fra 1994 til 1995.

Antallet 17-åringer blant VK1-søkerne i 1995 er 86 prosent av antallet 16-årige grunnkurssøkere i 1994. Dette gir en direkte indikasjon på gjennomføringen for det aktuelle årskullet. 1978-kullet er på ca 52.100 personer, og dette betyr at 82,3 prosent av årskullet er å finne blant VK1-søkerne i 1995, mens 95,5 prosent av kullet søkte om plass på grunnkurs i 1994.

3.2 Helse- og sosialfag har mange søkere utenfra

Helse- og sosialfag hadde i årene forut for innføringen av Reform 94 et særlig kapasitetsproblem slik at mange søkere ikke kom videre fra grunnkurs til VK1. Det er derfor grunn til å forvente at det vil finnes et stort potensiale av søkere som ikke fulgte grunnkurset i skoleåret 1994-95 til VK1 på nettopp denne studieretningen. Tabell 3.2 viser hvordan forholdet er mellom søkertall på VK1 i 1995 og elevtall på grunnkurs i foregående skoleår for hver enkelt studieretning.

Tabell 3.2 Førsteønske for alle VK1-søkere i 1995 sammenliknet med antall grunnkurselever høsten 1994. Absolutte tall og vertikal prosenttuering. Alle som hadde VK1 som første-, annet- eller tredjeønske.

1. ønske ¹	Antall VK1-søkere	Prosentandel	GK-elever høst 1994	Søkere 95 - elever 94.
Allmenn/øk-adm	27.416	37,7	29.217	-6,2
Mus/dans/drama	1.156	1,6	1.232	-6,2
Idrettsfag	1.860	2,6	2.040	-8,8
Helse- og sosialfag	11.831	16,3	8.162	+45,0
Naturbruk	1.752	2,4	1.805	-2,9
Formgivingsfag	4.418	6,1	4.066	+8,7
Hotell- og næring	3.460	4,8	3.671	-5,7
Byggfag	1.955	2,7	1.914	+2,1
Tekniske byggfag	1.048	1,4	803	+30,5
Elektrofag	4.197	5,8	3.860	+8,7
Mekaniske fag	5.872	8,1	6.160	-4,7
Kjemi- og prosess	331	0,5	362	-8,6
Trearbeidsfag	568	0,8	603	-5,8
Primært GK	2.303	3,2	-	
Annet tilbud	4.547	6,2	793	
Sum	72.714	100,0	64.638	12,5

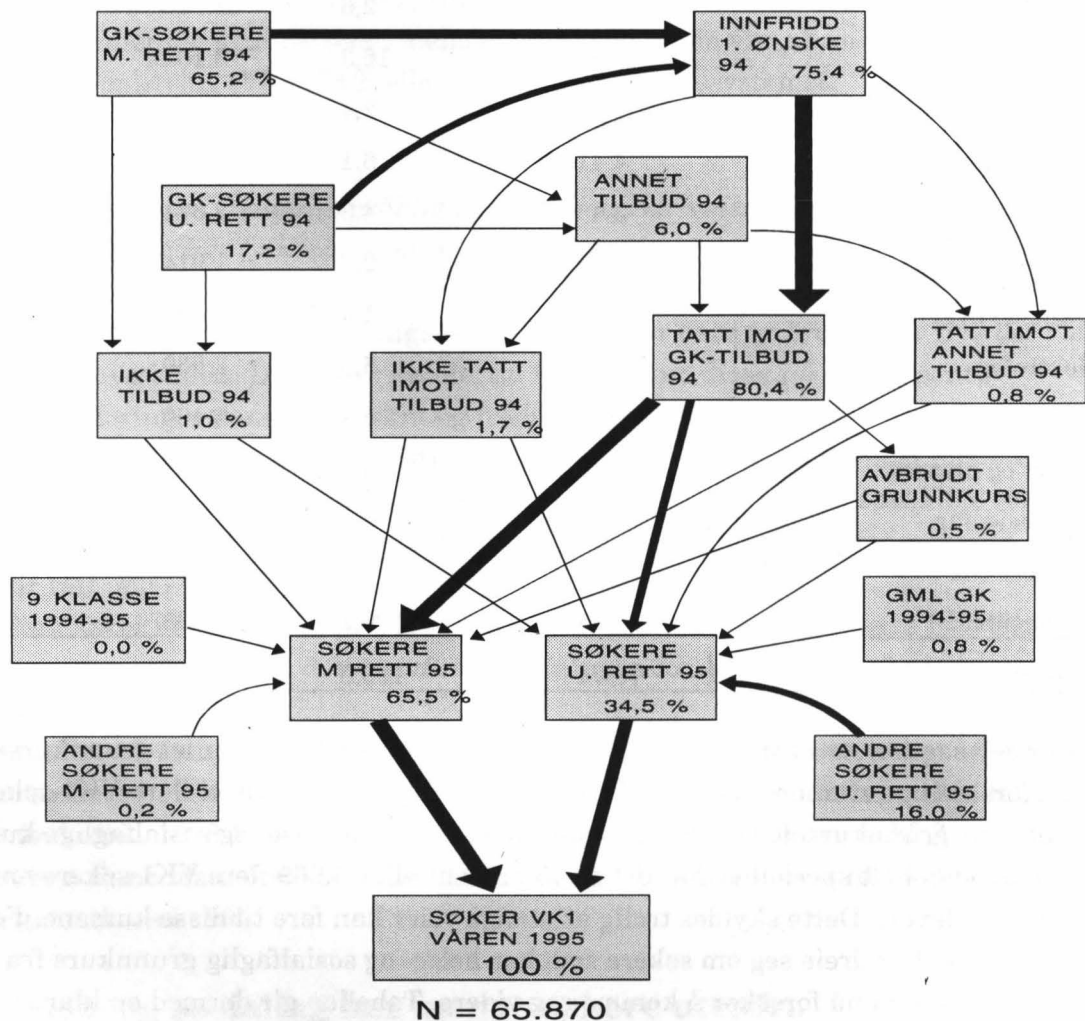
Det er selvsagt en nær sammenheng mellom søkere til VK1 og antallet grunnkurselever på de forskjellige studieretningene. Fem studieretninger har likevel flere VK1-søkere enn det var grunnkurselever i foregående skoleår. For de helse- og sosialfaglige kursene er situasjonen helt spesiell ved at det er 45 prosent eller 3.669 flere VK1-søkere enn grunnkurselever. Dette skyldes trolig at mange veier kan føre til disse kursene. Først og fremst vil det her dreie seg om søkere som har helse- og sosialfaglig grunnkurs fra før Reform 94 og som nå forsøker å komme seg videre. Tabellen gir dermed en klar indikasjon på hvor det tre-årige tilbudet var dårligst utbygd før reformen.

Også på tekniske byggfag finner vi langt flere VK1-søkere enn det var grunnkurselever i fjor. Forklaringen er her for en stor del at disse kursene har flere alternative grunnkurs slik at det er en større gruppe å hente søkere fra enn bare grunnkurselevene fra tekniske byggfag. Det er også flere søkere enn grunnkurselever til elektrofaglige VK1-kurs, byggfag og formgivingsfag. Her kan forklaringen være både tidligere underkapasitet og alternative grunnkurs.

¹Fem VK1-kurs har skiftet studieretning f.o.m. skoleåret 1995-96. Trykk, Bokbinder, Ortose/protese og Ortopedisk skotøy er flyttet fra Formgivingsfag til Mekaniske fag, mens Stillasbygger er flyttet fra Tekniske byggfag til Byggfag. (Rundskriv KUF F65-95)

3.3 Fire av fem primærsøkere kommer rett fra grunnkurset

Figur 3.1 viser hvor primærsøkere til VK1 kommer fra. Over 80 prosent er grunnkurselever fra skoleåret 1994-95. To tredjedeler er søkere med rett, mens en av tre er uten rett. Blant søkerne uten rett kommer omtrent halvparten fra grunnkurs. Vi

Figur 3.1 Primærsøkere til VK1 etter søkerbakgrunn i 1995. Prosentandelene har basis i det samlede antall primærsøkere.

gjenfinner en del søkere som ikke fikk tilbud eller som sa fra seg tilbud etter fjorårets grunnkursinntak. Til sammen utgjør disse imidlertid mindre enn 3 prosent av hele søkerpopulasjonen. Disse kan i forrige skoleår ha fulgt andre skoletilbud utenom det fylkeskommunale som oppfanges av LINDA-systemet.

3.4 Sterkt skille mellom jentefag og guttefag på VK1-nivå

Søkningen til grunnkursene i 1994 og 1995 har vist at de betydelige forskjellene i gutters og jenters preferanser opprettholdes etter innføringen av Reform 94, og at det kan synes som om tendensen snarere går i retning av sterkere kjønnsdeling enn utjevning. Tabell 3.3 viser hvordan søkningen til de 20 mest populære VK1-tilbudene var i 1995.

Tabell 3.3 Antall plasser og søkere til de 20 største VK1-kursene i 1995. Oversøkning og prosentandel jenter blant søkerne.

	Plasser	Søkere	Prosent oversøking	Prosent jenter
Allmennfag	22.639	23.654	4,5	55,2
Barne- og ungdomsarbeider	2.115	4.607	117,8	93,9
Økonomisk/administrativt ²	5.762	3.178	-44,8	49,0
Hjelpepleier	1.855	3.057	64,8	93,0
Kokk	1.755	2.133	21,8	47,5
Omsorgsarbeider	1.838	2.064	12,3	92,5
Kjøretøy	1.307	2.039	56,0	2,5
Idrett	2.119	1.860	-12,2	37,2
Tegning/form/farge	1.325	1.821	37,4	78,4
Elektro	1.533	1.708	11,4	2,4
Helseservice	957	1.558	62,8	96,6
Tømrer	1.263	1.327	5,1	0,9
Elektronikk	1.256	1.321	5,2	1,7
Landbruk/naturforvaltning	965	1.137	17,8	39,7
Aktivitør	658	839	27,5	96,8
Elektromekanikk	1.116	823	-26,3	2,8
Musikk	823	802	-2,6	54,4
Plate/sveise	934	648	-30,6	3,2
Frisør	654	588	-10,1	96,8
Transport	350	554	58,3	4,7

Tabell 3.3 viser at de 20 VK1-fagene som har størst søkning omfatter i alt 84,5 prosent av primærsøkerne. VK1 Allmennfag er det i særdeleshet mest søkte kurset, og her er 55 prosent av søkerne jenter. Sju fag har mellom 78 og 97 prosent jenter blant søkerne, mens like mange fag har mellom 95 og 99 prosent gutter. I seks av de 20 mest populære

² Kurset er ikke skilt ut som eget kurs i Østfold, Sør-Trøndelag og Nordland.

fagene er mellom 37 og 55 prosent av søkerne jenter. 14 av fagene har oversøkning, og den høyeste absolutte og relative oversøkningen er til barne- og ungdomsarbeid, der det er 2.492 flere søkere enn plasser, tilsvarende 118 prosent oversøkning. Av de sju "jentefagene" har alle unntatt frisørfaget oversøkning. Av sju "gutfefag" er det bare plate/sveis og elektromekanikk som ikke har oversøkning. Av de seks "kjønnsnøytrale" fagene har tre oversøkning (kokk, landbruk/naturforvaltning og allmennfag), mens tre har undersøkning (øk/adm, idrett og musikk). Ellers er hovedinntrykket at de som søker seg til helse- og sosialfaglige VK1 møter den hardeste virkeligheten. Dette er for det aller meste jenter. Det vises dessuten til eget vedlegg der dimensjonering, søkning og opptak på alle VK1-kurs er nærmere dokumentert. (Se vedleggstabell V3a og V3b).

Vi har ikke direkte sammenliknbare data som viser kjønnsdelingen i søkermassen til tilsvarende kurs før Reform 94, men vi kan sammenlikne rettighetslevene på VK1 høsten 1995 med tilsvarende aldersgruppe høsten 1992. Det som da viser seg er at de fra før av guttedominerte håndverksfagene har blitt enda mer utpregete guttefag, noe vi allerede påviste i forbindelse med grunnkurssøkningen i 1994 (Sandberg og Vibe 1995:117). Det dreier seg om små, men entydige endringer.

Enda viktigere er det at vi nå helt tydelig kan se hva som ligger bak den betydelige dreiningen av søkningen bort fra allmennfag og over mot yrkesfag. For en stor del dreier dette seg om at jentene forlater handel- og kontorfagene til fordel for VK1-kursene barne- og ungdomsarbeid, hjelpepleier, omsorgsfag og tegning/form/farge. Dette er tildels helt nye tilbud, og i den grad de eksisterte før reformen sto voksne kvinnelige søkere sterkt i konkurransen om plassene. Viktigere enn å sammenlikne kjønnsfordelingen innenfor hvert enkelt kurs før og etter reformen, blir det dermed å se hvor jentene og guttene har gått etter at de ble presentert for en ny kursstruktur og samtidig fikk forrang i søkerkøen. Da er det ingen tvil om at jentene i betydelig grad har gått til jentefagene, mens guttene i noe mindre grad har gått til guttefagene. Kjønnsfordelingen på kurs som allmennfag, musikk/dans/drama og idrett er den samme som før reformen, mens den relativt klare jenteovervekten innen den tidligere store studieretningen for handel- og kontorfag har blitt til en svak gutteovervekt innen det mye mindre VK1-tilbudet som nå kalles økonomisk/administrative fag. Den utviklingen som her har funnet sted har sin parallell i det som skjedde innenfor høyere utdanning for noen år siden da søkerne interesser dreide i nøyaktig samme retning. Når dreiningen kommer seinere i videregående opplæring enn i høyere, kan dette ses på som et tegn på at tilbudet her har vært mindre etterspørselsstyrt. Med Reform 94 endres tilbudsstrukturen slik at det kanskje samsvarer bedre med de utdanningssøkendes ønsker.

Nøkkelsspørsmål 1.1.15:

Hvordan fordeler elever fra grunnkurset i allmenne, økonomiske og administrative fag seg på VK1-kursene allmenne og økonomisk og administrative fag?

Minst søkning i forhold til tilbudet er det til økonomisk/administrative fag. Vi registrerer 3.178 søkere til 5.762 plasser. Tre fylker skiller imidlertid ikke ut søkere til dette kurset

i LINDA (Østfold, Sør-Trøndelag og Nordland). Hvis fordelingen mellom allmennfaglige VK1-kurs og øk/adm er den samme i disse tre fylkene som den er i de øvrige 16, skal vi ha i alt ca 3.700 søkere til øk/adm og 23.100 til allmennfag på landsbasis. I tillegg kommer ca 400 søkere til de to lærefagene butikk og resepsjon. Også dette tallet kan være noe lavt av samme årsak. Andelen som søker øk/adm er 13,8 prosent i de 16 fylkene der det skilles mellom kursene. Høyest er andelen i Rogaland og Møre og Romsdal (20 prosent), mens den er lavest i Finnmark (6 prosent). Mangel på skille mellom allmenne og økonomisk/administrative fag i tre fylker betyr at søkningen til øk/adm skal være noe bedre enn det som framgår av tabell 3.3, og at det trolig ikke er noen oversøkning til allmennfag når vi tar hensyn til den ufullstendige registreringen.

Fordelingen av søkerne mellom allmennfag og øk/adm er dramatisk forskjellig fra hva den var før reformen. Høsten 1994 var det i følge tall fra Statistisk sentralbyrå 25.450 VK1-elever på allmennfaglig studieretning, mens antallet var 8.163 på handel og kontor. Det samlede søkertallet til allmennfaglige VK1 ligger dermed 18 prosent under fjorårets *elevtall* på VK1 i de to gamle studieretningene. Samtidig er andelen som søker seg til øk/adm og de to lærefagene til sammen bare 14 prosent av hele VK1-søkertallet på studieretningen. Høsten 1994 utgjorde VK1-elevene på handel- og kontor 24 prosent av samtlige VK1-elever på de to studieretningene til sammen.

Nøkkelsspørsmål 1.3.3:

I hvilken grad vil elevene velge tilbud på VK1-nivå gitt ved egen skole fremfor å bytte skole?

For å besvare spørsmålet må vi basere oss på å bruke fylkenes skolekoder som utgangspunkt. Hvis kodene er endret, vil dette framstå som skifte av skole. Det har ikke vært tid til noen gjennomgang av kodeverket for de to årene. Med forbehold om endringer i kodene fra 1994 til 1995, ser det ut til at så mange som én av fire av fjorårets grunnkurselever som søkte om opptak på VK1 og hadde dette som primærønske, ønsker å skifte skole. Vi vet at overgang til VK1 for enkelte også betyr skifte av studieretning fordi de søker med utgangspunkt i alternativt grunnkurs. Dette vil ofte i seg selv bety skifte av skole. Ettersom bredden i kurstilbudet er temmelig stor i en del studieretninger, vil valg av bestemte VK1 måtte innebære at man skifter skole. De studieretningene dette er minst aktuelt for er idrettsfag, allmennfag, musikk/dans/drama og kjemi- og prosessfag. Elevene ved musikk/dans/drama velger i realiteten VK1 allerede ved søkning til grunnkurs, slik at skifte av skole her må forklares med ønske om omvalg, dvs overgang til VK1 på annen studieretning.

Det viser seg ikke uventet at grunnkurselevne på de tre studieretningene som leder mot studiekompetanse i størst grad ønsker å fortsette på samme skole når de skal begynne på VK1. Andelen er 91 prosent på idrettsfag og 88 prosent på de to øvrige. Også innenfor kjemi- og prosessfag og landbruksfag er andelen relativt høy, nærmere 80 prosent. Lavest er andelen blant søkerne til VK1-kursene innenfor formgivingsfag, der halvparten tar sikte på å skifte skole. På helse- og sosialfag, mekaniske fag og tekniske byggfag er andelen 56 prosent. En del søkere tar ikke bare sikte på å skifte skole, men

søker seg også til et annet fylke enn det de var grunnkurselev i. Dette gjelder 1,4 prosent av primær søkerne til VK1 og er vanligst i de små studieretningene, som kjemi- og prosessfag, trearbeidsfag og naturbruk (5 prosent), eller der det er mange VK1-kurs, som f.eks formgivingsfag (3 prosent)

Størst andel som ønsker å skifte skole finner vi i Aust-Agder, Finnmark og Hordaland, der 31-32 prosent tar sikte på å skifte skole. Lavest er andelen i Oslo, Buskerud og Sogn og Fjordane, der 17 prosent søker om opptak ved ny skole. Hvis vi ikke begrenser analysen til å gjelde primær søkerne til VK1, men også inkluderer grunnkurselever som primært ønsker å fortsette på grunnkursnivå, men som har VK1 som annet eller tredje ønske, viser det seg at noen flere ønsker å skifte skole. Ønske om å skifte skole forklares da for en stor del med ønske om å begynne på et nytt grunnkurs.

3.5 Fire av fem primær søkerne får innfridd førsteønsket

Tilbudsstruktur og dimensjonering i det norske utdanningssystemet må i noen grad kunne betraktes som *etterspørsselsstyrt* i den forstand at søkerne preferanser påvirker tilbudet. Dette har i særlig grad vært tilfelle innenfor høyere utdanning (Aamodt 1995:75), og har gitt det norske systemet et "mykt" preg (Teichler 1988). Søkningen til grunnkursene i 1994 og 1995 viser at det, i hvert fall for rettighetssøkerne, har vært stort samsvar mellom tilbud og etterspørsel. Gjelder det samme for det neste nivået i systemet? Tabell 3.4 viser i hvilken grad det er samsvar mellom førsteønske og tilbud for fire kategorier av VK1-søkere.

Tabell 3.4 VK1-søkere i 1995 etter hva slags tilbud de hadde mottatt pr 1.9.95. Gjelder alle søkere som har VK1 som første-, annet- eller tredjeønske. Horisontal prosentuering.

Søkerkategori	Tilbud = 1. ønske	Tilbud = 2. ønske	Tilbud = 3. ønske	Annet tilbud	Ikke noe tilbud	Antall søkere
Søkere med rett fra GK	94,3	3,7	0,9	0,3	0,7	(N=43.739)
Andre søkere med rett	85,3	3,4	0,8	-	10,5	(N=475)
Søkere uten rett fra GK	66,7	10,3	3,5	1,2	18,3	(N=10.573)
Andre søkere uten rett	46,2	10,5	3,8	1,4	38,1	(N=17.927)
Alle VK1-søkere 1995	78,4	6,4	2,0	0,7	12,5	(N=72.714)

Når vi betrakter VK1-søkerne under ett, ser vi at 78,4 prosent av dem får innfridd førsteønsket. Dette er ubetydelig lavere enn for årets grunnkurssøkere og på nivå med grunnkurssøkerne i 1994. For søkerne med rett som kommer direkte fra grunnkurs er situasjonen omtrent den samme som for 9. klassingene som søker grunnkursplass, ved at 94 prosent får innfridd førsteønsket. Dette betyr at fylkene har klart å gjennomføre denne deloppgaven på en svært tilfredsstillende måte. Det sier seg selv at innfrielse av førsteønske på VK1-nivå er langt vanskeligere å få til enn på grunnkursnivå fordi antallet forskjellige kurs er sju til åtte ganger så stort. De øvrige søkerne med rett, som

er svært få og som av ulike grunner har vært utenfor LINDA-systemets rekkevidde i skoleåret 1994-95, får i noe mindre grad innfridd førsteønsket enn grunnkurselevne.

Våre tall viser at ca 9.000 søkere sto helt uten tilbud ved skolestart. Vi vet at en del av disse mottok tilbud seinere. Vårt tall er dessuten et bruttotall som inkluderer alle søkere uten tilbud, også de som ikke har blitt stående på venteliste etter å ha mottatt avslag. I følge KUF's egne tall var det 3.178 primærsøkere til VK1 som sto uten tilbud i november. Dette omfatter søkere som fortsatt sto på venteliste og er dermed et nettotall.

Når vi sammenlikner vårt eget *elevtall* fra 1.9.95 med KUF's tall fra november, viser det seg at det kan ha kommet til ca 900 VK1-elever i løpet av høsten. Dette kan igjen bety at kanskje 2.000 av de som ikke hadde fått tilbud ved skolestart fikk tilbud i løpet av høsten, og at en del av dem siden ble elever.

I følge våre tall hadde to av tre grunnkurselever uten rett fått innfridd førsteønsket ved skolestart, mens 18 prosent sto helt uten tilbud. Av de øvrige søkerne uten rett får 46 prosent innfridd førsteønsket, mens 38 prosent ikke hadde fått noe tilbud. Vi ser her den samme marginaliseringen av søkere uten rett som vi allerede har beskrevet for grunnkurssøkerne. Likevel er det helt klart at de som har fullført et av de nye grunnkursene står sterkere enn søkere med annen bakgrunn, det vil for de flestes vedkommende si grunnkurs etter gammel ordning eller kurs på høyere nivå.

Uttrykt i hele tall betyr tabell 3.4 at nesten 6.000 av fjorårets grunnkurselever ikke hadde fått innfridd førsteønsket sitt ved skolestart da de søkte om opptak for skoleåret 1995-96. Av disse er 3.500 uten rett til plass, og av disse igjen sto 1.930 helt uten tilbud ved skolestart. Et betydelig antall elever som ønsker å gå videre etter grunnkurset skyves dermed ut av videregående opplæring, slik det også var før reformen. Forskjellen fra tidligere er at denne gruppa nå omtrent utelukkende består av personer som er 18 år eller eldre. Vi må ta forbehold for at søkere kan ha blitt tilbudt plass etter 1. september og forutsetter at de til sammen 350 rettighetssøkerne som står uten tilbud i våre tall har fått tilbud om opplæring eller arbeid.

Ved siden av å se på innfrielse av kursønske, er det også relevant å se om søkerne kommer inn på den skolen de helst ville. Av de som får innfridd førsteønske for kurs viser det seg at 16 av 17 også kom inn på den skolen de ga høyest prioritet. Tre av fire VK1-søkere får dermed full uttelling i form av innfridd førsteønske både når det gjelder kurs og skole.

Nøkkelsspørsmål 1.3.8.

Hvor mange elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring får sine primærønsker om kurs oppfylt i de forskjellige fylkene?

Nøkkelsspørsmål 1.3.9.

Hvor mange elever med fremmedspråklig bakgrunn får sine ønsker om kurs oppfylt i de forskjellige fylkene?

Av de 2.491 som søker på særskilt grunnlag får 88 prosent innfridd førsteønsket, mens dette gjelder 77 prosent av de 165 registrerte fremmedspråklige VK1-søkerne.

Forskjellen i tilbudsstruktur for disse gruppene, og særlig i bruk av kategorien *fremmedspråklig*, gjør det meningsløst å skille mellom fylkene.

3.6 Vanskeligst å komme inn på yrkesfaglige kurs

Antall VK1-søkere som ikke kommer direkte fra grunnkurs er en av de faktorene som har betydning for hvor stor andel som ikke får innfridd sitt førsteønske. Antall elever på grunnkurs er nemlig det viktigste premisset for dimensjonering av VK1-tilbudet, og "eksterne" søkere utgjør et tillegg til søkermassen som det er vanskelig å forutsi størrelsen av. Når vi kommer til VK1-nivå, vil dessuten sannsynligheten for at det er samsvar mellom førsteønske og tilbud avta, fordi vi nå opererer med omtrent 100 ulike kurstilbud, og ikke tretten grunnkurs. Dette skulle tilsi en høy andel som får innfridd førsteønsket innenfor studieretninger med få VK1-tilbud og få "eksterne" søkere, mens andelen forventes å være lavere der det er mange forskjellige tilbud og mange søkere som ikke kommer rett fra grunnkurset. Tabell 3.5 viser hvordan tilbudet samsvarer med førsteønsket på de 13 studieretningene.

Tabell 3.5 VK1-søkerne i 1995 fordelt på studieretning for førsteønske etter hva slags tilbud de hadde mottatt pr 1.9.95. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt. Horisontal prosentuering.

Studieretning førsteønske	Tilbud = 1. ønske	Annet tilbud	Ikke noe tilbud	Antall søkere
Allmennfag/øk.adm	96,7	1,1	2,2	27.416
Musikk/dans/drama	95,2	2,8	2,1	1.156
Idrettsfag	98,4	0,4	1,2	1.860
Helse- og sosialfag	53,6	15,9	30,5	11.831
Naturbruk	84,5	5,1	10,4	1.752
Formgivingsfag	62,9	17,2	19,8	4.418
Hotell og næring	74,8	10,3	14,9	3.460
Byggfag	82,1	9,1	8,8	1.955
Tekniske byggfag	77,9	9,4	12,7	1.048
Elektrofag	76,0	15,1	9,0	4.197
Mekaniske fag	69,9	16,3	13,8	5.872
Kjemi- og prosessfag	85,2	7,6	7,3	331
Trearbeidsfag	83,5	4,4	12,1	568
Primært grunnkurs	58,0	22,1	19,9	2.303
Annet	56,6	16,0	27,4	4.541
Alle VK1-søkere	78,4	9,1	12,5	72.714

Helt i tråd med det vi kunne forvente er det de tre studieretningene allmennfag, musikk/dans/drama og idrettsfag som gir flest søkere tilbud i samsvar med førsteønsket. På idrettsfag er det bare ett VK1-tilbud, og det var færre VK1-søkere enn det var grunnkurselever i foregående skoleår. Dermed kommer også så godt som alle inn. Her må det vel dessuten i praksis være umulig ikke å innfri førsteønsket til rettighetselvene, hvis ikke må man faktisk gi dem tilbud på en annen studieretning.

Helse- og sosialfaglige VK1 skiller seg ut som særlig vanskelige å komme inn på, og dette skyldes det store misforholdet mellom antall plasser og søkere og går særlig ut over søkere uten rett som ikke var grunnkurselever i skoleåret 1994-95. En nærmere analyse av data viser at bare 27 prosent av disse søkerne får innfridd førsteønsket, mot 88 prosent av de rettighetssøkerne som gikk på grunnkurs i fjor og nå søker helse- og sosialfaglig VK1. Noe av det samme forholdet gjelder på formgivingsfag. Her får 33 prosent av den første og 84 prosent av den siste gruppen innfridd førsteønsket. Tabell 3.6 viser andelen som får innfridd førsteønsket fordelt på studieretningene og de fire søkergruppene.

Tabell 3.6 VK1-søkerne i 1995 etter hvor stor andel som hadde fått innfridd førsteønsket pr 1.9.95. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt. Etter studieretning og søkerkategori.

Studieretning førsteønske	GK-elev med rett	Andre med rett	GK-elev uten rett	Andre uten rett
Allmennfag/øk.adm	98,7	87,8	88,1	84,5
Musikk/dans/drama	96,9	(100,0)	87,9	52,9
Idrettsfag	99,4	(57,1)	94,6	79,5
Helse- og sosialfag	87,5	82,8	46,9	27,6
Naturbruk	95,5	65,6	80,7	61,5
Formgivingsfag	84,2	70,6	51,8	33,3
Hotell og næring	91,5	(100,0)	59,9	48,3
Byggfag	94,8	(75,0)	77,6	50,7
Tekniske byggfag	90,1	(100,0)	73,6	61,5
Elektrofag	88,0	81,8	59,1	42,0
Mekaniske fag	86,9	81,8	56,0	48,0
Kjemi- og prosessfag	94,4	(100,0)	81,4	64,0
Trearbeidsfag	95,9	(100,0)	84,1	62,1
Alle primærøkere til VK1	94,6	84,5	67,4	43,5

Tall i parentes betyr at antallet i gruppa er mindre enn 20

For grunnkurselevene med rett er det vanskeligst å få innfridd førsteønsket på formgivingsfag, mekaniske fag, helse- og sosialfag, elektrofag og tekniske byggfag, men ingen studieretning gir likevel færre enn 84 prosent av disse søkerne et tilbud som er i

tråd med førsteønsket. Lettest å komme inn er det på de tre studieretningene som leder mot studiekompetanse. Det er store variasjoner i andelen som kommer inn på de enkelte kursene. Vanskeligst er det å komme inn på kursene avionikk (21 prosent fikk innfridd førsteønsket), flyteknikk (28 prosent) og fotografi (29 prosent). Tre kurs står helt uten elever, nemlig tekstiltrykk, industrisøm og tannteknikk. De to første kursene ble avlyst i alle fylker der de var planlagt pga dårlig søkning (86 prosent undersøkning i begge fag). Til den ene klassen i tannteknikk var det 10 søkere. Faget er siden tatt ut av tilbudsstrukturen, og dets fremtid er under vurdering i forhold til høyskoleutdanning. (KUF: Rundskriv F-65-95). Det vises ellers til eget vedlegg med fullstendig dokumentasjon av planlagt kapasitet, søkning og inntak for hvert enkelt kurs. (Se vedleggstabell V3a og V3b).

Tabell 3.6 illustrerer et svært viktig poeng, nemlig at det stort sett ordner seg med VK1-plass når man først har gjennomført grunnkurset på noen av studieretningene, mens dette slett ikke er tilfelle på alle. Når det gjelder søkerne til allmennfag gjøres det relativt liten forskjell på søkergruppene, noe som må ses på bakgrunn av den svake søkningen i år. På idrettsfag, musikk/dans/drama, trearbeidsfag, kjemi- og prosess og naturbruk kommer over 80 prosent av grunnkurslevnene uten rett inn på det som er førsteønsket, mens dette gjelder under halvparten av denne søkergruppa på helse- og sosialfag og bare såvidt over halvparten på formgivingsfag. Også på mekaniske fag, elektrofag og hotell- og næringsmiddelfag er andelen som ikke kommer inn høye.

I absolutte tall betyr dette at 5.400 av VK1-søkerne til helse- og sosialfaglige VK1, 1.670 søkere til formgivingsfag, 1.730 søkere til mekaniske fag, 1.000 søkere til elektrofag og 870 søkere til hotell- og næringsmiddelfag ikke får innfridd førsteønsket. Av disse gikk henholdsvis 1.700, 820, 850, 560 og 490 på grunnkurs i forrige skoleår, og av disse igjen er henholdsvis 1.150, 460, 470, 210 og 330 uten rett til plass på VK1. 2.600 av de 3.500 grunnkurslevnene uten rett som ikke får innfridd førsteønsket ved søkning til VK1 befinner seg dermed på de fem nevnte studieretningene. Igjen må vi ta forbehold fordi våre tall viser status skolestart, og at *elevtallet* var ca 900 høyere i november, noe som betyr at et betydelig antall har fått tilbud i løpet av høsten.

Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen med et utvalg av 9. klassekullet fra 1994 viser at de av rettighetslevnene som føler seg sikre på å komme inn på ønsket VK1-tilbud har en stor grad av realisme i vurderingen av sjansene for å få innfridd førsteønsket. 96 prosent av de som var helt sikre på å komme inn på det de ønsket fikk innfridd førsteønsket. Det viser seg imidlertid at så mange som 88 prosent av de som er tvil eller svært usikre på utfallet av søkningen også får innfridd førsteønsket. Den gode tilbudsdekningen på VK1 for rettighetslevnene forklarer at forskjellen blir så liten.

3.7 Store fylkesvise variasjoner i tilbud til voksne

Nøkkelsspørsmål 1.3.2.

Hvilke kategorier utdanningssøkende med grunnkurs får sine primær/sekundær/tertiærønsker om VK1-tilbud oppfylt i de forskjellige fylkene?

Vi har tidligere vist at det er variasjoner i tilbudet på grunnkursnivå i de forskjellige fylkene (Sandberg og Vibe 1995:95). Tabell 3.7 viser at dette også er tilfelle ved søkning til VK1, og at det særlig gjelder søkerne uten rett.

Tabell 3.7 VK1-søkerne i 1995 etter hvor stor andel som hadde fått innfridd førsteønsket pr 1.9.95. Gjelder alle som hadde VK1 som første-, annet- eller tredjeønske. Etter søkerkategori og fylke

	GK-elev med rett	Andre med rett	GK-elev uten rett	Andre uten rett	Alle VK-søkere
Østfold	93,0	89,7	66,1	34,4	77,0
Akershus	94,2	75,0	60,9	50,9	81,0
Oslo	96,6	(100,0)	71,8	44,8	83,3
Hedmark	96,9	80,0	58,1	41,5	74,6
Oppland	94,7	(100,0)	77,0	51,6	77,8
Buskerud	96,0	93,8	74,7	55,6	83,6
Vestfold	95,0	55,0	68,1	44,2	79,6
Telemark	93,8	70,8	63,1	50,1	78,4
Aust-Agder	96,0	(85,7)	73,0	36,0	78,0
Vest-Agder	92,3	100,0	58,4	48,7	79,1
Rogaland	89,8	60,0	55,5	38,7	74,2
Hordaland	97,1	80,8	65,6	61,0	82,7
Sogn og Fjordane	93,0	69,2	73,2	48,4	79,8
Møre og Romsdal	94,5	92,6	71,7	48,5	77,5
Sør-Trøndelag	90,0	95,5	56,8	20,2	64,2
Nord-Trøndelag	94,2	(100,0)	66,1	42,0	74,5
Nordland	97,1	(91,7)	73,6	51,1	81,5
Troms	95,0	(100,0)	68,1	55,1	80,8
Finnmark	96,5	(100,0)	76,6	60,6	83,2
Hele landet	94,3	85,3	66,7	46,2	78,4

Tall innenfor parentes betyr at prosentueringsgrunnlaget er under 20.

Bortsett fra at Rogaland og Sør-Trøndelag innfrir førsteønsket om VK1 til 90 prosent av grunnkurslevene med rett, er det små variasjoner i tilbudet for denne søkergruppen. I de øvrige 17 fylkene ligger andelen på mellom 92,3 og 97,1 prosent, høyest i Hordaland, Hedmark, Oslo og Finnmark. For den lille restgruppen av søkere med rett er variasjonen større, men her er det samlede antallet under 500 søkere.

Grunnkurselever uten rett møter en svært ulik skjebne i fylkene. Best er situasjonen i Oppland, Finnmark og Buskerud, der tre av fire får innfridd førsteønsket, mens det ser mørkest ut i Hedmark, Vest-Agder, Rogaland og Sør-Trøndelag der andelen er under 60 prosent. Størst variasjon i tilbudet finner vi likevel for søkere uten rett som ikke var grunnkurselever i forrige skoleår. I Finnmark og Hordaland får over 60 prosent innfridd førsteønsket, mens andelen er helt nede i 20 prosent i Sør-Trøndelag. Når det gjelder de fylkesvise variasjonene, ser de for en stor del ut til å følge mønsteret fra grunnkursinntaket i 1994. Det finnes likevel unntak. Særlig ser det ut til at man kan imøtekomme ønskene til en langt høyere andel av søkerne i Buskerud i 1995 enn i 1994. Noe av forklaringen på dette kan være en spesielt sterk nedgang i søkertallet. På grunnkursnivå er nedgangen i antall søkere 15 prosent i Buskerud, mot 8 prosent på landsbasis.

Det har ikke vært tid til å gå i dybden i studiet av søkningen til de enkelte VK1-kursene. Et hovedinntrykk er likevel at det er svært vanskelig å få et rimelig samsvar mellom tilbud og etterspørsel, spesielt for de mindre fagene. Når flere fylker samtidig planlegger én klasse i et bestemt kurs, kan svak søkning føre til at kurset bare blir tilbudt i et mindre antall fylker, og at en rekke søkere blir avvist til tross for at svak søkning i utgangspunktet skulle gjøre det lettere å komme inn.

Et eksempel er kurset Strikking og veving, der det opprinnelig var planlagt 123 plasser fordelt på 9 fylker. Kurset fikk imidlertid bare 27 primærsøkere, en undersøkning på 78 prosent. Dette førte til at bare to av de ni fylkene som opprinnelig planla kurset satte det igang. Av ulike grunner ser det ut til at også to nye fylker har gitt tilbud om kurset. For å få et tilstrekkelig antall elever i de fire klassene, ble kurset også tilbudt søkere som hadde kurset som annet- eller tredjevalg. I alt fikk 51 søkere tilbud. Fordi sju fylker hadde besluttet ikke å sette i gang kurset, var det imidlertid bare 15 av de 27 primærsøkerne som ikke fikk tilbud, mens de øvrige 36 som fikk tilbud hadde gitt andre kurs høyeste prioritet. Da det kom til stykke, sa 13 av de 51 "nei" til tilbudet og man satt igjen med 34 elever. Til tross for en svært svak søkning, var det dermed bare litt over halvparten av primærsøkerne som fikk innfridd førsteønsket, mens en av fire sa fra seg tilbudet.

Det finnes en rekke eksempler på fag med en historie som ligner den vi har beskrevet for Strikking og veving, også fag med større søkning. I frisørfaget er undersøkningen på 10 prosent. Likevel får bare 80 prosent innfridd førsteønsket, og det endelige elevtallet ligger 19 prosent under det som var planlagt. Fotterapi har en undersøkning på 22 prosent, bare 57 prosent får innfridd førsteønsket, og antallet elever er 34 prosent lavere enn det som var planlagt.

Også fag med til dels stor oversøkning kommer ut med færre elever enn det som var planlagt opprinnelig. Førtrykk hadde en oversøkning på 24 prosent og under halvparten av søkerne fikk innfridd førsteønsket. Til tross for at 90 prosent av de som fikk tilbud tok det i mot, var antallet elever til slutt bare 74 prosent av det opprinnelige dimensjonerte elevtallet.

For en del fags vedkommende er vedleggstabell V3 svært dyster lesning. Fem av seks tekniske byggfag har undersøkning, likevel er andelen som får innfridd førsteønsket

under 80 prosent for tre av fagene, og antallet elever ligger på mellom 48 og 81 prosent av det som var planlagt. Det er av avgjørende betydning for disse fagenes fremtid, og for andre fag med svak søkning, at man får så mye som mulig ut av den søkningen som er der. Det er også svært viktig at de som søker slike fag i minst mulig utstrekning blir avvist fordi det ikke lar seg gjøre å sette i gang kursene.

3.7 Betydelig nedgang i antall VK1-elever siden 1994

Våre tall viser at det pr 1.9.95 var registrert i alt 54.744 elever på VK1-kursene. I den grad ledige plasser måtte være besatt etter 1. september vil ikke dette framgå av våre tall. I løpet av høsten har en del ledige plasser blitt besatt, slik at KUF's tall over fylkenes egne elever og våre tall over fremmede elever viser at det til sammen var 55.667 elever i november. I forhold til elevtallet på VK1 høsten 1994 kan det dermed se ut til at det har funnet sted en reduksjon i antall elever på VK1 og på annet år av ordinære to-årige grunnkurs på nærmere 6.000. I følge Statistisk Sentralbyrå var elevtallet på denne typen kurs til sammen 61.653 1. oktober 1994. I disse tallene inngår også private tilbud, og vi kan dermed regne med at reduksjonen ikke er så stor som det kan se ut til ved den direkte sammenlikningen. Hvis vi trekker fra ca 3.600 VK1-elever i private skoler i 1994, blir reduksjonen på anslagsvis 2.300, eller 4 prosent.

Det er svært vanskelig å foreta sammenlikninger av elevtall fra ulike år og kilder. Med den kjennskapen vi har til Statistisk Sentralbyrås tall for 1994, og de erfaringene vi hadde med sammenlikning av disse tallene med våre egne for grunnkursene høsten 1994, skal vi likevel forsøke å foreta en sammenlikning for høsten 1995 når det gjelder alderssammensetningen på grunnkurs og VK1. Vi tar utgangspunkt i våre egne tall pr 1.9.95 og KUF's tall over fylkenes egne elever fra november 1995, i tillegg til SSBs tall fra 1993 og 1994. Vi kjenner aldersfordelingen blant grunnkurselevene i private skoler høsten 1994 fra tall vi har fått direkte fra SSB og har dermed et visst grunnlag for å gjøre forutsetninger om hvor mange elever på VK1 nivå høsten 1994 som skal holdes utenfor i sammenlikningene og hvordan de fordeler seg aldersmessig. Vi tar også med elevtallet på grunnkurs høsten 1993 fra SSB for å få med hele utviklingen fra før innføringen av Reform 94. Fordi vi vet at disse beregningene vil være beheftet med usikkerhet, har vi valgt å runde av alle tall til nærmeste hele hundre.

Tabell 3.8 Elevtall etter alder på grunnkurs høsten 1993, 1994 og 1995 og VK1 høsten 1994 og 1995. Annet år av to-årige ordinære grunnkurs regnes som VK1. GK-tall for 1993 og 1994 og VK1 tall for 1994 er fra SSB med fradrag for elever i private skoler. Andre tall fra Utredningsinstituttet og KUF gjennom LINDA-inntak.

	GK 1993 (SSB)	GK 1994 (SSB)	GK 94-93	GK 1995 (UTRI/ KUF)	GK 95-94	VK1 1994 (SSB)	VK1 1995 (UTRI/ KUF)	VK1 95-94
Innt. 16	45.300	47.700	+2.400	48.000	+300	600	600	0
17	9.000	7.900	-1.100	7.300	-600	36.300	40.000	+3.700
18	3.800	2.900	-900	2.800	-100	8.500	7.200	-1.300
19	3.500	1.700	-1.800	1.600	-100	3.200	2.300	-900
20/mer	8.600	4.200	-4.400	3.900	-300	9.400	5.500	-3.900
Sum	70.200	64.400	-5.800	63.600	-800	58.000	55.600	-2.400

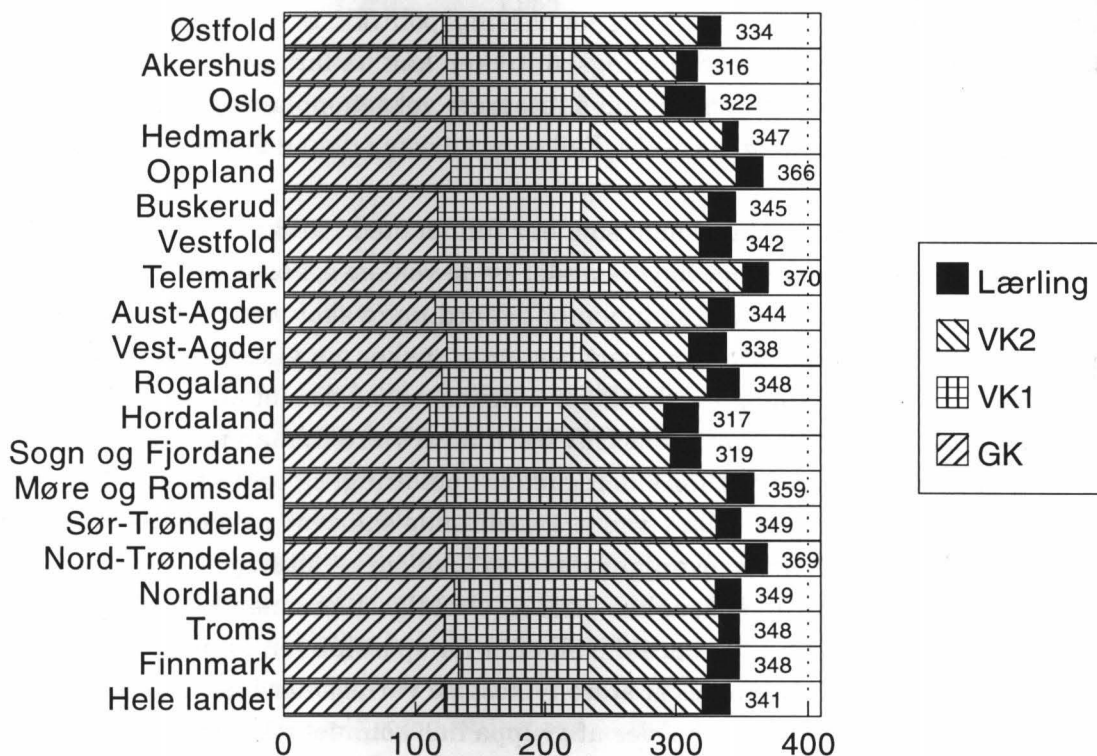
Fra 1993 til 1994 økte antallet grunnkurselever under 17 år med ca 2.400, mens antallet som var eldre enn 16 år ble redusert med til sammen 8.200. Reduksjonen i antall grunnkurselever fortsetter fra 1994 til 1995, men nå i langt mindre omfang. Fra 1994 til 1995 ser det ut til å ha vært en nedgang i elevtallet på VK1 på nærmere 2.400 elever, eller 4 prosent. Bak denne nettoendringen ligger imidlertid en *økning* i antallet elever under 18 år på 3.700, mens antallet elever i de andre aldersgruppene er redusert med 6.100. Selv om vi må ta forbehold fordi vi her sammenlikner tall fra tre kilder, er det hevet over tvil at det har funnet sted en kraftig vridning i elevmassens sammensetning fra eldre til yngre elever. Denne endringen svarer godt til den tilsvarende endringen på grunnkursnivå fra 1993 til 1994. Før Reform 94 var 35 prosent av grunnkurselevene over 16 år, mens 36 prosent av VK1-elevene var over 17 år. Etter reformen er disse andelene redusert til hhv 26 og 27 prosent. Endringen er uten tvil en direkte effekt av Reform 94. Vi har dessuten nå to elevkull med rett til videregående opplæring. Når det samlede elevtallet reduseres, betyr dette at enda færre søkere og elever uten rett får plass i systemet.

3.8 Brudd på Omfangsforskriften normaliseres

Effekten av Reform 94 ville ha vært en annen og mer gunstig for samtlige utdanningssøkende dersom det samlede elevtallet ikke var blitt redusert samtidig med at opplæringsretten ble innført for 9. klassingene. Elevtallet på grunnkursnivå ble redusert med nærmere 6.000 fra 1993 til 1994, mens elevtallet på grunnkursnivå og VK1 til sammen er redusert med over 3.000 fra 1994 til 1995. Omtrent 9.000 elevplasser ser dermed ut til å ha blitt borte innenfor de delene av videregående opplæring som til nå er omfattet av reformen. I tillegg kommer en nedgang i elevtallet innenfor VK2 og VK3 på omtrent 2.400 elever fra 1993 til 1994 og en tilsvarende reduksjon på VK1-nivå på nærmere 1.200 i samme tidsrom (SSB's utdanningsstatistikk). I følge KUF's tall var det 47.687 VK1-elever i november 1995. Hvis dette er riktig, er det en nedgang på 1.300

elever siden 1994. Dette betyr at elevtallet i videregående opplæring kan være redusert med nærmere 14.000 siden innføringen av Reform 94, og at 65 prosent av denne reduksjonen har funnet sted innenfor de delene av opplæringssystemet som til nå er omfattet av reformen.

Dette betyr at elevtallet målt i forhold til et gjennomsnittlig årskull på 52.214 personer har sunket med ca 27 prosentpoeng siden Reform 94 ble innført, 18 prosentpoeng fra 1993 til 1994 og 9 prosentpoeng fra 1994 til 1995. I følge Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets egne tall, tilsvarte elevtallet for videregående opplæring i skoleåret 1994-95 374 prosent av et årskull. Hvis antallet lærlinger er konstant fra 1994 til 1995, er omfanget nå ca 365 prosent. For å gi en antydning av hvordan fylkene ligger an i forhold til Omfangsforskriften, bruker vi KUF's novembertall for antall elever og legger til NORUT's tall for antall lærlinger pr . 31.12.94 (Bjørnåvold og Karlsen 1995:18). Lærlingetallet deles på to i tråd med forskriften.

Figur 3.2 Antall elever på grunnkurs og VK1 høsten 1995 i prosent av et gjennomsnittlig årskull. Fylkesvis fordeling. Med basis i KUF's tall for årskullsstørrelser i fylkene

På landsbasis tilsvareer elev- og lærlingetallet 341 prosent av et gjennomsnittlig årskull. Dette er 24 prosentpoeng under det vi regnet oss fram til tidligere i dette kapitlet. Differansen tilsvareer 12.500 opplæringsplasser. Dette kan være elever i ulike typer offentlige og private tilbud som ikke omfattes av LINDA-systemet og fellesinntaket i

fylkene. Ut over dette mangler det ytterligere 5.000 plasser på landsbasis for å oppfylle omfangsforskriften.

Figuren er dyster lesning for de aller fleste fylker. Variasjonen mellom fylkene kan i noen grad skyldes ulik innrapporteringspraksis. Vi vet f.eks at Telemark har inkludert svært mange plasser innenfor voksenopplæring der det kan stilles spørsmål ved om disse skal regnes som heltidsplasser. Det ser videre ut til at en rekke særskilte tilbud i Hordaland ikke er med i KUF's tall. Det ser uansett ut til at samtlige fylker vil få store problemer med å oppfylle Omfangsforskriftens minimumstall i skoleåret 1995-96, som er 375 prosent av et årskull. Det spørsmålet som da naturlig melder seg er hvordan dette målet skal kunne nås i løpet av reformens innføringsperiode når vi ser at antallet elever på grunnkurs og VK1 reduseres. Kan det bli aktuelt å øke inntaket av elever uten rett på disse nivåene fra neste skoleår, eller ser fylkene ganske enkelt bort fra den forpliktelsen som ligger i Omfangsforskriften?

Det er all mulig grunn til å rette kritikk mot den måten Omfangsforskriften praktiseres på i fylkene. Ikke bare fordi det etter hvert ser ut til å bli regelen, og ikke unntaket, at forskriften brytes, men også fordi den måten de voksne søkerne og elevene nå blir møtt på strir mot to tiårs voksenopplæringspolitikk. Selv om synet på voksenopplæringen innenfor utdanningspolitikken kan ha forandret seg mye, har det likevel vært en kontinuitet i ønsket om å integrere voksenopplæringen i det ordinære utdanningssystemet (Stieng 1995:25). Fylkenes ansvar i denne forbindelse understrekes klart i lovverket.

Ved hjelp av den reduksjonen som har funnet sted i årskullenes størrelse burde det ha vært mulig å gi en langt høyere andel av de voksne søkerne som ønsker det et tilbud om videregående opplæring innenfor det ordinære skolesystemet. Riktignok er det slik at de voksne søkerne ofte har svært bestemte ønsker om videregående opplæring. Det er vanlig at de ikke oppgir alternative kursønsker, og de sier oftere fra seg tilbud enn rettighetssøkerne. Et minimumskrav bør likevel være at man i størst mulig grad prøver å gi de som er motivert for videregående opplæring, og som kanskje til og med har påbegynt slik opplæring, et tilbud som er i noenlunde samsvar med det de etterspør. Det dreier seg her tross alt om en overgangsfase, og ikke om en situasjon som vil vare ved i særlig mange år. Den gruppa som har vært så uheldige å komme i klemme i forbindelse med innføringen av Reform 94 bør ikke bli offer for sparekniven i fylkene slik som nå synes å være tilfelle. Selv om det er store fylkesvise variasjoner i det tilbudet som gis til de voksne søkerne, må det kunne sies at gruppa har kommet dårlig ut i forhold til rettighetssøkerne. Det generelt mangelfulle tilbudet til de voksne kan i beste fall ses på som en utilsiktet negativ følge av reformen som fylkene bør se som et mål å rette opp.

3.10 Vanskelig å utnytte kapasiteten på VK1-nivå

Det sier seg selv at det vil være vanskeligere å finne en balanse mellom tilbud og etterspørsel på VK1-nivå enn på grunnkursnivå, fordi antallet forskjellige kurs er så mye større. Når 19 fylker er involvert i inntaksprosessen gjør ikke dette arbeidet

enkler. Tabell 3.9 viser forholdet mellom antall dimensjonerte plasser, søkere, personer med tilbud og elever fordelt etter studieretning.

Tabell 3.9 Planlagt antall elevplasser, primærsøkere, personer med tilbud pr 1.9.95 og personer som har tatt i mot tilbud etter studieretning. Søkere med og uten rett.

1. ønske	Plasser	Søkere	Tilbud	Tatt i mot	Elever/ plasser
Allmenn/øk-adm	28.861	27.416	27.025	26.039	90
Mus/dans/drama	1.322	1.156	1.122	1.101	83
Idrettsfag	2.119	1.860	1.845	1.800	85
Helse- og sosialfag	7.335	11.831	7.901	7.188	98
Naturbruk	1.618	1.752	1.563	1.385	86
Formgivingsfag	3.808	4.418	3.419	3.097	81
Hotell- og næring	3.051	3.460	2.935	2.662	87
Byggfag	2.260	1.955	1.766	1.628	72
Tekniske byggfag	1.424	1.048	987	908	64
Elektrofag	3.700	4.197	3.669	3.443	93
Mekaniske fag	5.824	5.872	5.290	4.752	82
Kjemi- og prosess	412	331	319	296	72
Trearbeidsfag	719	568	503	465	65
Sum	62.473	65.870	58.354	54.774	88

Hovedbudskapet i tabell 3.9 er at det er langt vanskeligere å skape samsvar mellom tilbud og etterspørsel på VK1-nivå enn det er på grunnkursnivå. Dermed blir kapasitetsutnyttelsen svært varierende fra studieretning til studieretning. Med *kapasitetsutnyttelse* menes her antall elever i forhold til opprinnelig planlagt tilbud, og ikke elevtallet i de klassene som til slutt ble satt i gang. Lav kapasitetsutnyttelse kan dermed bety både at det er relativt mange tomme plasser i hver klasse, eller at opprinnelig planlagte klasser eller hele kurs ikke settes i gang. I alt er forholdstallet mellom planlagte plasser og antall elever 100:88 mens det er 100:95 på grunnkursnivå.

Helse- og sosialfag og elektrofag skiller seg ut med særlig høy utnyttelse, men selv her er elevtallet henholdsvis 2 og 7 prosent lavere enn det planlagte antallet plasser. Når det likevel er såvidt bra samsvar mellom antall plasser og elever på disse to studieretningene, kan dette forklares med at det dreier seg om relativt mange elever som søker til relativt få kurs som nesten uten unntak har særlig stor søkning.

Når kapasitetsutnyttelsen på formgivingsfag bare er 81 prosent til tross for meget stor søkning, henger dette sammen med et stort antall kurs med svært ulik søkning. På tekniske byggfag finner vi den vanskeligste av alle tenkelige situasjoner, nemlig relativt mange kurs i forhold til det lave søkertallet kombinert med dårlig søkning til fem av seks kurs. Noe av det samme har nok skjedd i byggfag, men her er søkertallene, og

dermed også fleksibiliteten, trolig noe større. På de to VK1-kursene i kjemi- og prosessfag er kapasitetsutnyttelsen lav pga relativt svak interesse kombinert med at kursene i seg selv er små, noe som gjør det vanskelig å fylle klassene. På idrettsfag og musikk/dans/drama kan den relativt lave utnyttelsen skyldes den høye andelen rettighets elever kombinert med små kurs, særlig gjelder dette kurset i dans. Ettersom rettighets elevene uansett skal ha et tilbud, vil det mange steder måtte bli klasser med mange ledige plasser. Det vises for øvrig til egen vedleggstabell for fullstendig dokumentasjon av forholdet mellom planlagt kurstilbud, søkning, opptak og elevtall for hvert enkelt VK1-kurs. (Se vedleggstabell V3a og V3b).

3.11 Dimensjoneringsvansker aktualiserer bedre koordinering

3.11.1 Større flyttevillighet enn antatt?

Det kan ikke være noen uenighet om at det er vanskelig å skape et godt samsvar mellom tilbud og etterspørsel når vi vet at det er viktig for mange å få et tilbud som ligger nær hjemstedet. Vi skal likevel ikke overvurdere betydningen av dette hensynet. Våren 1995 spurte Utredningsinstituttet et utvalg av 9. klassingene fra 1994 om hvilken betydning skolens lokalisering hadde ved valg av grunnkurs. 80 prosent av grunnkurselevne svarte at de ønsket å gå på en skole som lå så nær at de slapp å flytte. Hvis vi holder allmennfagelevne utenfor, synker andelen til 76 prosent. Dette betyr ikke at en av fire yrkesfaglige elever kunne tenke seg å flytte hjemmefra, men det forteller likevel at det er en viss flyttevillighet også blant 16-åringer. 52 prosent av elevene svarte at skolens beliggenhet var mindre viktig hvis de bare kom inn på det grunnkurset de ønsket mest. Holder vi allmennfagene utenfor stiger andelen til 62 prosent. For 5 prosent av elevene var det ikke under noen omstendighet aktuelt å bo hjemme, fordi det ikke ligger noen videregående skole nær hjemstedet. Her stiger andelen til 9 prosent når vi holder allmennfagelevne utenfor. Det viser seg dessuten at 11 prosent av grunnkurselevne faktisk hadde flyttet for å følge videregående opplæring, og her stiger andelen til 15 prosent når allmennfagelevne holdes utenfor. Variasjonen mellom fylkene i andel som har flyttet er betydelig, fra én prosent i Østfold, til 29 prosent i Nordland og 32 prosent i Troms.

Det er viktig å finne fram til tiltak som gjør det mulig å utnytte kapasiteten i opplæringssystemet bedre slik at flere kan få et tilbud i samsvar med førsteønsket og slik at rekrutteringen til de ulike yrkene sikres. Da må det som finnes av flyttevillighet utnyttes, samtidig som dimensjoneringen og inntaket må koordineres bedre. Vi beskrev i forrige underveisrapport (Sandberg og Vibe 1995:144) de dimensjoneringsproblemene som er til stede, spesielt i de mindre fagene, og foreslo nasjonal koordinering for flere fag. Vi vil nå gå enda lenger og foreslår at man arbeider seg i retning av å betrakte hele landet som ett inntaksområde for samtlige fag på VK1 og VK2-nivå, kanskje med unntak av allmennfagene og de største kursene innenfor helse- og sosialfag, formgivingsfag, elektrofag og mekaniske fag. Ved å utnytte LINDA-systemets muligheter er det ikke noe praktisk i veien for en slik ordning. Det som er avgjørende er at det utvikles rutiner som

sikrer en rasjonell og rettferdig behandling av søknadene og tildeling av plasser. De erfaringene som er gjort innenfor høyere utdanning med prosjektet Samordnet Opptak er av stor betydning i et slikt utviklingsarbeid.

3.11.2 Fra de store tall til de små: Trebåtbyggerfaget

I blant kan det være nyttig å stoppe opp og foreta et lite dybdedykk for å hente opp litt mer konkret kunnskap om hvordan prosesser foregår innenfor et mer avgrenset felt. Det kan gi innsikt og kunnskap som kan kaste nytt lys over de store tall som ellers dominerer i denne rapporten. Som et lite bidrag til dette, vil vi fortsette historien fra forrige rapport om trebåtbyggerfaget. Det ble opprinnelig dimensjonert med 42 plasser i dette faget, det vil i praksis si én klasse i hvert av fylkene Aust-Agder, Hordaland og Nordland. Dette betyr at tilbudet var til stede ved én skole i hvert av de tre samarbeidsområdene. Det betyr likevel ikke at det var sikkert at kursene ble satt i gang. Det ville avhenge av søkningen.

39 søkere ville bli trebåtbygger, men bare ni av disse var rettighets elever. Dette vanskeliggjorde sannsynligvis den videre inntaksprosessen i fylkene, og er nok også forklaringen på at bare 21 av de 39 søkerne fikk innfridd sitt første ønske. I tillegg fikk én søker uten rett, som helst ville begynne på grunnkurset i formgivingsfag, tilbud om å bli trebåtbygger. De ni rettighets elevene fikk alle tilbud, mens dette gjaldt bare 12 av de 30 uten rett. 15 fikk ikke noe tilbud i det hele tatt, mens tre søkere fikk andre tilbud enn trebåtbyggerfaget. Av de 22 som fikk tilbud var det fire som sa det fra seg, mens 18 endte opp som elever i følge våre tall. Hvis de informasjonene vi har er riktige, og samarbeidsavtalene mellom fylkene ble fulgt, endte trebåtbyggerfaget opp med ni elever i Risør, fem i Norheimsund og fire i Saltdal. Antallet rettighets elever de tre stedene var henholdsvis seks, én og to. Om dette grunnlaget var tilfredsstillende for å sette i gang kursene, eller om skolene har tatt inn flere elever etter 1. septembeber, har vi ikke kjennskap til. Vi vet i det minste at elever såvel som lærere arbeider med liv og lyst i Risør, Norheimsund og Saltdal.

Samarbeidsavtaler mellom fylkene kan også virke dysfunksjonelt. Vi vet fra Nordland at elevplasser i trebåtbyggerfaget der ble reservert for søkere fra andre fylker. Ved skolestart viste det seg likevel at enkelte av disse plassene ikke ble disponert av de fylkene som hadde fått dem reservert. Da var det imidlertid for seint å få dem besatt av andre aktuelle søkere, fordi disse i mellomtiden hadde fått andre tilbud. Dersom søkerne i stedet hadde søkt direkte til det fylket som ga kurset, og ikke til hjemfylket som kjøper plasser, ville man fått en mer optimal utnyttelse av kapasiteten.

Det alarmerende i denne historien er at man ikke klarte å ta vare på mer enn 17 av de opprinnelig 39 primærsøkerne til faget. Vi vet ikke, men vi må kunne forutsette, at de fleste av søkerne var klar over at de ikke kunne fortsette å bo på hjemstedet hvis de skulle bli trebåtbygger. Vi forutsetter dermed flyttevillighet. Kanskje kan vi klare oss med et kull på 18 trebåtbyggere hvert år, men hvis dette mønsteret i større eller mindre grad gjør seg gjeldende også innenfor andre fag, som f.eks rørlegger, blikkenslager og snekker, er det et alvorlig varsel om at rekrutteringspotensialet ikke utnyttes godt nok. I kapittel 4 vil vi komme tilbake til denne problematikken. Skal rekrutteringen sikres, og

hvis fylkene i det hele skal komme i nærheten av å oppfylle Omfangs forskriften, må de ta vare på *alle* søkerne i fag der det er undersøkning og se at de er gull verdt. Da spiller det mindre rolle om søkerne har formell rett til opplæring eller ikke.

3.11.3 Fra de små tall til enkelteleven.

Erfaringene med Prosjekt Sør, Prosjekt Nord og samarbeidet mellom de fire øvrige fylkene ("Prosjekt Rest?") bør oppsummeres, men det ligger utenfor rammene av denne rapporten. Det er imidlertid ikke nok å se på hvordan de aktuelle fylkene samarbeider innenfor disse samarbeidsområdene. Vi må også ha et øye for hva som skjer mellom de tre områdene eller prosjektene. Fordi forfatteren av denne rapporten har stor respekt for andre metoder enn de kvantitative, men sjelden tillater seg selv å kaste seg ut i mer kvalitativt orienterte tilnærminger, skal det her gjøres et lite forsøk på å beskrive samarbeidet, eller mangelen på slikt, sett med én enkelt rettighetsselevs øyne.

Vår elev gikk på grunnkurs i trearbeidsfag i Oslo og var helt fra før han begynte på grunnkurset fast bestemt på å bli trebåtbygger. Han innhentet informasjon, vurderte den, la planer og opptre på alle måter som en rasjonell aktør. Slik sett var han eksemplarisk og innfridde helt forventningene til de unge utdanningssøkende som preger mye av tankegangen bak Reform 94. Han visste at fagvalget innebar flytting, men lot seg ikke på noen måte skremme av det. Allerede i forbindelse med grunnkursvalget hadde han flyttet, men den gangen var også resten av familien med. Denne gangen var Risør målet, og det var ikke på noen måte tilfeldig. Der hadde nemlig vår elev familie, og han hadde tilbragt hver eneste sommer siden han var fem år i Den hvite by ved Skagerak.

Vår elev og forfatteren av denne rapporten ble urolige da vi oppdaget at Aust-Agder og Oslo ikke er samarbeidsfylker. Aust-Agder tilhører 'Prosjekt Sør', Oslo 'Prosjekt Rest'. Hvis alle byråkratiske rutiner skulle følges, var Norheimsund i Hordaland stedet for vår elev, men så byråkratisk kunne man vel ikke være? Eller kunne man det? For rettighetsselever skal søking i hovedsak foregå til hjemfylket, hvis det ikke dreier seg landslinjer. Hvis tilbudet ikke gis i hjemfylket, videresendes søknaden til det aktuelle samarbeidsfylket. Vår elev gjorde det imidlertid helt klart at det bare var aktuelt å ta i mot tilbud fra Aust-Agder.

Aust-Agder hadde slett ikke noe i mot å få en ekstra søker. Så lenge pengene følger eleven og hjemfylket betaler, var en ekstra søker et gode for Aust-Agder, som var avhengig av et tilstrekkelig antall søkere for å få satt i gang kurset. Akkurat samme situasjon var imidlertid også Hordaland i. Det var derfor et direkte konkurranseforhold mellom de to fylkene, og begge var klar over verdien av en rettighetselev. Søkerens egne ønsker spilte mindre rolle, familietilknytning var i beste fall sekundært, og det faktum at Hordaland uansett ikke ville få glede av vår elev og de pengene som eventuelt ville følge med han syntes ikke å være av avgjørende betydning. Samarbeidsavtalen mellom Oslo og Hordaland var det viktigste.

Eleven i vårt eksempel fikk plass i Risør til slutt, etter nervøs venting i lange sommermåneder på en endelig beslutning. Han stortrives i byen og på skolen, og historien fikk etter et par uortodokse grep en lykkelig slutt. Vår elev ser helt klart

verdien av den garantien han har om tre års rett til videregående opplæring. Uten denne ville sannsynligheten for å realisere planene vært mindre. Han ville nok likevel følt et mer direkte eierforhold til reformen (Blichfeldt et al 1995:13) dersom det hadde vært enklere å forsere byråkratiske hindringer når man har bestemt seg for hva man vil.

Det som her er rapportert om trebåtbyggerfaget og om den ene eleven som mer enn noe ville til Risør behøver ikke nødvendigvis være *representativt* for de små fagene og for elever på små fag i statistisk forstand, og slett ikke representativt for hva som skjer i forbindelse med dimensjonering, opptak og samarbeid mellom fylkene i større fag. De problemene som beskrives, og den lærdommen man kan trekke av eksemplet, kan likevel ha *overføringsverdi* til større deler av videregående opplæring. Det er snakk om prosesser og fenomener som finnes i forskjellige avskygninger flere steder i systemet, og det kan ikke utelukkes at den kunnskapen vi får ved å studere dette ene fenomenet er *generaliserbar*.

3.12 Oppsummering og anbefalinger

Søkningen til VK1 i 1995 tilsvarede omtrent 82 prosent av søkningen til grunnkursene året før. 86 prosent av kullet av 17-åringer søker om opptak på VK1.

Fire av fem primærsøkere til VK1 kommer direkte fra grunnkurs. Helse- og sosialfaglige VK1 skiller seg ut sammen med formgivingsfagene og de tekniske byggfagene ved å ha særlig mange søkere som ikke kommer direkte fra studieretningens grunnkurs.

Det er en dyp kløft mellom jenter og gutter innenfor yrkesfagene på VK1. Av de 20 mest søkte kursene har sju mer enn 78 prosent jenter blant søkerne, mens like mange har mer enn 95 prosent gutter.

Fire av fem søkere til VK1 får innfridd førsteønsket. Andelen varierer fra 94 prosent for grunnkurselever med rett og ned til 46 prosent av de søkerne uten rett som ikke gikk på grunnkurs foregående skoleår. Nesten 6.000 av fjorårets grunnkurssøkere som nå søker VK1, primært eller subsidiært, hadde ikke fått innfridd førsteønsket ved skolestart, av disse er 3.500 søkere uten rett til plass, og av disse igjen står nesten 2.000 helt uten tilbud. I tillegg kommer ca 300 grunnkurselever uten rett som ikke søker seg til VK1, men som ønsker grunnkursplass.

Det er vanskeligst å komme inn på de helse- og sosialfaglige VK1, og dette rammer særlig kvinnelige grunnkurselever uten rett fra foregående skoleår og søkere som har et annet opptaksgrunnlag enn grunnkurs etter ny struktur.

Elevtallet på VK1 ved skolestart var 54.774 og ca 55.600 i november 1995. Dette er ca 11 prosent lavere enn det som var opprinnelig planlagt. Dette skyldes for en stor del

undersøkning i fag som ikke er noe direkte alternativ til fag det er oversøkning i, og variasjoner i søkningen fylkene i mellom.

Det har funnet sted en reduksjon på ca 14.000 i elevtallet siden Reform 94 ble innført. Dette fører til at samlet kapasitet i videregående opplæring er på ca 365 prosent av et gjennomsnittlig årskull, noe som er 10 prosentpoeng under det foreskrevne tallet.

Anbefalinger:

Det er en alvorlig situasjon at grunnkurselever som søkte om plass på VK1 sto helt uten tilbud ved skolestart høsten 1995. Det må vurderes særlige tiltak for at man ikke skal komme opp i en lignende situasjon ved seinere opptak.

Jenter og gutter velger svært tradisjonelt, også på VK1. Det må vurderes særlige tiltak for å stimulere til mer utradisjonelle valg.

Det ser ut til at et flertall av fylkene kommer til å ha en opplæringskapasitet som ligger klart under det foreskrevne i skoleåret 1995-96. Besluttende myndigheter må gjøres oppmerksom på det ansvaret som ligger i å følge opp Omfangsforskriften.

Det er et stort misforhold innenfor en rekke fag mellom dimensjonert kapasitet og antall søkere som får tilbud i samsvar med førsteønsket. Alle som søker om opptak ved fag med liten søkning må gis et tilbud, uavhengig av søkerens rettighetsstatus.

Det må vurderes tiltak som bedrer koordineringen av dimensjonering og inntak mellom fylkene. Det bør straks tas opp til vurdering om hele landet bør være ett inntaksområde, med mulig unntak for de aller største kursene.

4 Gjennomføring av grunnkurs og overgang til VK1

4.1 Tre av fire grunnkurselever følger normal progresjon

Vi kunne i forrige kapittel fastslå at elevtallet på VK1-nivå var 54.485 pr. 1.9.95, mens elevtallet på grunnkursnivå høsten 1994 var 64.638. Dette gir oss en indikasjon på progresjonen fra grunnkurs til VK1. Tallene kan likevel ikke ses direkte i forhold til hverandre, fordi det blant VK1-elevne høsten 1995 vil være en viss andel som ikke var grunnkurselever året før. For å se nærmere på gjennomføringen har vi fulgt grunnkurselevne gjennom ulike faser av opplæringsløpet fra høsten 1994 og ett år framover. Vi tar da utgangspunkt i de 64.638 grunnkurselevne fra høsten 1994 og i tillegg et mindre antall som har kommet til i løpet av skoleåret slik at vi til sammen har 65.421 elever med i analysen.

Den første indikasjonen på gjennomføring er antallet elever som er rapportert å ha sluttet i løpet av skoleåret. Det viser seg at drøyt 1.700 hadde sluttet før jul, mens snaut 1.800 sluttet etter jul. Til sammen hadde dermed 3.481 elever, eller 5,3 prosent av elevkullet, sluttet i løpet av skoleåret. Om tallet er reellt, eller om det bare representerer toppen av isfjellet, vil vi ikke ta stilling til her.¹ Det er uansett et minimumstall, ettersom det er basert på rapporteringer fra skolene til inntakskontoret i fylket. Samtidig er det viktig å ha klart for seg at de elevene som er rapportert å ha sluttet kan ha skiftet grunnkurs i løpet av skoleåret. Vi har ikke oversikt over hvor mange dette kan dreie seg om.

Vårt neste kontrollpunkt ligger i søkningen våren 1995. Det viser seg at 61.098 elever, eller 93,4 prosent av hele elevkullet, søker om å få fortsette fra høsten 1995. Blant disse finner vi 1.864 som sluttet i løpet av skoleåret, slik at det å slutte ikke behøver å bety at man er ute av videregående opplæring for godt. Drøyt halvparten av "slutterne" er å finne blant søkerne. Neste kritiske fase er inntaksprosessen. Det viser seg at 58.334, eller 89,2 prosent av de opprinnelige grunnkurselevne får et tilbud, mens 4,2 prosent, eller 2.764 personer, faller ut på dette tidspunktet som følge av manglende tilbud. Siste trinn på stigen mot et nytt skoleår er om eleven tar i mot tilbudet. 55.786 personer, eller 85,3 prosent av fjorårets grunnkurselever, får et tilbud som de tar i mot, mens 3,9 prosent av kullet sier fra seg tilbudet og faller ut i denne fasen.

Denne enkle gjennomgangen viser at seks av sju grunnkurselever fortsetter i videregående opplæring etter det første året, men den forteller ikke noe om hvilket nivå elevene fortsetter på. Hvis vi går nærmere inn i denne problematikken, finner vi at 52.991 elever søker om plass på VK1, mens 8.034 primært ønsker grunnkursplass. 95 søker om andre typer tilbud. 81 prosent av elevkullet tar dermed sikte på normal progresjon til VK1, mens 12 prosent helst vil fortsette på grunnkursnivå. Blant de som tar sikte på å fortsette på grunnkursnivå er det en betydelig gruppe, omtrent to av fem, som følger særskilte opplegg som forutsetter to eller flere år på grunnkursnivå. Disse følger ut fra sine forutsetninger normal progresjon.

Det er ikke alle som kommer inn på de tilbudene de aller helst vil. Av de som søker om inntak på VK1 får 89 prosent innfridd førsteønsket, mens dette gjelder 82 prosent av grunnkurssøkerne. 4 prosent av VK1-søkerne og 7 prosent av grunnkurssøkerne faller fra fordi

¹ Vi vet med sikkerhet at ett fylke (Østfold) ikke har registrert frafall i løpet av skoleåret i LINDA.

de ikke får noe tilbud. 4 prosent av de som får innfridd førsteønsket sier fra seg tilbudet, mens dette gjelder 14 prosent av de som får andre tilbud. Hvis vi nå kombinerer de funnene vi har gjort gjennom det året som har gått, og skiller mellom rettighets elever og elever uten rett, får vi den statusbeskrivelsen som framkommer av tabell 4.1 for situasjonen høsten 1995.

Tabell 4.1 Status 1.9.95 for grunnkurselevene fra skoleåret 1994-95. Vertikal prosentuering.

	GK-elever med rett	GK-elever uten rett	Alle GK-elever
Sluttet og ikke søkt om nytt opptak	0,8	7,6	2,5
Gjennomført, ikke søkt	1,9	10,0	4,1
Søkt, ikke fått tilbud	0,8	15,2	4,2
Ikke tatt i mot tilbud	3,6	4,9	3,9
VK1 på samme studieretning	81,3	47,3	73,0
VK1 på ny studieretning	1,3	2,1	1,5
Samme grunnkurs som i fjor	2,3	2,1	2,2
Nytt grunnkurs	4,3	1,9	3,9
Særskilt opplegg	3,4	8,8	4,6
Sum	100,0	100,0	100,0
Antall	(N=49.399)	(N=15.296)	(N=65.421)

Status for grunnkurselevene fra skoleåret 1994-95 er at tre fjerdedeler av dem har nådd VK1-nivå, de aller fleste på den samme studieretningen som i foregående skoleår, mens 1,5 prosent har skiftet studieretning, men fulgt normal progresjon². Forskjellen i gjennomføring er likevel dramatisk når vi sammenlikner rettighetslevene med de øvrige. Mens under halvparten av elevene uten rett følger normal progresjon, gjelder dette 82,2 prosent av rettighetslevene. I alt er 85,2 prosent av grunnkurselevene fortsatt i videregående opplæring etter et år. Andelen er 92,9 prosent for rettighetslevene, mens den er betydelig lavere for de øvrige elevene, nemlig 62,2 prosent. Hvis vi kombinerer andelen av rettighetslevene som fortsetter i videregående opplæring med den andelen av 9. klassekullet som startet på grunnkurs høsten 1994 (94 prosent), finner vi at 87 prosent av det aktuelle årskullet fortsatt er i videregående opplæring, mens 77 prosent av kullet har fulgt normal progresjon fra 9. klasse til VK1. Dette er en betydelig forbedring i forhold til situasjonen før reformen. Av 9. klassekullet fra 1989 var 66 prosent på VK1 nivå eller i lære høsten 1990 (Vibe 1994b:13). En analyse basert på data fra SSB's utdanningsregister viser at det tilsvarende tallet for 1991-kullet var 70,8 prosent. Selv om vi finner en markert økning etter innføringen av Reform 94, var det allerede i gang en prosess i retning av økt utdanningshyppighet og bedre gjennomføring også før reformen.

² Fem VK1 kurs er fra skoleåret 1995-96 flyttet til ny studieretning. I analysene i dette kapitlet regnes disse til den opprinnelige studieretningen. VK1-elever som følger disse kursene regnes dermed ikke som å ha skiftet studieretning.

Årsakene til manglende gjennomføring til VK1 kan deles i fire hovedgrupper: *Frivillig avståelse* omfatter avbrudd, ikke søkt og ikke tatt imot tilbud. 10,5 prosent av elevene kommer i denne kategorien, 6,3 prosent av rettighetselevene og hele 22,5 prosent av elevene uten rett. *Manglende tilbud* er den andre hovedårsaken, og berører 4,2 prosent av grunnkurselevene. Bare 0,8 prosent av rettighetselevene rammes av dette, mot hele 15,2 prosent av de øvrige. Vi vil igjen minne om at våre tall er pr. 1.9.95, slik at flere vil ha mottatt et tilbud etter dette tidspunktet. Den tredje hovedkategorien er *forsinkelse*, som omfatter 6,1 prosent av elevene, 6,9 prosent av dem med rett, og 4,0 prosent av dem uten. Endelig har vi de som følger *særskilt opplegg*. Her finner vi 4,7 prosent av elevene, 3,4 prosent av dem med rett, og 8,8 prosent av dem uten. For en nærmere illustrasjon av gjennomføringsprosessen vises det til eget figurvedlegg. (Se vedleggsfigur V4.1 og V4.2).

4.2 Fortsatt fylkesvise variasjoner i gjennomføring

Nøkkelspørsmål 2.1:

Hvor stor del av de ulike kategoriene av utdanningssøkende fordelt på kjønn, fullfører de ulike grunnkursene i de ulike fylkene? (Bestått / ikke bestått)

Det er en del variasjoner fylkene i mellom når det gjelder gjennomføringsgraden. Høyest gjennomføringsandel finner vi i Sogn og Fjordane (81,6 prosent), Østfold (78,1 prosent) og Nord-Trøndelag (77,6 prosent). Finnmark skiller seg ut med klart dårligere gjennomføring enn de øvrige fylkene (62,2 prosent). I Finnmark er det mange som velger ikke å gå videre, enten ved at de slutter underveis og lar være å søke, eller ved at de fullfører, men ikke søker om å gå videre. Dette føyer seg godt inn i det mønsteret vi ser i dette fylket når det gjelder den relativt lave andelen av 9. klassekullet som begynner i videregående opplæring (Sandberg og Vibe 1995:110). *Frivillig avståelse* ser dermed for en stor del ut til å ligge bak de relativt lave andelen som går til videregående opplæring og den svake gjennomføringen i Finnmark.

Oslo har den nest laveste gjennomføringsandelen av fylkene (71,4 prosent). Dette skyldes for en stor del at man her har mange elever på særskilte tilbud, relativt høy andel som slutter og ikke søker på nytt og noe høyere andel enn gjennomsnittet som repeterer grunnkurs.³ Årsakene til relativt svak gjennomføring i Oslo ligger dermed dels i *frivillig avståelse*, dels i *forsinkelse*, men særlig i *særskilte opplegg*. Den lave gjennomføringsandelen i Oslo er overraskende med tanke på hvor stor andel av elevene i dette fylket som begynner ved de studiekompetansegivende studieretningene, der gjennomføringsandelen er høyere enn gjennomsnittet. For en detaljert dokumentasjon av gjennomføringen etter fylke, grunnkurs og rettighetsstatus viser vi til vedleggstabellene V4.1-V4.6.

Sammenliknet med situasjonen før Reform 94 ser det ut til at en del av de forskjellene i gjennomføring blant rettighetselevene som vi finner mellom fylkene følger kjente mønstre. Også

³ Søkerinformasjonen fra Oslo er ufullstendig for elever på allmennfag, idrettsfag og musikk/dans/drama, jfr. avsnitt 1.3.5. Derfor kan antallet som er registrert som å ha sluttet og ikke søkt på nytt, eller fullført og ikke søkt være noe høye, mens andelen som har søkt og ikke fått tilbud, eller fått tilbud, men ikke tatt i mot, være noe lave.

før reformen var det Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag som hadde de høyeste andelene som gikk fra grunnkurs til VK1, mens Finnmark hadde den laveste. Situasjonen i Finnmark er som før reformen preget av at relativt mange enten slutter i løpet av grunnkurset, lar være å søke om opptak til neste skoleår, eller sier fra seg tilbud om plass. I alt 12 av fylkene plasserer seg i forhold til hverandre etter reformen omtrent som man kan forvente ut fra situasjonen i 1991. I tre av fylkene (Østfold, Hedmark og Sør-Trøndelag) er gjennomføringsandelen for rettighetslevene kraftig hevet siden reformen ble innført, mens fire fylker (Akershus, Oslo, Telemark og Hordaland) har hatt en svært moderat økning i andelen som går fra grunnkurs til VK1.

Situasjonen i Oslo fortjener noen utdypende kommentarer. I 1991 gikk 77,8 prosent av 16-åringene direkte til VK1, mens andelen av rettighetslevene fra høsten 1994 som gjenfinnes på VK1 høsten 1995 er 79,6 prosent, altså en meget moderat økning i forhold til situasjonen før Reform 94. Andelen av rettighetslevene i Oslo som fortsetter i videregående opplæring etter første år er 93,7 prosent, mens den er 92,8 prosent på landsbasis. Det er altså ikke stort frafall som ligger bak den lave gjennomføringsandelen i Oslo. Rettighetslevene i Oslo skiller seg derimot ut ved at de følger særskilte opplegg i større grad enn elevene i noe annet fylke. De repeterer dessuten oftere samme grunnkurs.

Mens 8,7 prosent av rettighetslevene i Oslo fortsetter på grunnkursnivå og 6,2 prosent følger særskilte opplegg, gjelder dette henholdsvis 6,9 og 3,4 prosent av rettighetslevene på landsbasis. Dette til tross for at andelen av elevene som høsten 1994 begynte på de tre studiekompetansegivende grunnkursene var 64 prosent i Oslo, men den var 56 prosent på landsbasis. Den høye andelen på særskilte opplegg kan ha vært til stede også før reformen ble innført, men fremkommer i så fall ikke av våre data. Oslo skilte seg derimot ikke ut i forhold til de øvrige fylkene før reformen ved å ha spesielt mange elever som fortsatte på grunnkursnivå. Mens andelen som forblir på grunnkursnivå er redusert med 6,5 prosentpoeng på landsbasis, er reduksjonen 5,2 prosentpoeng i Oslo. Det generelle bildet er ellers at de fylkene som hadde særlig mange som fortsatte på grunnkursnivå før reformen har redusert denne andelen betraktelig. Det eneste fylket der vi ikke finner noen slik reduksjon er Nordland, men dette kan skyldes at vi i dette fylket med våre kursdefinisjoner finner svært få som følger særskilte opplegg. Disse skjuler seg trolig blant elevene som fortsetter på grunnkursnivå.

Forklaringene på den noe spesielle situasjonen i Oslo er trolig flere. For det første kan noe forklares med at man i Oslo har elevene konsentrert innenfor et begrenset geografisk område. Geografisk konsentrasjon kan gjøre *særskilte tilbud* mer vanlige, mens spredning i større grad kan forsterke integrerte løsninger. Det er dessuten en kjennsgjerning at Oslo har spesielt mange elever som er tatt inn på særskilt grunnlag, spesielt fremmedspråklige søkere, men selv når disse holdes utenfor er overgangen fra grunnkurs til VK1 dårligere her enn i de aller fleste andre fylker, med unntak av Finnmark.

Den relativt høye andelen som tar samme grunnkurs på nytt i Oslo vil naturlig kunne forklares med svake *faglige resultater*. Det er likevel ikke nødvendigvis slik at svake prestasjoner gir de samme konsekvensene i alle fylker. Oslo kan ha valgt å stille strengere krav til faglig nivå for å flytte opp elever til VK1 enn andre fylker. Et omfattende tilbud av særskilte

kurs kan gjøre en slik praksis naturlig, ved at de som følger ordinære kurs forutsettes å fylle de faglige kravene i større grad enn der man legger mer til rette for integrering. En siste hypotese kunne være at elevene i Oslo generelt har svakere faglige forutsetninger for å følge normal progresjon enn ungdom ellers. En slik hypotese støttes imidlertid ikke av spørreskjemaundersøkelsen, som viser at 1994-kullet av 9. klassinger i Oslo har samme gjennomsnittskarakter som elevene ellers i landet. I den grad Oslo skiller seg ut er det ved noe større spredning, slik at det er en svak tendens til overrepresentasjon av de aller svakeste og de aller sterkeste prestasjonene, men denne forskjellen er ikke signifikant.

Det vi finner i Oslo kan gjøre det fristende å komme med noen mer spekulative betraktninger om storbyungdoms særegne situasjon. Det er ingen tvil om at Oslo-ungdom er eksponert for et svært vidt tilbudssomfang generelt sett, og ikke bare når det gjelder utdanning. Rikdommen av subkulturer gjør det dessuten mulig å velge mellom ulike miljøer, og dette vil igjen påvirke verdiorienteringer og interesser. Dermed blir også det å ombestemme seg mer naturlig og vanlig i en storby enn på et mindre sted der alternativene er færre. Ivar Frønes (Frønes 1993:252) snakker i denne sammenheng om *flyktighet*. En slik storbyhypotese støttes gjennom tilsvarende funn i andre land. Det viser seg dessuten at Hordaland, Rogaland, Telemark og Troms alle har gjennomstrømningsandeler som ligger noe under landsgjennomsnittet. I alle disse fylkene utgjør de større byene det befolkningsmessige tyngdepunkt. Avviket fra dette mønsteret er Sør-Trøndelag, der gjennomføringsandelen er over landsgjennomsnittet.

Nøkkelspørsmål 2.9.

Hvordan fordeler frafallet fra grunnkurset seg etter kjønn?

Jentene blant rettighetselevne har bedre gjennomføring til VK1 enn guttene (84,4 prosent mot 81,0 prosent), men her ligger nok mye av forklaringen i overvekten av jenter på studieretninger med høy gjennomføringsgrad og overvekt av gutter på studieretninger der mange ikke følger normal progresjon. Hva som er årsak og hva som er virkning skal forbli ubesvart her. Det er interessant å legge merke til at jentene har bedre gjennomføring enn guttene på yrkesfaglige studieretninger der de dominerer (helse- og sosialfag og formgivingsfag), mens guttene har bedre gjennomføring enn jentene på de tradisjonelt guttedominerte retningene. Det kan dermed synes som om sterk dominans av ett av kjønnene på en studieretning har en ekskluderende effekt på det kjønn som er underrepresentert.

Nøkkelspørsmål 2.5.

Hvordan fordeler frafallet fra grunnkurset seg på voksne kvinner og menn?

Blant elevene uten rett er det ingen forskjell mellom kvinner og menn i andelen som går til VK1, men årsakene til ikke å gå videre er litt forskjellige. Det er vanligere at kvinner ikke får nytt tilbud, mens flere av mennene slutter i løpet av grunnkurset eller følger særskilte opplegg som ikke tillater normal progresjon. De voksne kvinnelige søkeres preferanser i retning av

helse- og sosialfag og formgivingsfag ligger bak at 17,4 prosent ikke får noe tilbud, mot 13,4 prosent av mennene.

Nøkkelspørsmål 2.6:

Hvor stor andel av elever med særskilt tilrettelagt opplæring gjennomfører grunnkurset på normal tid og over lengre tid?

Av de som fulgte særskilte opplegg på grunnkurset er det bare 9,3 prosent som er registrert på VK1 høsten 1995, mot 79,9 prosent av de som gikk på ordinære grunnkurs. To tredjedeler av de som begynte på særskilte kurs fortsetter med tilrettelagt undervisning, mens en fjerdedel av disse elevene ikke fortsetter i det hele tatt, 15 prosent fordi de har sluttet og/eller ikke søkt om nytt opptak og 10 prosent fordi de ikke fikk tilbud eller sa fra seg tilbudet. Også her finner vi store forskjeller mellom rettighetselevne og de øvrige. Av elevene uten rett som har fulgt særskilte opplegg det første året er det 10,8 prosent som ikke går videre fordi de ikke får tilbud, mens dette gjelder praktisk talt ingen av rettighetselevne. 21,7 prosent av elevene uten rett slutter eller lar være å søke for neste skoleår, mens dette gjelder 6,5 prosent av rettighetselevne. 80 prosent av rettighetselevne går videre med særskilt opplegg, mot 55 prosent av elevene uten rett. Det vises til vedleggstabell V4.7.

Nøkkelspørsmål 2.2:

Hvor stor del av de som ikke fullfører har fått sine primær-/sekundær-/tertiærønsker om grunnkurs oppfylt?

Av de som ikke fikk innfridd førsteønsket sitt i fjor, men som likevel begynte som grunnkurselever, er det 56,4 prosent som fortsetter til VK1. Den tilsvarende andelen for de som fikk innfridd førsteønsket er 76,7 prosent. Det er spesielt mange elever uten rett blant de som ikke fikk innfridd førsteønsket i fjor, og det viser seg nå at 9 prosent ikke fortsetter fordi de ikke fikk tilbud i år. Denne gruppa utmerker seg likevel ved å ha høyere andeler av så godt som samtlige årsaker til ikke å følge normal progresjon enn de som fikk innfridd førsteønsket i fjor. Flere av dem har sluttet, flere har ikke søkt, flere har sagt fra seg tilbud, flere går til nytt grunnkurs og flere følger særskilte undervisningsopplegg. Grunnkursrepetisjon er den eneste forsinkelsesgrunnen som er likt fordelt mellom de som fikk innfridd førsteønsket i fjor og de øvrige elevene.

4.3 Dårligst gjennomføring på yrkesfagene

I den gjennomgangen vi har gjort til nå av overgangen fra grunnkurs til VK1 kan man lett miste oversikten over de forskjellige faktorenes betydning. Det er dessuten et problem at det kan være samvariasjon mellom ulike faktorer som ikke kommer fram i de relativt enkle bi- og trivariate analysene. Vi har derfor foretatt en multivariat analyse ved hjelp av logistisk regresjon der vi bruker kjønn, rettighetsstatus, innfrielse av førsteønske høsten 1994 og studieretning som effektvariable og der den avhengige variabelen er om man fortsetter til VK1

eller ikke. Elever som har fulgt særskilte opplegg holdes utenfor analysen fordi det i utgangspunktet er gitt at bare et lite mindretall av disse vil gå til VK1. Tabell 4.2 viser hvilken effekt de ulike faktorene har på sannsynligheten for å gå videre fra grunnkurs til VK1. Allmennfaglig studieretning brukes som referansekategori for de 12 andre studieretningene.

Tabell 4.2 Logistisk regresjon som viser beregnet sannsynlighet for å gå videre til VK1 etter ett år for elever på ordinære grunnkurs.

Variabel	β	St.avvik	Signifikans	R	Exp(B)
Rettighetselev	1,3245	0,0238	0,0000	0,2279	3,7604
Primærønske innfridd	0,4271	0,0345	0,0000	0,0503	1,5328
Jente	0,0916	0,0267	0,0066	0,0128	1,0959
Musikk/dans/drama	0,2636	0,0956	0,0058	0,0097	1,3016
Idrettsfag	0,2417	0,0737	0,0040	0,0102	1,2361
Byggfag	-0,2417	0,0602	0,0001	-0,0148	0,7853
Elektrofag	-0,3379	0,0476	0,0000	-0,0284	0,7133
Trearbeidsfag	-0,4912	0,0939	0,0000	-0,0206	0,6119
Tekniske byggfag	-0,5186	0,0832	0,0000	-0,0248	0,5954
Helse- og sosialfag	-0,6025	0,0347	0,0000	-0,0708	0,5474
Naturbruk	-0,6282	0,0602	0,0000	-0,0423	0,5336
Hotell- og næringsmid.	-0,6514	0,0447	0,0000	-0,0593	0,5213
Formgivingsfag	-0,7616	0,0416	0,0000	-0,0747	0,4669
Konstantledd	0,3140	0,0393	0,0000		
Ikke signifikant bidrag:	Score	Sign.	R		
Kjemi- og prosessfag	1,4278	0,2321	0,0000		

Det som har klart størst betydning for gjennomføringen fra grunnkurs til VK1 er om man er rettighetselev eller ikke. Dette henger selvsagt sammen med at det er blant elevene uten rett vi finner de som ikke får tilbud om å fortsette, men vi vet også at det er flere som slutter i løpet av grunnkurset i denne gruppa, samtidig som flere av de som gjennomfører lar være å søke om opptak for neste skoleår. Hvis vi tar utgangspunkt i gutter på allmennfag, som fikk innfridd førsteønsket i 1994, vil andelen som fortsetter fra grunnkurs til VK1 være 68 prosent for elever uten rett, mens den er 89 prosent for rettighetselevne.

De som fikk innfridd førsteønsket i 1994 har en klart større sannsynlighet for å gå fra grunnkurs til VK1 enn de som startet på et grunnkurs som ikke svarte til førsteønsket. Hvis vi tar utgangspunkt i gutter med rett på allmennfag, vil 84 prosent av de som ikke fikk innfridd førsteønsket fortsette til VK1, mens 89 prosent av de som startet på ønsket grunnkurs

fortsetter. Kjønn har en svært liten effekt på gjennomføringen når vi kontrollerer for studieretning, rettighetsstatus og førsteønske. 88,8 prosent av guttene med rett på allmennfag som fikk innfridd førsteønsket fortsetter, mens dette gjelder 89,6 prosent av jentene.

Når vi sammenlikner de tretten studieretningene, er det allmennfag som er referansegruppe, dvs at β -koeffisienten her er lik 0. Negative verdier gir lavere gjennomføringssannsynlighet, mens positive gir høyere. Hvis vi tar utgangspunkt i den samme gruppa som tidligere, nemlig gutter med rett som har fått innfridd førsteønsket, vil de beregnede sannsynlighetene for å fortsette på VK1 bli høyest på musikk/dans/drama og idrettsfag (91 prosent), mens den vil være lavest på hotell- og næringsmiddel og formgivingsfag (81 og 80 prosent). Kjemi- og prosessfag er den eneste studieretningen der vi ikke finner noen signifikant effekt, og det betyr at vi ikke kan si at gjennomføringen på denne studieretningen er annerledes enn det vi finner på allmennfag, når vi holder kjønn, rettighetsstatus og innfrielse av førsteønske konstant. Ved å kombinere alle fire karakteristika som er med i analysen finner vi lavest predikert sannsynlighet for å gå fra grunnkurs til VK1 blant gutter uten rett på formgivingsfag som ikke fikk innfridd førsteønsket i 1994. 39 prosent av disse går videre. Høyst sannsynlighet finner vi blant jenter med rett på musikk/dans/drama som fikk innfridd førsteønsket. Av disse går 92 prosent videre.

Det går et klart skille mellom elevene på studiekompetansegivende retninger på den ene siden og de yrkesfaglige elevene på den andre nå det gjelder gjennomføring fra grunnkurs til VK1. Vi har i tidligere analyser (Vibe 1994a:31) vist at foreldres utdanning og yrke, karakterer fra grunnskolen og kjønn har betydning for valg av studieretning. Dette betyr at jenter med gode karakterer som har foreldre som er høyere eller midlere funksjonærer med høyere utdanning har størst sannsynlighet for å begynne på allmennfag eller handel- og kontor. Når vi nå finner høyest gjennomføringsandel på de studiekompetansegivende retningene, betyr dette nok at vi for en stor del måler effekten av foreldres utdanning og yrke og elevens karakternivå fra grunnskolen på gjennomføringen *gjennom* grunnkursvalget. Vi vil komme tilbake til dette i seinere rapporter.

4.4 Trivsel og skoleprestasjoner har betydning for gjennomføringen

Gjennom den spørreskjemaundersøkelsen Utredningsinstituttet har gjennomført blant et utvalg av rettighetselvene fra 1994-95, kan vi komme med noen antydninger om hva som ligger bak manglende gjennomføring utover det som er vist vha logistisk regresjon. Vi vil i denne omgang nøye oss med å se på enkelte indikatorer, og vil i seinere rapporter gå mer detaljert inn på denne typen spørsmål. Dersom vi tar utgangspunkt i de fire forskjellige formene for manglende gjennomføring som er nevnt i avsnitt 4.2, men ser bort fra *manglende tilbud*, som er lite aktuelt for rettighetselvene, kan vi sammenlikne de som går videre til VK1 med de øvrige elevene. Vi har koblet Linda-data til intervjudataene, slik at vi kan følge elevene i utvalget fram til høsten 1995, til tross for at skjemaet ble sendt ut et halvt år tidligere. Vi vil se spesielt på en del spørsmål som har med trivsel og opplevelse av skolehverdagen å gjøre og i tillegg karakterer fra grunnskolen.

Nøkkelsspørsmål 2.7:

Hvordan fordeler de som ikke fullfører grunnkurset seg når det gjelder faglige prestasjoner fra grunnskolen?

Det viser seg at de som følger normal progresjon skiller seg fra de øvrige elevene i positiv forstand på de fleste indikatorer der det er forskjell mellom gruppene. De har bedre karakterer fra grunnskolen med et gjennomsnitt som ligger midt mellom Meget Godt og Godt. De er også i større grad enn de andre gruppene enig i at det er viktig å få gode karakterer. De trives klart best på skolen av de fire gruppene. De opplever stoffet som skal læres som mindre vanskelig, gruer seg sjelden til å gå på skolen og kjeder seg mindre enn de andre gruppene.

Av de øvrige gruppene er det de som er forsinket som skiller seg klarest ut. De rapporterer oftere enn de andre gruppene at de ikke trives på skolen og at de kjeder seg. De synes i større grad at det er mye bortkastet tid, at det er for mye teori, at fagene er vanskelige og at det er for mange prøver. De synes i mindre grad enn de øvrige elevene at det de lærer er spennende. De er i mindre grad enige i at lærerne burde være strengere. De gruer seg dessuten oftere enn andre til å gå på skolen. De som er forsinket i progresjonen har dårligere karakterer fra grunnskolen, men ligger bare ca en halv karakter under gjennomsnittet.

De som er utenfor det fylkeskommunale systemet høsten 1995, skiller seg lite fra gjennomsnittet. De har like bra karakterer fra grunnskolen som gjennomsnittet. Dette kan tyde på at vi her for en stor del finner elever som har gått over til private skoler, og ikke bare ungdom som har gitt opp og faller helt utenfor videregående opplæring. Dette kan altså for en stor del være elever med normal progresjon som framstår som å være utenfor videregående opplæring fordi de ikke fanges opp av LINDA-systemet høsten 1995. På ett punkt skiller imidlertid denne gruppa seg ut: De er mindre fornøyd med lærerne enn de andre gruppene.

De særskilte elevene har de dårligste karakterene fra grunnskolen, så vidt over Nokså Godt i gjennomsnitt. De skiller seg imidlertid ut i positiv forstand når det gjelder en del andre indikatorer. De er ikke enig i at det er kjedelig på skolen, de synes de lærer mye spennende og de synes heller ikke at de kaster bort tida. Denne gruppa har en mer positiv vurdering av lærerne enn de øvrige elevene og er minst enig i utsagnet om at de får for mye lekser.

De utsagnene elevene er bedt om å ta stilling til i spørreskjemaet (se vedlegg) gir ikke direkte årsaksforklaringer på hva som fremmer og hva som hemmer normal progresjon i videregående opplæring. De peker likevel på noen sammenhenger som kan bidra til å fremheve hva som har betydning for gjennomføringen av opplæringsløpet og hva som opptrer sammen med god eller dårlig gjennomføring. For de særskilte elevene er det helt tydelig at det er skoleprestasjonene som teller mest. Denne elevgruppa trives på mange måter bedre enn de øvrige elevene, og de synes heller ikke å være spesielt dårlig motivert. For de som er forsinket synes det som om manglende motivasjon og interesse kan ligge bak de problemene de har, og i mindre grad svake faglige forutsetninger. Det er her bare gitt en liten forsmak på hva spørreskjemaundersøkelsen kan bidra med i den videre analysen av gjennomstrømningsproblematikken. I seinere rapporter skal vi komme tilbake med mer gjennomarbeidede analyser.

4.5 Betydelig bedring i rettighetselevenes gjennomføring på yrkesfagene

Et av de viktigste mål på om intensjonene med Reform 94 oppfylles er om elevene i større grad enn tidligere klarer å gjennomføre et treårig opplæringsløp innenfor normert tid. Den første indikasjonen på om vi er på rett vei er hvor stor andel av fjorårets grunnkurselever som går videre til VK1. I tidligere avsnitt så vi på hvordan ulike grupper har klart seg fra 1994 til 1995, her vil vi sammenlikne 1994-kullet av rettighetselever med et tilsvarende elevkull som gikk ut av grunnskolen våren 1991 og begynte i videregående høsten samme år.

92 prosent av 1991-kullet begynte i videregående opplæring rett etter grunnskolen. Allmennfag og handel- og kontor var de største studieretningene og omfattet til sammen 63 prosent av elevkullet. Når vi skal sammenlikne dette kullet med 1994-kullet, må vi være klar over at vi har med to helt forskjellige kursstrukturer å gjøre, samtidig som de to elevkullene søkte om opptak under forskjellige betingelser. Vi har forsøkt å tilpasse kursstrukturen fra 1991-92 ved å gruppere et par hundre kurs på grunnkurs- og VK1-nivå innenfor de 13 studieretningene som finnes etter innføringen av Reform 94. Det må tas forbehold fordi enkelte kurs ikke uten videre lar seg plassere innenfor den nye kursstrukturen. En ytterligere usikkerhet knytter seg dessuten til elever som følger særskilt undervisning. Det er grunn til å tro at flere av denne kategorien regnes som elever i videregående opplæring etter reformen enn det som var tilfelle før.

En annen viktig faktor som har betydning når vi skal sammenlikne gjennomføringen fra grunnkurs før og etter reformen er den vridningen som har funnet sted fra allmennfag mot yrkesfag. En langt mindre andel av elevene går nå på den studieretningen som hadde den høyeste gjennomføringsandelen før reformen, mens studieretninger med særlig lav andel som gikk videre fra grunnkurs til VK1 nå omfatter en langt høyere andel av elevene. Sammenlikning av hele elevkullet før og etter reformen kan dermed gi andre resultater enn sammenlikninger av elevene på de enkelte studieretningene.

Tabell 4.3 Status ett år etter start på grunnkurs. Rettighetselevene fra 1994 sammenliknet med tilsvarende gruppe fra 1991. Vertikal prosentuering.

Status høsten 1995	GK-elev m. rett høsten 1994	9. klasse vår 1991 /GK-elev høst 1991
Ikke i videregående opplæring	7,1	10,1
VK1 på samme retning	81,3	75,5
VK1 på annen retning	1,3	0,8
Samme grunnkurs	2,3	3,4
Annet GK/samme retning	-	1,8
GK på annen retning	4,6	8,0
Særskilt opplegg	3,4	0,4
Sum	100,0	100,0
Antall	(N=49.399)	(N=51.827)

Før reformen gikk 76,3 prosent av de som startet på grunnkurset direkte til VK1 etter et år, eller til kurs på tilsvarende nivå. Etter reformen har denne andelen økt til 82,6 prosent. Dette skyldes særlig at andelen som tar et nytt grunnkurs er redusert, og at færre avbryter opplæringen etter ett år. Andelen rene grunnkursrepetitører, dvs de som tar samme grunnkurs to år på rad, er også noe redusert. Det er flere i 1994 enn i 1991 som regnes under kategorien "særskilt opplegg", men veksten her skyldes nok først og fremst ulikhet i definisjonen av kursene. Vi skal likevel ikke glemme at innføringen av rett til videregående opplæring har gjort det nødvendig i større grad enn før å skreddersy tilbud til grupper som tidligere kanskje falt utenfor.

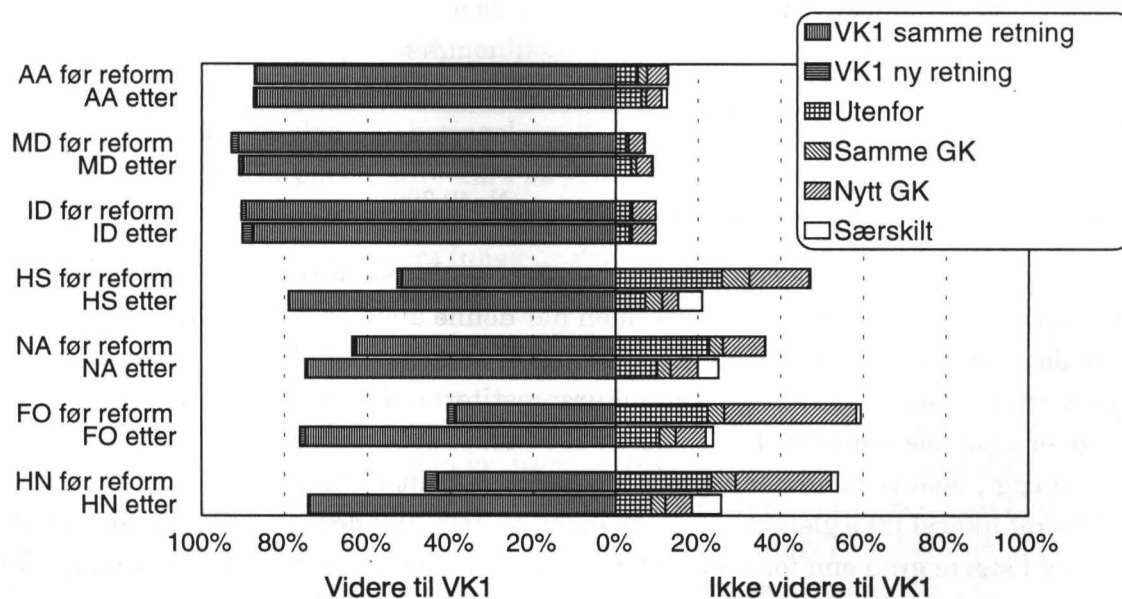
Når færre avbryter opplæringen og færre tar nytt grunnkurs, henger nok dette for en stor del sammen med at tilbudet har blitt bedre. Vi må imidlertid heller ikke glemme at den søkergruppa tallene gjelder for nå står først i køen ved tildeling av elevplasser etter reformen, mens konkurransen fra eldre søkere var stor tidligere.

Økningen i andelen av et elevkull som går direkte fra grunnkurs til VK1 er 6,3 prosentpoeng. Dette er kanskje ikke så imponerende, tatt i betraktning den bedringen i tilbudet og endringen i rettighetselevenes opptaksbetingelser som har funnet sted. Vi vet dessuten strengt tatt ikke hva som skjedde med de som gikk ut fra grunnskolen i 1992 og 1993. Vi må likevel huske på to viktige forhold som følger av reformen. Det første gjelder endringen i sammensetningen av elevkullet bort fra allmennfaglig og over mot yrkesfaglige grunnkurs, som vi allerede har nevnt. Det andre gjelder elevgrunnlaget. Innføringen av rett til videregående opplæring for alle i aldersgruppa 16-19 år har medført at flere nå starter i videregående opplæring enn tidligere, og vi må kunne anta at dette tillegget til elevkullet for en stor del består av relativt skolesvake elever. I forrige underveissrapport (Sandberg og Vibe 1995:108), anslo vi økningen i andelen av 9. klassekullet som går til videregående opplæring til å være to

til tre prosentpoeng etter innføringen av Reform 94. Dette er trolig elever som for en stor del vil medvirke til å redusere andelen som gjennomfører opplæringen snarere enn å øke den.

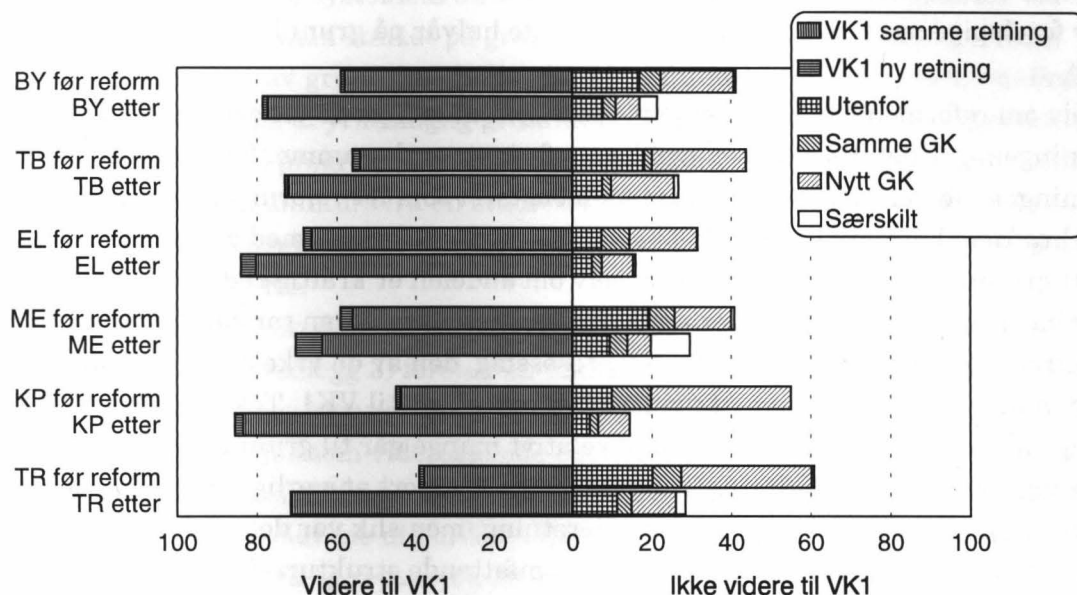
Nøkkelspørsmål 2.8.

Hvordan fordeler frafallet seg på de ulike grunnkursene?

Figur 4.1a Andel av grunnkurselevne som går videre til VK1 etter ett år. Rettighets elever fra 1994 og tilsvarende gruppe fra 1991.

Når vi ser på gjennomføringen fra grunnkurs til VK1 på de forskjellige studieretningene, framtrer det noen svært ulike endringsmønstre. Det viser seg nemlig at det har skjedd svært lite der tilbudet var godt også før reformen, mens de store endringene har kommet innenfor studieretninger der konkurransen om plassene var stor før reformen, og fortsatt er det, og der de eldste søkerne nå kommer dårligst ut. Før reformen fortsatte til sammen 87,5 prosent av elevene på de tre studieretningene som fører fram mot studiekompetanse fra grunnkurs til VK1. Andelen er ubetydelig endret siden 1991-92. Den høye gjennomføringsandelen på disse tre studieretningene henger for en stor del sammen med at oppflyttingen fra første til annet år har foregått mer eller mindre automatisk. På idrettsfag og de estetiske linjene hadde man dessuten to-årige grunnkurs. Til sammenlikning fortsatte bare 56,2 prosent av elevene på de yrkesfaglige studieretningene før reformen, mens andelen nå er 76,6 prosent. Figur 4.1a og 4.1b viser i detalj hvilke endringer som har funnet sted.

Figur 4.1b Andel av grunnkurselevene som går videre til VK1 etter ett år. Rettighets elever fra 1994 og tilsvarende gruppe fra 1991.

Mens en fjerdedel av de 16-årige grunnkurselevene på helse- og sosialfag var ute av videregående opplæring etter ett år før Reform 94, er andelen nå bare 7,2 prosent. Endringene for naturbruk, formgivingsfag og hotell- og næringsmiddelfag er omtrent tilsvarende, 22-23 prosent var utenfor etter ett år før reformen, mens andelen nå er 8-10 prosent. Før reformen fortsatte 41 prosent av grunnkurselevene på formgivingsfag til VK1, mens dette nå gjelder 76 prosent. For helse- og sosialfag har andelen økt fra 53 til 79 prosent. Endringene er også betydelige for byggfag, tekniske byggfag og elektrofag, men ikke fullt så dramatiske som for de andre fagene vi har nevnt. Minst endring finner vi for mekaniske fag. Før reformen gikk 59 prosent videre, mens andelen nå er 70 prosent. En svært stor andel av elevene på mekaniske fag er tatt opp på særskilt grunnlag. Slik var det nok også før reformen, men dette framgår ikke tydelig nok av våre tall.

På hotell- og næringsmiddelfag, naturbruk, mekaniske fag, tekniske byggfag og trearbeidsfag er andelen som ikke følger normal gjennomføring fortsatt på mellom 25 og 30 prosent av rettighets elevene. Vi vet også at en del elever går videre til VK1 uten full fagkrets slik at de kan få vansker med å fullføre med fagbrev. Vi vil i seinere rapporter forsøke å komme tilbake til nettopp dette. Tor Bergli viser til uttalelser fra yrkesfaglærere våren 1995 som

fagbrev, mens en tredjedel vil falle utenfor (Bergli 1995:48). At en tredjedel av elevene i en del studieretninger kan komme til å falle utenfor, i den forstand at de ikke vil fullføre et normalt tre/fire-årig opplæringsløp, synes svært realistisk når vi studerer figur 4.1 nærmere og tar i betraktning at den gjelder bare den første etappen av flere. De funnene som ble rapportert av Bergli ga nok en langt bedre prognose for den videre progresjonen enn det vi selv kunne bidra med i vår foreløpige analyse av frafallet etter første halvår på grunnkursnivå (Sandberg og Vibe 1995:128).

Selv om reformen har påvirket gjennomstrømningen på de yrkesfaglige studieretningene, er det likevel noen trekk som fortsatt er de samme. Forskjellene mellom studieretningene følger stort sett det samme mønsteret som før reformen, men utslagene er ikke lenger så kraftige. Formgivingsfag skilte seg klart ut før reformen med særlig mange elever som tok et nytt grunnkurs. Slik er det nå også, selv om andelen er kraftig redusert. Mekaniske fag hadde, og har fortsatt en relativt stor andel repetitører, dvs de som tar samme grunnkurs på nytt. Elektrofag er, sammen med kjemi- og prosessfag, den av de yrkesfaglige studieretningene som har den høyeste andelen som går videre fra grunnkurs til VK1. Tekniske byggfag og formgivingsfag skiller seg fortsatt ut ved at relativt mange går til grunnkurs på en ny studieretning. Systemet med alternative grunnkurs har gjort at særlig mange fra elektrofag og mekaniske fag går til VK1 på en annen studieretning, men slik var det også i noen grad før reformen. Det viser seg dermed at en temmelig omfattende strukturreform, i hvert fall på grunnkursnivå, kombinert med vesentlige endringer i betingelsene for opptak på de yrkesfaglige studieretningene, ikke rokker ved en del grunnleggende "kultur"-forskjeller mellom faggruppene.

Et viktig gjennomgående endringstrekk er at det ser ut til at overgangen fra grunnkurs til VK1 er blitt særlig mye påvirket på studieretninger der det er mange jenter, mens endringene er noe mindre på de guttedominerte retningene. Dette er særlig tydelig når vi sammenlikner helse- og sosialfag og formgivingsfag på den ene siden med mekaniske fag og elektrofag på den andre. Reformen ser dermed særlig ut til å ha vært til fordel for de av jentene som tar sikte på tradisjonelle kvinneyrker. Den andre siden av dette er at det er de kvinnelige søkerne uten rett som betaler mye av prisen for dette ved at de nå stiller bakerst i søkerkøen. Om de har fått det vanskeligere enn de hadde før reformen, er likevel ikke sikkert. Tilbudet på VK1-nivå er totalt sett redusert fra høsten 1995 av, men denne reduksjonen har kommet innenfor allmennfagene ved at den gamle studieretningen for handel- og kontor er borte, mens tilbudet er vesentlig utbygget innenfor helse- og sosialfagene.

4.6 Omvalg er fortsatt et utbredt fenomen

Et av de mest påaktede problemene i norsk videregående opplæring har vært det som kan knyttes til begrepet *omvalg*. Med omvalg forstår vi skifte av retning for opplæringen. Dette må dermed ikke forveksles med *repetisjon*, som vi vil definere som å gjelde de som går om igjen på samme grunnkurs. For en del særskilte elever vil repetisjon være det normale, ettersom de følger opplegg som er beregnet å innebære to eller flere år på samme nivå.

Omvalg vil vanligvis innebære at eleven skifter fra et grunnkurs til et annet. Før innføringen av Reform 94 kunne slike skifter foregå innenfor samme studieretning, etter reformen er skifte av grunnkurs ensbetydende med skifte av studieretning. Omvalg vil også normalt innebære at man mister ett år i studieprogresjon, ved at man tar et grunnkurs det ene skoleåret og et annet det neste. Innenfor det gamle systemet var det heller ikke uvanlig at man gikk fra videregående kurs til grunnkurs, eller at man startet på grunnkursnivå etter å ha fullført et treårig opplæringsløp. To prosent av grunnskolekullet fra 1989 fullførte en treårig allmennfaglig utdanning for så å starte på et yrkesfaglig grunnkurs (Vibe 1994b:32). Det er også mulig å foreta omvalg uten å tape i progresjon enten ved at man skifter grunnkurs i løpet av skoleåret, eller ved at man bruker grunnkurs fra en studieretning som basis for VK1 på en annen studieretning. Det siste eksemplet dekker blant annet det som skjer når man har *alternativt grunnkurs* som basis for VK1.

Det er foretatt flere studier som fokuserer spesielt på omvalgsproblematikken. Eifred Markussen (NOU 1991:4, vedlegg 3) foretok en undersøkelse for Blegen-utvalget av de såkalte *kryss-og-tvers-elevene*. De var kjennetegnet ved at de ikke fulgte normal progresjon fra 9. klasse til videregående skole og gjennom videregående opplæring. Markussen undersøkte et utvalg av elevene på grunnkurs høsten 1990 som hadde gått ut av grunnskolen våren 1989 eller tidligere. Han fant at kryss-og-tvers-elevene utgjorde en fjerdedel av samtlige grunnkurselever. Bevegelser på grunnkursnivå og repetisjon av grunnkurs var det viktigste kjennetegnet ved disse elevenes studieprogresjon. 80 prosent hadde gått et eller flere år i videregående skole tidligere og hadde minst ett grunnkurs bak seg.

Årsakene til omvalg kan være mange, men de deler seg i to hovedgrupper. På den ene siden kan vi forklare omvalget som et resultat av ubalanse mellom tilbud og etterspørsel etter opplæringsplasser. Elever "tvinges" til å fortsette på grunnkursnivå fordi det ikke gis nok tilbud av VK1-kurs. Et av hovedmålene for Reform 94 er nettopp å fjerne denne årsaken til omvalg. Blant de av kryss-og-tvers-elevene som hadde ett eller flere år bak seg i videregående viste det seg at bare en av fire viste til strukturelle forhold eller tvang når de ble spurt om hvorfor de ikke hadde startet på det grunnkurset de nå gikk på rett etter ungdomsskolen (Markussen 1991). Gjennom å garantere retten til et sammenhengende treårig utdanningsløp innenfor samme studieretning, pålegger loven fylkeskommunene å gi de nødvendige tilbud.

Den andre hovedgruppen av omvalgsgrunner kan kalles motivasjonelle årsaker. Elevene ønsker av ulike grunner å ta to eller flere grunnkurs, å gå fra grunnkurs på én studieretning til VK1 på en annen, eller å gå fra videregående kurs til grunnkurs. Dette behøver ikke å ha noe med manglende kurstilbud å gjøre, men kan kanskje til og med for enkelte forklares med at kurstilbudet på grunnkursnivå var svært omfattende før reformen. Disse elevene foretar utradisjonelle valg, samtidig som de bevisst planlegger nettopp den utdanningen de tar, eller de skifter mening underveis og går bort fra en opprinnelige rettlinjet plan. De kan også ha justert planene i forhold til de faglige utfordringene de møter underveis. Av de kryss-og-tvers-elevene som hadde ett eller flere år bak seg i videregående opplæring hadde 55 prosent selv valgt det løpet de startet på etter ungdomsskolen (Markussen 1991:164).

Utredningsinstituttets undersøkelse fra 1993 av 18 og 20-åringenes yrkes- og utdanningsplaner viser at 15 prosent av de spurte hadde tatt to eller flere grunnkurs. Av disse var det bare 30 prosent som viste til manglende kurstilbud, mens 70 prosent oppga at de hadde skiftet mening eller at de hadde særlige faglige grunner til å gjøre som de gjorde.

Forventningene til Reform 94 har ganske sikkert vært høye når det gjelder reduksjon av omvalgfenomenet. Ved at man bare er garantert tre års opplæring, gjøres det til noe risikobetont å velge ny retning. Omvalg forventes likevel og er tatt med som en av flere faktorer når tilbudsomfanget skal fastsettes (jfr Omfangsforskriften). Man erkjenner at noen elever ganske raskt vil oppleve at de ikke har havnet på rett sted, eller får nye interesser i løpet av opplæringen.

Hvilken vei vil de som foretar omvalg gå? I de orienteringene som er gitt til 9. klassingene før de skal velge grunnkurs er det lagt stor vekt på at det kan være taktisk klokt å velge yrkesfag hvis man er usikker på hva man vil. Da kan man nemlig gå over til allmennfaglig VK2 etter to år og oppnå studiekompetanse. Ut fra dette skulle man forvente at det er en del som velger å gå fra yrkesfag til allmennfag allerede etter grunnkurset fordi de nå ikke lenger er i tvil om hva de egentlig ønsker. I den andre retningen trekker den fokuseringen man har hatt på teoriinnslaget i videregående opplæring. Noen ønsker kanskje å redusere teori i undervisningen mest mulig etter å ha tilbragt et år på allmennfaglig grunnkurs og søker seg derfor til yrkesfag.

Ved siden av disse to generelle faktorene har vi to andre og mer konkrete eksempler som kan ha hatt en viss effekt når det gjelder omvalg. Det ene gjelder idrettsfag der man *etter* skolestart fikk opplysninger om at denne studieretningen ikke kan føre fram til full naturfaglig studiekompetanse. Det andre gjelder den oppmerksomheten som er rettet mot tegning/form/farge som alternativ vei mot studiekompetanse.

Endelig må vi nevne en helt spesiell form for omvalg som framstår som mer reglementær enn de øvrige. Det gjelder overgang fra *alternative grunnkurs* til VK1. Eksempler på dette er grunnkurs i mekaniske fag som basis for å gå til VK1 Rørfag på studieretning for tekniske byggfag, eller elektrofag grunnkurs som basis for VK1 Elektromekanikk på studieretning for mekaniske fag. Tabell 4.4 viser hvordan omvalgsønskene er med utgangspunkt i vandringer mellom studiekompetansegivende fag og yrkesfag og mellom nivåene for grunnkurselevne fra skoleåret 1994-95. Vi tar utgangspunkt i førsteønsket til de av grunnkurselevne fra skoleåret 1994-95 som ønsket å gå videre, men som ikke ville gå videre på samme studieretning.

Tabell 4.4 Elever som ønsker å skifte studieretning fra høsten 1995 etter ett år som grunnkurselev. Yrkesfaglige og studiekompetansegivende grunnkurs og VK1 kurs. Absolutte tall.

	Fra GK på AA/MDD/ID	Fra yrkes- faglig GK	Fra særskilt	Alle med omvalgs-ønske
Til GK studkomp	228	524	42	794
Til VK studkomp	119	35	4	158
Til GK yrkesfag	1.450	1.604	348	3.402
Til VK yrkesfag	316	886	19	1.221
Til annet	37	137	2	176
Sum	2.150	3.186	415	5.751

I alt 5.751 grunnkurselever ønsket å skifte studieretning etter et år. Dette utgjør 8,8 prosent av hele elevkullet. Gruppen er dermed fortsatt betydelig. I tillegg kommer repetitørene, men de kommer vi tilbake i et eget underkapittel. Det er vanskelig å foreta direkte sammenlikninger med situasjonen før reformen fordi dette dreier seg om omvalgsønsker og ikke resultatet av omvalg. Det viser seg at 43 prosent av de som vil skifte, nærmere 2.500 elever, ønsker å gå fra et yrkesfag til et annet. Av disse vil 28 prosent ta et nytt grunnkurs, mens 15 prosent tar sikte på VK1. I den siste gruppa finner vi de som har alternative grunnkurs som basis for VK1-valget, men det er slett ikke bare de godkjente veiene som her forsøkes fulgt. I alt 31 prosent av de som vil velge ny retning kommer fra en studiekompetansegivende retning og ønsker seg til yrkesfag, i alt nærmere 1.800 elever. 25 prosent tar sikte på grunnkurs, mens 5 prosent vil til VK1.

10 prosent (559 elever) av de som vil foreta omvalg ønsker å gå fra yrkesfag til studiekompetansegivende utdanning, så godt som alle til allmennfaglig grunnkurs. Endelig er det 6 prosent, eller 347 elever, som vil skifte mellom de studiekompetansegivende retningene, av disse 4 prosent til grunnkurs og 2 prosent til VK1. I tillegg til de omvalgsønskene som er beskrevet finner vi noen mer sammensatte grupper som også ønsker omvalg, til sammen 589 elever, 415 elever har fulgt særskilte opplegg og av disse ønsker 348 å begynne på et yrkesfaglig grunnkurs. 37 elever har gått på et av de tre studiekompetanseforberedende grunnkursene og ønsker nå enten særskilte opplegg eller VK2-kurs innenfor den gamle kursstrukturen. Det samme gjelder 137 grunnkurselever fra yrkesfag.

Andelen av elevene som ønsker seg til en annen studieretning varierer sterkt mellom studieretningene. Hele 17 prosent av elevene på mekaniske fag søker seg til en annen studieretning, 12 prosent på elektrofag og 15 prosent på tekniske byggfag. Lavest er andelen på musikk/dans/drama, helse- og sosialfag og allmennfag der henholdsvis 5 og 6 prosent ønsker omvalg.

Tallene viser at noen studieretninger trekker til seg elever, mens andre har et negativt bytteforhold til de andre. 33 prosent av de som vil skifte studieretning kommer fra allmennfag, mens bare 9 prosent ønsker seg dit. 18 prosent kommer fra mekaniske fag, mens 11 prosent ønsker seg dit. På den annen side ønsker 13 prosent plass på formgivingsfag, hvorav 11 prosent

på grunnkurset, mens bare 6 prosent kommer fra dette grunnkurset. 8 prosent kommer fra grunnkurset i helse- og sosialfag, mens 16 prosent har denne studieretningen som mål. Hotell- og næringsmiddelfag, musikk/dans/drama, byggfag og tekniske byggfag trekker til seg flere søkere enn de avgir. Elektrofag og idrettsfag får omtrent like mange søkere som det gir fra seg.

I den grad det er mulig å sammenlikne med resultatene fra Markussens undersøkelse (Markussen 1991), ser det ut til at hovedmønsteret for omvalgspreferansene er de samme, men vi kan ikke si noe direkte om det er endringer i omfanget av omvalg ut fra denne undersøkelsen. Det vil vi eventuelt måtte komme tilbake til seinere. Det ser likevel ut til at bevegelsen fra allmennfag til yrkesfag holdes ved like, men at det meste av omvalgene foregår mellom yrkesfagene, særlig håndverksfagene.

Når vi ser nærmere på bevegelsene mellom studieretningene, blir bildet enda mer nyansert. Elektrofag og mekaniske fag både avgir og mottar søkere til VK1-kurs fordi de har status som alternative grunnkurs. Samtidig går en del elektrofag-elever til allmennfag. Når tekniske byggfag har et positivt bytteforhold, skyldes dette at det her tilbys VK1-kurs med rekruttering fra alternative grunnkurs. Innenfor hotell- og næringsmiddelfag og formgivingfag er det først og fremst grunnkursene som er ettertraktet, mens det er en viss søkning fra allmennfag til VK1-kurs innenfor helse- og sosialfag. Det er på den annen side bare 22 elever som forsøker å komme direkte inn på VK1 i tegning, form og farge. Her går nok veien via grunnkurset i formgivingsfag.

Hvis vi studerer preferansene nærmere, finner vi bestemte mønstre som betegner slektskapet mellom studieretningene. Formgivingsfag, helse- og sosial, hotell- og næringsmiddel og allmennfag danner en sammenvevd gruppe på den ene siden, mens elektrofag, mekaniske fag, trearbeidsfag og byggfagene danner den andre store gruppen. Naturbruk er først og fremst knyttet til mekaniske fag, mens idrettsfag og musikk/dans/drama står i bytteforhold med allmennfag. Kjemi- og prosessfag bytter med allmennfag og helse- og sosialfag.

Det er langt fra alle søkere som ønsket å skifte studieretning som har fått innfridd ønsket. Tabell 4.5 viser utfallet av søkningen for de forskjellige gruppene.

Tabell 4.5 Andel som får innfridd førsteønsket for de som ønsker omvalg sammenliknet med de øvrige grunnkurselevne som vil gå videre etter første år. Etter rettighetsstatus.

Kursønske/rettighet	Ønsker omvalg	Ikke omvalg	Alle søkere
GK/med rett	83,5	94,5	88,0
VK1/med rett	80,3	94,9	94,6
GK/uten rett	48,7	84,7	69,1
VK1/uten rett	45,3	68,8	67,4
Annet	45,2	-	41,1
Alle	71,7	90,0	88,3

71,7 prosent av de søkerne som ønsker omvalg får innfridd førsteønsket, mens dette gjelder 90 prosent av de som ikke ønsker omvalg. Det viser seg at søkere med rett stort sett får det som de

vil, men de som ønsker omvalg får i noe mindre grad innfridd førsteønsket. For søkere uten rett er situasjonen en helt annen. Her får bare 49 prosent av de som ønsket seg til et nytt grunnkurs innfridd ønsket og bare 45 prosent av de som ville til VK1. For grunnkurselever uten rett er det litt vanskeligere å gå til VK1 på ny studieretning enn det er å ta nytt grunnkurs.

Noe av forklaringen på ønsket om omvalg ligger trolig i elevenes preferanser fra tidligere søkning og i hvilken grad de da fikk sine ønsker innfridd. Dette har nok likevel mindre betydning enn man kanskje skulle tro. Det viser seg nemlig at 80 prosent av de som søker omvalg i 1995 fikk innfridd sitt førsteønske i 1994. Av samtlige av elevkullet som ønsker å fortsette etter grunnkurset, var det 88 prosent som hadde fått innfridd førsteønsket i 1994. Når vi sammenlikner elevenes førstevalg fra 1994 med det de nå ønsker, viser det seg at omvalgselevne kan deles i tre grupper. 80 prosent kom inn på sitt førsteønske i 1994, men søker seg nå til annen studieretning. Blant disse har trolig de fleste skiftet interesser siden sist, mens vi her også finner en del som bruker alternative grunnkurs som inngangsbillett til VK1. 9 prosent startet høsten 1994 på noe som ikke var i samsvar med primærønsket og søker seg nå til det som den gangen hadde høyest prioritet. Disse holder mao fast på ønskene sine og prøver seg igjen. Standhaftige søkere finner vi særlig blant de som søker seg til musikk/dans/drama og idrettsfag. Endelig har vi de som startet på noe annet enn primærønsket i 1994 og som nå har orientert seg i en tredje retning. Disse er de som har de minst stabile preferansene, og omfatter 12 prosent av alle som ønsker omvalg. Ved søkningen i 1995 ser det ut til at denne gruppa har en litt sterkere tendens til å orientere seg mot helse- og sosialfag enn de andre som ønsker omvalg. Konklusjonen blir dermed at omvalg nå i enda større grad enn tidligere er et resultat av valg mellom tilgjengelige alternativer, mens stadig færre velger på nytt fordi de ikke har fått det tilbudet de ønsket seg tidligere.

Vi kan ikke si noe direkte om motivene for de valgene som er gjort. En liten indikasjon kan vi likevel få ved å ta for oss de foreløpige resultatene fra utvalgsundersøkelsen med grunnkurselevne. Hvis vi supplerer med LINDA-data for dette utvalget og sammenlikner de som vi vet ønsket omvalg med de øvrige, finner vi at de har et noe avvikende svarmønster på de fleste av trivselsspørsmålene. Jevnt over er det slik at de som ønsker å skifte studieretning er mindre fornøyd med situasjonen på grunnkurset enn de som har til hensikt å fortsette til VK1 på samme studieretning. Først og fremst trives de dårligere på skolen. De er mer enig i utsagnet om at det for mye teoretisk stoff, at det er mye bortkastet tid, og de finner i mindre grad det de lærer spennende. De finner fagene vanskelige og har klart dårligere karakterer enn de øvrige, særlig i matematikk. De gruer seg dessuten oftere enn andre til å gå på skolen.

Spørreskjemaundersøkelsen kan bidra til å kaste lys også over andre sider av situasjonen for de av rettighetslevne som ønsker omvalg. Vi vil helt til slutt i dette avsnittet se nærmere på to forhold som kan gi forklaringer på hvorfor noen ønsker omvalg. Det ene forholdet gjelder om eleven gjør det som han eller hun ønsket å gjøre. Svarene på dette spørsmålet viser to helt forskjellige opplevelser av situasjonen.

Tabell 4.6 "Er det du gjør nå i april det du har ønsket å gjøre?" Elever med ønske om skifte av studieretning (omvalg) sammenliknet med andre elever som vil gå videre. Vertikal prosentuering.

	Ønsker omvalg	Ikke omvalg
Ja, det jeg ønsket	37,7	90,0
Ja, men har skiftet mening	34,4	6,3
Nei, kom ikke inn på ønsket tilbud	13,6	1,6
Nei, ble overtalt	6,5	0,4
Vet ikke	7,7	1,7
Sum	100,0	100,0
Antall svar	(N=154)	(N=2.948)

Over 70 prosent av de som ønsker omvalg gjør i april 1995 det som de ønsket å gjøre opprinnelig, men det viser seg at nesten halvparten av dem siden har skiftet mening om det opprinnelige valget. Omtrent 20 prosent av "omvelgerne" gjør noe annet enn det de ønsket opprinnelig, og for de fleste av disse har det vært manglende samsvar mellom tilbud og ønsker. Til sammenlikning gjør 90 prosent av de som ønsker å fortsette på samme studieretning det de ønsket. Det mest interessante ved tabellen er likevel at det å skifte mening ser ut til å være en langt viktigere grunn til å ønske omvalg enn det er at man ikke fikk innfridd førsteønsket. Dette bekrefter det vi har vist tidligere og det stemmer godt overens med det som tidligere er beskrevet om samme eller beslektede fenomener (Markussen 1991, Edvardsen 1993). Når 38 prosent gjør det de ønsket opprinnelig, men likevel ønsker omvalg, betyr dette at omvalg kan være en del av en planlagt strategi, slik det f.eks er med de som bruker alternative grunnkurs som basis for sine VK1-valg.

Den siste faktoren vi her vil trekke fram som kan ha betydning for omvalgsfenomenet, er graden av informasjon eleven hadde ved valg av grunnkurs våren 1994. Selv om det ikke er like dramatiske forskjeller mellom gruppene når det gjelder dette spørsmålet som det er når det gjelder spørsmålet om man gjør det man ønsket å gjøre, så er de klart signifikante. 45 prosent av de som ønsker omvalg mener at de var meget godt eller tilfredsstillende informert om tilbudene i videregående opplæring da søknadsfristen gikk ut i 1994, mot 63 prosent av de som ikke ønsker omvalg. I hvilken grad det her foregår en rasjonalisering i ettertid, kan vi bare spekulere om, men tallene viser likevel nokså klart at det å være mangelfullt informert ihvertfall ikke øker sannsynligheten for å treffe valg man siden kan stå ved.

4.7 Seks prosent ønsker å ta samme grunnkurs på nytt

Vi skilte i forrige underkapittel mellom omvalg og grunnkursrepetisjon. Med grunnkursrepetisjon mener vi å ta samme grunnkurs om igjen. Det viser seg at 6 prosent av grunnkurselevne som ønsker å gå videre primært vil gå på samme grunnkurs en gang til. Det er stor variasjon mellom studieretningene når det gjelder andelen som ønsker å repetere grunnkurs, noe som framgår av tabellen nedenfor.

Tabell 4.7 Prosentandel av grunnkurselevne fra 1994-95 som vil gå videre og som ønsker å repetere grunnkurs etter studieretning og rettighetsstatus.

	Med rett	Uten rett	Alle som vil gå videre
Allmennfag	2,0	9,8	3,0
Musik/dans/drama	1,4	5,0	1,9
Idrettsfag	0,6	0,5	0,6
Helse- og sosial	9,2	15,8	11,3
Naturbruk	7,3	9,1	7,9
Formgiving	5,8	7,9	6,4
Hotell- og næringsmiddel	10,1	15,6	11,8
Byggfag	6,5	4,2	5,7
Tekniske byggfag	2,8	4,0	3,4
Elektrofag	3,0	4,3	3,1
Mekaniske fag	12,8	13,8	13,1
Kjemi- og prosess	1,1	2,0	1,5
Trearbeidsfag	5,4	2,2	3,7

Det er svært stor variasjon studieretningene i mellom når det gjelder ønsket om å repetere grunnkurs. På idrettsfag er det bare 12 elever som ønsker å repetere, mens 13 prosent av elevene på mekaniske fag vil gå om igjen. På hotell- og næringsmiddelfag ønsker 10 prosent av rettighetselevne og 16 prosent av de øvrige å repetere, på helse- og sosialfag er andelen 9 og 16 prosent. Variasjonen mellom studieretningene henger i stor grad sammen med innslaget av elever som følger særskilte opplæringsopplegg. Elever uten rett vil i større grad enn elever med rett gå om igjen, men dette gjelder ikke på mekaniske fag, byggfag og trearbeidsfag.

4.8 Oppsummering og anbefalinger

Tre fjerdedeler av de som startet på grunnkurs høsten 1994 går videre til VK1 ett år seinere. Forskjellen mellom rettighets elever og elever uten rett er betydelig, ved at 82,6 prosent av den første gruppa, mot bare 49,4 prosent av den andre følger normal progresjon. For rettighets elevne er nytt grunnkurs og å si fra seg et tilbud de viktigste årsakene til manglende gjennomføring, mens manglende tilbud og avståelse fra å søke om å gå videre er vanligst blant elevene uten rett.

Det er fortsatt betydelige forskjeller mellom fylkene når det gjelder gjennomføring. Finnmark har færrest som går videre til VK1 fra grunnkurset, mens andelene er høyest i Nord-Trøndelag, Østfold og Sogn- og Fjordane.

Det har foregått en betydelig økning i andelen av rettighetslevener som går videre fra grunnkurs når vi sammenlikner dem med tilsvarende gruppe før innføringen av Reform 94. Av 1991-kullet gikk 76 prosent videre, nå er andelen 82,6 prosent. Det er særlig de som går helt ut av videregående opplæring og de som tar fatt på et nytt grunnkurs som har blitt færre.

På de tre studieretningene som leder fram mot studiekompetanse har det skjedd svært lite med gjennomføringen fra grunnkurs til VK1 etter innføringen av reformen. Det er på de yrkesfaglige studieretningene at gjennomføringsandelen har økt, særlig gjelder dette helse- og sosialfag og formgivingsfag. Flere jenter kommer på denne måten til å kunne oppnå yrkeskompetanse, men de går mot typiske kvinneyrker, og de gjør det i en betydelig grad på bekostning av voksne kvinnelige søkere. Også innenfor de guttedominerte retningene har det funnet sted betydelige forandringer, men ikke fullt så sterke som de vi finner i de to nevnte studieretningene.

En av elleve grunnkurselever ønsker omvalg, det vil si å starte på ny studieretning fra høsten. Det vanligste er å vandre mellom yrkesfaglige studieretninger, eller fra allmennfag til yrkesfag, mens det er mindre vanlig å gå den motsatte veien. De aller fleste av rettighetslevener som ønsker omvalg får innfridd førsteønsket, mens dette gjelder under halvparten av elevene uten rett.

Omvalgsfenomenet ser ut til å være forbundet med generelt dårligere trivsel og motivasjon og svakere grunnskoleprestasjoner enn det som er vanlig blant grunnkurselevener ellers. Selv om en del av de som ønsker omvalg gjør det fordi de ikke fikk innfridd sine opprinnelige ønsker i 1994, er det langt vanligere å ønske omvalg fordi man har skiftet interesser, eller fordi omvalget ser ut til å være del av en planlagt strategi.

Seks prosent av grunnkurselevener ønsker å ta samme grunnkurs på nytt. Dette inkluderer elever som følger særskilte opplegg. Det er særlig blant elevene på mekaniske fag, hotell- og næringsmiddelfag og helse- og sosialfag vi finner mange som er interessert i å fortsette på grunnkursnivå.

Anbefalinger

En betydelig andel av elevene uten rett faller ut av videregående opplæring etter ett år, enten fordi de ikke får noe tilbud eller fordi de lar være å søke. Fordi det samlede antallet uten rett som ikke hadde fått tilbud ved skolestart er så lite som det er (ca 2.300), bør det i en overgangsperiode settes i verk særskilte tiltak som sikrer at en større andel av denne elevgruppa kan fortsette opplæringen.

Omvalg er fortsatt et betydelig fenomen. Noe av forklaringen kan ligge i manglende informasjon til 9. klassingene. I den grad det går an å forhindre feilvalg gjennom bedre veiledning og informasjon, bør det satses spesielt på å nå de gruppene som ser ut til å ønske omvalg i særlig stor grad, nemlig de relativt skolesvake elevene.

5 Utfordringer framover

5.1 Behov for inntil 17.000 læreplasser i bedrift

Av særlig betydning for dimensjoneringen av tilbudet fra høsten 1996 er det å se nærmere på hvilket behov det vil være for læreplasser i bedrift. Dette kan vi allerede nå si noe om ved å ta for oss elevkullet på VK1 slik det ser ut høsten 1995 og gjøre noen antakelser om videre gjennomføring. I tabell 5.1 skiller vi mellom i alt seks kategorier av søkere som fikk tilbud om plass på VK1 høsten 1995.

Tabell 5.1 Antall søkere som har fått VK1-tilbud pr 1.9.95 etter rettighetsstatus og hva slags tilbud som er gitt¹.

	Studiekompe- tansegivende VK1 *	Yrkesfaglig m opplæring i skole/VK2	Yrkesfaglig m opplæring i bedrift	Alle kurs på VK1-nivå
Med rett	26.459	2.695	13.454	42.608
Uten rett	4.653	2.905	8.114	15.672
Alle søkere	31.112	5.600	21.568	58.280

*) Omfatter også 8296 Tegning/form/farge.

Drøyt 21.500 søkere ble gitt tilbud om plass på VK1 som forutsetter læreplass i bedrift fra tredje opplæringsår. 5.600 tilbys plass i VK1 der opplæringen i sin helhet skal foregå i skole, mens drøyt 31.100 får VK1 tilbud som leder mot studiekompetanse. LINDA-systemet ser ikke ut til å dekke søkere til særløp på en tilfredsstillende måte. Vi vet derfor ikke hvor mange som allerede i år har fått tilbud om læreplass. Disse elevene inngår i SASA-systemet.

Tabell 5.2 Antall søkere som har mottatt VK1-tilbud pr 1.9.95 og som ikke har sagt fra seg tilbudet, etter rettighetsstatus og hva slags tilbud som er gitt.

	Studiekompe- tansegivende VK1 *	Yrkesfaglig m opplæring i skole/VK2	Yrkesfaglig m opplæring i bedrift	Alle kurs på VK1-nivå
Med rett	25.675	2.556	12.938	41.169
Uten rett	4.321	2.414	6.799	13.534
Alle søkere	29.996	4.970	19.737	54.703

*) Omfatter også 8296 Tegning/form/farge.

Tabellen omfatter bare de som har sagt "ja" til tilbudet og i tillegg en liten gruppe der vi ikke vet om de har sagt "ja" eller "nei". Tabellen viser at det i høst finnes snaut 13.000

¹ I forhold til et tidligere notat av 4.10.95 er det noen endringer i tallene: Snaut 400 allmennfagelever fra Finnmark er nå inkludert. Ved en feiltakelse var VK1 Søm regnet som å lede mot VK2 (noe som faktisk er planlagt i enkelte fylker). Dette er nå regnet som lærefag i bedrift.

rettighetsselever innenfor de kursene som forutsetter opplæring i bedrift fra høsten 1996. I tillegg til rettighetsselevene kommer 6.800 VK1-elever uten rett. Et usikkerhetsmoment er hvor mange som er tilbudt plass etter 1. september. Hvis vi tar utgangspunkt i tabell 5.1 og ser på hvor mange rettighetsselever som ble tilbudt plass ser vi at ca. 500 rettighetsselever har sagt fra seg tilbudet. I tillegg takket ca 1.300 søkere uten rett "nei" til tilbudet. Dette tallet omfatter imidlertid alle som har sagt nei til tilbud i de tre inntaksrundene, slik at det ikke tilsvarer det samlede tallet ledige plasser. En del plasser står likevel tomme ved skolestart innenfor fag som forutsetter læreplass i bedrift. I hvilken grad disse fylles opp er et åpent spørsmål. I følge vedleggstabell V3a og V3b var det ingen ledige plasser i helse- og sosialfaglige lærefag, mens det var til sammen 3.600 ledige plasser i andre fag, flest mekaniske fag og byggfag. Plasser som står tomme som følge av at søkere sier fra seg et tilbud vil i teorien kunne tildeles begge søkerkategorier, men fordi rettighetsselevene har fortrinnsrett og omtrent uten unntak har fått et tilbud ved skolestart, er det mest sannsynlig at tomme plasser tilbys andre søkere etter skolestart.

For å beregne behovet for læreplasser fra høsten 1996, må vi gjøre antakelser om gjennomføring i sju sammenhenger:

- * Frafall i løpet av skoleåret
- * Frafall som følge av at det ikke søkes om opptak neste år
- * Forsinkelse fordi det søkes om nytt kurs på grunnkursnivå eller VK1-nivå
- * Overgang fra yrkesfaglig VK1 til allmennfaglig VK2
- * Frafall pga ufullstendige kvalifikasjoner etter VK1
- * Frafall fordi det ikke gis tilbud
- * Frafall fordi tilbud ikke tas i mot

Av de rettighetsselevene som startet på grunnkursnivå innenfor de yrkesfaglige studieretningene høsten 1994 finner vi igjen 76,8 prosent som VK1-elever høsten 1995 (fått tilbud/ikke sagt det fra seg). Bare noen ganske få falt fra som følge av manglende tilbud (mindre enn en prosent). For elevene uten rett er den tilsvarende andelen 48,9 prosent, men her faller 15,2 prosent fra fordi de ikke får noe videre tilbud. Beregningen av gjennomføring og frafall fra GK til VK1 tar utgangspunkt i alle som startet på yrkesfaglige grunnkurs høsten 1994. Her inngår også elever på kurs som ikke skal, eller ikke kan forventes, å gi normal progresjon. Hvis vi i stedet holder oss til elever på ordinære grunnkurs, finner vi følgende gjennomstrømningstall:

Tabell 5.3 Progresjon første år for elever som startet på ordinært yrkesfaglig grunnkurs høsten 1994 etter rettighetsstatus.

	Søker ikke for 1995- 96	Søkt, men ikke tilbud 1.sept 95	GK-tilbud tatt i mot 1. sept 95	VK1- tilbud tatt i mot 1. sept 95	Ikke tatt i mot tilbud 1. sept. 95	Antall GK- elever høst 1994
Med rett	2,7 %	0,8 %	10,6 %	81,4 %	4,4 %	(n=19.871)
Uten rett	16,1 %	19,1 %	4,4 %	54,4 %	6,1 %	(n=8.830)
Alle elever	6,9 %	6,5 %	8,7 %	73,0 %	4,9 %	(N=28.748)

Hvis gjennomstrømningen for de som nå har begynt på VK1 blir den samme fra høsten 1995 til høsten 1996 som den var fra 1994 til 1995 for elever på ordinære yrkesfaglige grunnkurs, sitter vi igjen med ca 10.600 rettighets elever som skal ha læreplass i bedrift. Hvis alle elever uten rett som gjennomfører VK1 skal tilbys læreplass, utgjør dette snaut 5.000 læreplasser. Til sammen er det da snakk om ca. 15.600 læreplasser i bedrift fra neste år for årets VK1-elever. Det kan selvsagt diskuteres om en gjennomføringsandel på drøyt 80 prosent for rettighets elevene og nærmere 75 prosent for de øvrige elevene er realistisk. Hvis vi antar at overgangen fra GK til VK1 utgjør den viktigste barrieren, er det kanskje rimelig å regne med en noe høyere gjennomføringsprosent seinere i opplæringsløpet. Med utgangspunkt i antakelser om at 90 prosent av rettighets elevene og 80 prosent av de øvrige elevene gjennomfører VK1 og går i lære, vil det være behov for ca 11.600 læreplasser i bedrift for rettighets elevene og ca 5.400 for de øvrige, til sammen 17.000 plasser. 90 prosent gjennomføring fra ett år til det neste er imidlertid svært høyt, faktisk høyere enn gjennomføringen for den tilsvarende aldersgruppen fra første til annet år på allmennfaglig studieretning både før og etter Reform 94. Med 85 prosent som går videre vil behovet for læreplasser til rettighets elevene være 11.000.

En usikkerhet ligger i hvor mange av de VK1-plassene som ikke var besatt ved skolestart som siden fylles opp. Det er helt urealistisk å forutsette at alle plasser blir besatt. En rask gjennomgang av tallene for hvert enkelt fag viser at det er særlig mange som sier "nei" i de fagene der søkningen har vært relativt liten og der det er relativt mange voksne søkere, mens få plasser blir ledige på denne måten i de mest søkte fagene. I barne- og ungdomsarbeiderfaget og omsorgsarbeiderfaget er kapasiteten fullt utnyttet selv etter at en del har sagt fra seg tilbudet. Ellers er det mange eksempler på kurs innenfor formgivingsfag, hotell- og næringsmiddelfag, byggfag og mekaniske fag der det skal bli svært vanskelig å fylle opp alle tomme plasser pga liten interesse..

Et siste spørsmål er hvor behovet for læreplasser i bedrift kommer. Tabell 5.4 viser antallet VK1-elever høsten 1995 fordelt etter studieretning og søkeres rettighetsstatus og et anslag for behov for læreplasser basert på en gjennomføringsprosent fra annet til tredje år på 80-85 %, avhengig av hvordan elevgruppen er sammensatt.

Tabell 5.4 Antall søkere som har fått tilbud om plass på VK1 pr. 1.9.95 og som ikke har sagt fra seg tilbudet. Fag som forutsetter opplæring i bedrift fra tredje opplæringsår. Fordelt etter studieretning og rettighetsstatus. Anslått behov for læreplasser høsten 1996.

	VK1-elever med rett	VK1-elever uten rett	Alle VK1- elever	Behov for læreplasser
Butikk og resepsjon	152	165	317	250
Helse- og sosial	2.653	1.409	4.062	3.400
Naturbruk	212	170	382	300
Formgiving	775	393	1.168	1.000
Hotell/næringsmidd.	1.801	861	2.662	2.200
Byggfag	996	632	1.628	1.350
Teknisk bygg	287	279	566	450
Elektro	2.736	707	3.443	2.900
Mekanisk	2.988	1.764	4.752	3.900
Kjemi/prosess	155	141	296	250
Trearbeid	183	278	461	400
Sum	12.938	6.762	19.737	16.400

Det er innenfor mekaniske fag, helse- og sosialfag, elektrofag og hotell- og næringsmiddelfag at læreplassbehovet er størst. Disse fire studieretningene står for til sammen tre fjerdedeler av det samlede læreplassbehovet. Det er også viktig å legge merke til at sammensetningen av elevgruppen er svært forskjellig fra studieretning til studieretning. 79 prosent av læreplassene på elektrofag går til rettighets elever, mens elever uten rett står for omtrent halvparten av læreplassbehovet innenfor butikk- og resepsjonsfag, kjemi- og prosessfag, tekniske byggfag og 60 prosent i trearbeidsfag.

Anslaget på drøyt 16.000 læreplasser ligger noe lavere enn det som KUF selv har kommet fram til. Hvis vi antar at en del av de de VK1-plassene som var ledige ved skolestart siden besettes, er det full overensstemmelse mellom tallene. Det som kanskje kan være noe overraskende, er at en så stor andel av behovet for læreplasser skapes av elever som ikke omfattes av retten til videregående opplæring etter Reform 94. Det ser ut til at en av tre læreplasser i bedrift vil kunne gå til denne gruppen dersom målsetningen er å gi alle som gjennomfører VK1 og ønsker å gå videre et tilbud om læreplass fra høsten 1996. Dersom rekrutteringen skal sikres til yrkene det gjelder, og hvis fylkene fortsatt skal ha som målsetning å oppfylle kapasitetsmålene slik de er beskrevet i Omfangsforskriften, blir skillet mellom elever med og uten rett først og fremst av teoretisk interesse.

Vi har i dette regnestykket for å beregne behovet for opplæringsplasser i bedrift ikke tatt stilling til hvor realistisk det er å få opprettet et slikt antall plasser. De signalene som kommer fra fylkene tyder imidlertid på at det i en del fag vil være mest realistisk å gi deler av elevkullet opplæring i skole (VK2). Dette skal særlig være tilfelle i

fagene elektronikk, omsorg og barne- og ungdomsarbeid. Det vises i denne sammenheng til egen rapport om temaet (Skinningsrud 1995).

Et annet viktig forbehold ved denne typen beregninger er at de baserer seg på nasjonale tall. Vi vet at det er store fylkesvise variasjoner, både når det gjelder gjennomføringsgrad blant elevene, og når det gjelder VK1-tilbudets omfang og sammensetning. Vi så i kapittel 3 at det er vanskelig å få regnestykket til å gå opp på nasjonalt plan når 19 fylker skal fordele elever på tilbud med svært ulik søkning. Dette problemet vil være like aktuelt for fordelingen av læreplasser.

5.2 Studiekompetanse som alternativ for yrkesfaglevnene

Vi var i kapittel 3 så vidt inne på et interessant fenomen knyttet til den dreiningen som har funnet sted i rettighetssøkernes prioriteringer fra allmennfag til yrkesfag. Et betydelig antall elever på yrkesfagene tar nemlig sikte på å skaffe seg studiekompetanse, enten ved å gå over til allmennfaglig VK2 etter VK1, eller ved å ta allmennfaglig påbygning etter fagopplæringen. Det viser seg at denne dreiningen mot yrkesfag kanskje kan være uttrykk for at mange elever planlegger utdanningsløp som ikke er rettlinjete og enhetlige innenfor de to hovedveiene mot studiekompetanse eller yrkeskompetanse. Tabell 5.5 viser hva grunnkurselevnene på yrkesfag planla å gjøre etter at de er ferdig med VK1.

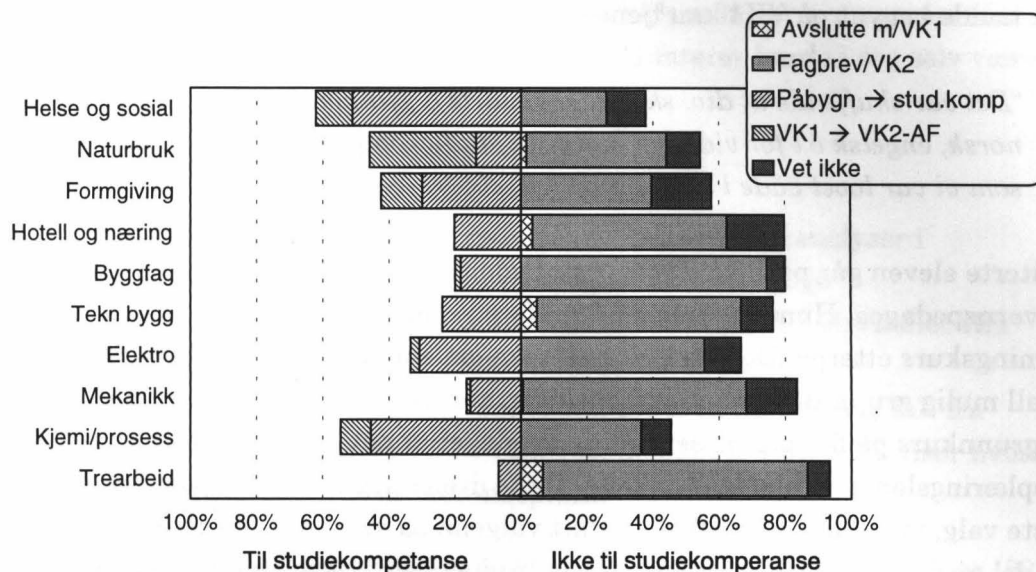
Tabell 5.5 "Hva tror du at du kommer til å gjøre når du er ferdig på VK1?" Spørsmålet er besvart av 1041 grunnkurselever på de yrkesfaglige studieretningene. Vertikal prosentuering.

Avslutte utdanningen med VK1	0,8
Fullføre yrkesopplæring med fagbrev eller VK2 på yrkesfaglig studieretning	48,5
Fullføre yrkesopplæring og ta påbygningskurs som gir studiekompetanse	30,3
Ta allmennfaglig VK2	7,3
Er i tvil, vet ikke	13,2
Sum	100,1

Snaut halvparten av de spurte tar sikte på å fullføre med fagbrev og la det bli med det, mens praktisk talt ingen tar sikte på å avslutte etter VK1. 30 prosent tar sikte på allmennfaglig påbygning etter fullført fagopplæring, mens 7 prosent vil ta allmennfaglig VK2 rett etter VK1. En betydelig gruppe, 13 prosent, er usikre på hva de skal gjøre etter VK1.

Det er et betydelig frafall i spørreskjemaundersøkelsen, og det gjelder spesielt de yrkesfaglige grunnkurselevnene. Selv når vi tar hensyn til dette, og antar at det er en frafallsskjevhet slik at de som planlegger å skaffe seg studiekompetanse er overrepresentert, er andelen som har slike planer betydelig. Frafallsskjevhten i undersøkelsen er ikke spesielt stor nå det gjelder andelen som går videre til VK1 og følger normal progresjon, og vi må kunne regne det som helt realistisk at 20-25 prosent av yrkesfaglevnene ønsker å ta allmennfaglig tillegg etter fullført fagopplæring, mens

minst 5 prosent tar sikte på å ta ta allmennfaglig VK2.

Figur 5.1 Elever på yrkesfaglige grunnkurs: Planer for hva som skal gjøres etter VK1.

Andelen som tar sikte på studiekompetanse er spesielt høy blant elevene på helse- og sosial, kjemi- og prosess, naturbruk, formgiving og elektrofag. Her er det mellom 33 og 62 prosent av elevene som har slike planer. Naturbruk skiller seg ut ved at nesten en tredjedel av elevene ønsker å gå over til allmennfaglig VK2 etter VK1, men vi må her huske på at utvalget fra dette faget er meget lite, bare 59 elever. Dessuten vet vi at det her allerede finnes et eget VK2 tilbud som gir studiekompetanse (Landbruk og naturforvaltning), og det er trolig dette tilbudet det refereres til. Den relativt høye andelen på formgivingsfag har en naturlig forklaring i VK1- og VK2-kurset Tegning/form/farge, som leder mot studiekompetanse. På de andre studieretningene som er nevnt tenker man seg først å ta fagbrev og siden en allmennfaglig påbygning.

På de øvrige studieretningene er andelen som vil ha studiekompetanse mellom 7 og 24 prosent, lavest på trearbeidsfag. De svært få elevene som tar sikte på å gi seg etter VK1 finner vi først og fremst på trearbeidsfag, tekniske byggfag og hotell- og næringsmiddelfag, mens usikkerheten mht hva som skal skje høsten 1996 synes å være størst på hotell- og næringsmiddelfag, formgivingsfag og mekaniske fag. Det kan være naturlig å anta at en del av denne usikkerheten knytter seg til at elevene da de ble spurt ennå ikke kjente til utfallet av søkingen til VK1.

Når en så stor andel av elevene på yrkesfag tenker seg dobbeltkompetanse eller vil bruke en bare delvis fullført yrkesopplæring som basis for å skaffe seg studiekompetanse, må dette ses på bakgrunn av den kampanjen som er ført for å få de usikre elevene til å velge yrkesfag, og framstillingen av dette som en slags helgardering i

forhold til framtidig usikkerhet og mulige omvalgsønsker. Hva vil da skje når elevene begynner på yrkesopplæringen og kanskje oppdager at det kanskje likevel ikke er så lett å manøvrere seg i retning av studiekompetanse innenfor de yrkesfaglige studieretningene. Følgende kommentar fra en elev som sendte inn skjemaet først etter at hun hadde begynt på VK1 kan tjene som illustrasjon:

“Det var skuffende at div. skoler ikke klarte å gjennomføre valgfagkurs i fag som norsk, engelsk o.l for videre å kunne ta studiekompetanse med mindre fag/timer som vi var lovet både i Grunnkurs og VK1.”

Den siterte eleven går på VK1 Barne- og ungdomsarbeid og ønsker å bli barnevernspedagog. Hun tar sikte på å fullføre yrkesopplæringen og ta allmennfaglig påbygningskurs etterpå. Deretter vil hun søke om opptak for høgskolestudier. Det kan være all mulig grunn til å tro at en del elever, som henne vi siterer her, føler at de har valgt grunnkurs på feil premisser når de oppdager at det likevel ikke er så lett å følge det opplæringsløpet de hadde i tankene. Dette dreier seg om elever som har gjort svært bevisste valg, men har de kanskje foretatt valgene på sviktende forutsetninger? Kanskje vil en del av de som er i denne situasjonen bruke høsten og vinteren 1995-96 til å ombestemme seg og orientere seg i retning av allmennfaglig VK2, slik at de ikke risikerer å komme enda lenger unna en realistisk vei mot studiekompetanse.

Det store antallet av yrkesfagelevne som tar sikte på studiekompetanse, særlig innenfor helse- og sosialfag, aktualiserer spørsmålet om egne studiekompetansegivende løp. Også innenfor elektrofag kunne det være aktuelt å vurdere et slikt tilbud. Tilbudene kunne organiseres omtrent som kurset VK1/VK2 Tegning/form/farge, eller VK1/VK2 Landbruk/Naturforvaltning. De har dessuten sin parallell også i svensk videregående opplæring. Dette bør imidlertid ikke være nødutveier for de som ombestemmer seg etter to år, men må framstå som helhetlige to-årige løp som bygger på grunnkurset. For mange elever ville et slikt tilbud redusere den risiko de løper ved å starte på en yrkesfaglig utdanning når de har studiekompetanse som ett av målene. Samtidig ville det gi mange et tilbud med en etterlengtet blanding av teori og praktisk, sektorrettet orientering. Det er dessuten viktig å ta stilling til spørsmålet om det er riktig å oppmuntre til en slik bruk av utdanningssystemet som nå nærmest normaliseres, ved at en betydelig andel av elevkullet tar sikte på dobbeltkompetanse.

Vi tar i vårt forslag om å opprette flere studiekompetansegivende løp ikke stilling til om det er verdifullt og fornuftig for den enkelte eleven, eller et gode for samfunnet, at en såvidt stor del av elevkullet faktisk tar sikte på å oppnå dobbeltkompetanse. Å bruke tre eller fire år for å bli hjelpepleier eller barne- og ungdomsarbeider, for siden å ta fatt på et like langt høgskolestudium innenfor samme sektor, kan sikkert gi både godt kvalifiserte og erfarne ansatte til sektoren. Spørsmålet er likevel om dette er en riktig vei for å oppnå viktige målsettinger ved Reform 94.

En ekstragevinst ved å innføre flere studiekompetansegivende opplæringsløp er at dette kunne minske en del av søkerpresset på de mest populære yrkesrettede VK1-

fagene, særlig innenfor helse- og sosialfag. Det er et paradoks når 45 prosent av rettighetselevene på omsorgsfag, 48 prosent på barne- og ungdomsarbeid og hele 64 prosent på hjelpepleie har planer om høyere utdanning, samtidig som flere hundre topp motiverte voksne søkere avvises. Vi vet at det er en betydelig frafallsskjevhet i vår spørreundersøkelse slik at de med planer om høyere utdanning er overrepresentert, men selv betydelig lavere prosentandeler enn de vi her presenterer burde i seg selv være tankevekkende nok.

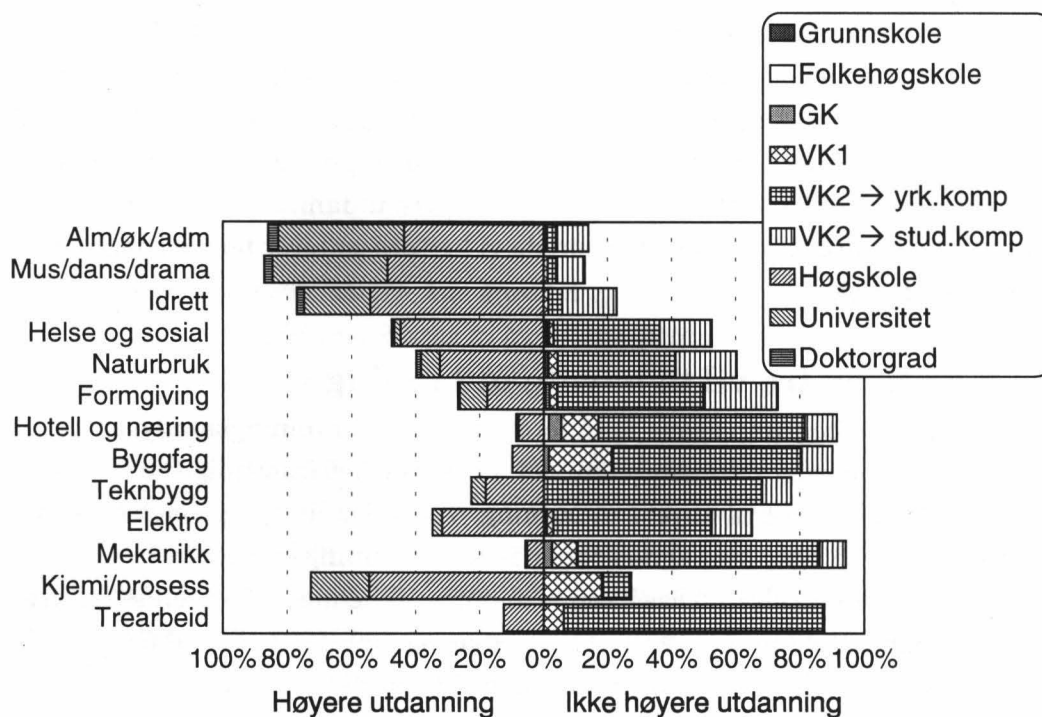
5.3 Nær to av tre vil ta høyere utdanning

En av de viktigste begrunnelsene for å foreta gjennomstrømningsanalyser i videregående opplæring er mulighetene for å beregne det framtidige rekrutteringspotensialet til høyere utdanning. Ved siden av å følge elevkullet vha LINDA-data, har vi også stilt egne spørsmål om utdanningsplaner i spørreskemaundersøkelsen. Disse kan vi sammenlikne med tilsvarende tall fra Utredningsinstituttets undersøkelse blant 16-åringene i 1991. Tabell 5.6 viser hvordan de to elevkullene fordeler seg mht utdanningsplaner

Tabell 5.6 "Hvor langvarig utdanning har du tenkt å ta?" 1974-kullet er spurt i februar 1991, mens 1978-kullet er spurt i april 1995. Vertikal prosentuering.

	Jenter		Gutter	
	1991	1995	1991	1995
Videregående opplæring	41,6	30,2	52,9	45,2
Høgskoleutdanning	32,3	40,6	27,6	31,4
Universitetsutdanning	26,1	29,2	19,5	23,4
Sum	100,0	100,1	100,0	100,0
Antall elever	(N=1.115)	(N=1.733)	(N=1.058)	(N=1.560)

Interessen for høyere utdanning har økt merkbart i løpet av bare tre år. For jentene har andelen som tar sikte på høyere utdanning økt fra 58 til 70 prosent, mens den har økt fra 47 til 55 prosent for guttene. Dette er ganske oppsiktsvekkende, særlig når vi tar i betraktning at det samtidig har funnet sted en markert dreining i retning av yrkesfagene i videregående opplæring. Uansett om vi må ta forbehold for utvalgsskjevheter, ser det ut til at de siste årenes fokusering på nytten og nødvendigheten av utdanning må ha påvirket de unge, og det er særlig jentene som er mottakelige for dette. Forskjellen mellom jenter og gutter når det gjelder planlagt utdanningsnivå ser dermed ut til å øke over tid.

Figur 5.2 Planlagt utdanningsnivå etter studieretning for grunnkurselever.

Det er, naturlig nok, store forskjeller mellom elevene på de ulike studieretningene når det gjelder videre utdanningsplaner. Mellom 77 og 87 prosent av de som går på de studieretningene som leder mot studiekompetanse har tenkt å gå videre med høyere utdanning. Dette gjelder også hhv 47 og 40 prosent av de som går på helse- og sosialfag og naturbruk og tre av fire på kjemi- og prosessfag². På elektrofag og formgivingsfag er andelen som sikter mot høyere utdanning hhv 35 og 27 prosent. På de øvrige studieretningene er det mellom 6 og 22 prosent som tar sikte på høyere utdanning.

Det har funnet sted en vesentlig økning i interessen for høyere utdanning på alle studieretninger. På den gamle studieretningen for handel- og kontor hadde 40 prosent av grunnkurselevne i skoleåret 1990-91 planer om høyere utdanning, og det samme gjaldt 80 prosent av elevene på allmennfag. Også den gangen var det imidlertid mange på helse- og sosialfag som hadde slike planer, hele 54 prosent, mens bare 14 prosent av de øvrige grunnkurselevne tok sikte på høyere utdanning (Edvardsen 1993:57). Siden den tid har antallet unge elever på yrkesfag, og særlig på helse- og sosialfag økt betraktelig, slik at antallet yrkesfaglige elever med planer om høyere utdanning er langt større enn før.

Det vi er vitne til er at de tre allmennfaglige studieretningene er i ferd med å bli rene forberedelsesskoler for høyere utdanning. Dette stemmer for øvrig godt med den

² Bare 11 av elevene i utvalget kommer fra denne studieretningen, og resultatet må derfor tolkes med all mulig forsiktighet.

måten disse retningene framstilles på for 9. klassingene. I Oslo får grunnkurssøkerne høre at det å starte på allmennfag innebærer ikke bare tre, men minst seks år på skolebenken. Det ses nærmest på som en forutsetning for å velge slik utdanning at man har videre studier som en del av planene. Samtidig anbefales de yrkesfaglige grunnkursene for de som er usikre på hva de vil, fordi man fortsatt har en mulighet til å få studiekompetanse også om man velger denne veien.

5.4 Oppsummering og anbefalinger

Behovet for læreplasser i bedrift fra høsten 1996 kan beregnes ut fra elevtallet på VK1 høsten 1995. Med utgangspunkt i antakelser om at 80-85 prosent gjennomfører VK1, ser det ut til at det kan bli behov for til sammen ca 16.500 læreplasser, hvorav 11.000 til rettighetselevene.

Hele 37 prosent av elevene på yrkesfaglige studieretninger, som er med i Utredningsinstituttets spørreundersøkelse, tar sikte på studiekompetanse. De fleste, 30 prosent, ser for seg muligheten av å ta et allmennfaglig tillegg etter fullført yrkesopplæring, mens en mindre gruppe (7 prosent) ønsker å ta allmennfaglig VK2 etter yrkesfaglig VK1.

70 prosent av grunnkurselevene i spørreskjemaundersøkelsen svarer at de tar sikte på høyere utdanning. Også blant elevene på en del av yrkesfagene er andelen betydelig, særlig på helse- og sosialfag og formgivingsfag.

Anbefalinger

De voksne VK1-elevene på kurs som leder mot opplæring i bedrift skaper omtrent 35 prosent av behovet for læreplasser fra høsten 1996. Dersom man skal klare å innfri målene for Reform 94 når det gjelder omfanget av videregående opplæring i fylkene, må man sørge for at denne elevgruppa får gå videre og fullføre opplæringen på linje med rettighetselevene. Det ville dessuten være meget uheldig om det samme gjentar seg i 1996, som i 1995, nemlig at en enda en del av elevkullet som startet på grunnkursnivå høsten 1994 faller ut som følge av manglende tilbud.

Det kan være grunn til å frykte at en del elever har begynt på yrkesfaglige kurs under noe sviktende forutsetninger. Andelen av disse elevene som ønsker å skaffe seg studiekompetanse er svært høy, og mange vil risikere å ikke kunne realisere disse planene fordi skolene ikke gir det nødvendige valgfagstilbudet. Det må gjøres klart for søkere som tar sikte på studiekompetanse at de løper en risiko ved å velge yrkesfaglige løp. Samtidig må skolene gjøre sitt ytterste for å imøtekomme de faglige ønskene til de av elevene som vil følge et slikt opplæringsløp.

Det bør tas opp til vurdering å opprette egne opplæringstilbud som leder mot studiekompetanse på studieretningene for helse- og sosialfag og elektrofag.

Litteratur

- Aamodt, P O (1995): Floods, bottlenecks and backwaters: an analysis of expansion in higher education in Norway. I *Higher Education* 30: 63-80, 1995.
- Bergli, T (1995): *Reform og innsats 94/95. Evaluering av fire studieretninger. Underveisrapport II*. Oslo, Høgskolen i Akershus. Avdelings for yrkesfagopplæring, Yrkespedagogiske dokumenter & rapporter 20C.
- Bjørnåvold J og Karlsen D (1995): *Fagopplæringen i arbeidslivet og Reform 94. Andre delrapport i evalueringen av Reform 94. Del II - juni 1995*. Tromsø, NORUT Samfunnsforskning.
- Blichfeldt et al (1995): *Evaluering av reform 94. Organisering og samarbeid. Underveisnotat II - våren 1995*. Oslo, Arbeidsforskningsinstituttet, Notat 7/95.
- Edvardsen, R (1993): *Ungdoms utdanning- og yrkesplaner. Noen sentrale resultater fra en undersøkelse om 16- og 18-åringers utdannings- og yrkesplaner i 1991*. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Rapport 13/93.
- Engesbak, H (1995): *Voksne i videregående. Reform 94 og konsekvenser for voksne. Evalueringsrapport 1/95*. Trondheim, Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt.
- Frønes, I (1993): *Blant likeverdige*. Oslo, Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi, ISO-rapport nr 34 1993.
- Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet (1994): *Forskrift om omfang og beregningsgrunnlag for fylkeskommunens videregående opplæring og om overgangsbestemmelser for perioden 1994-98..* Oslo, KUF Rundskriv F-24-94.
- Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet (1995): *Tilbudsstrukturen i Reform 94*. Oslo, KUF Rundskriv F-65-95
- Lødding, B (1995): *Tospråklige elever i Oslo og Hordaland gjennom første år etter innføringen av Reform 94*. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, U-notat 19/95.
- Markussen, E (1991): På kryss og tvers. En undersøkelse i videregående skole blant grunnkurselever som ikke kommer rett fra avsluttet grunnskole. I NOU 1991:4: *Veien videre til studie- og yrkeskompetanse for alle*. Oslo, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

- Nordland fylke (1995): *Innspill til rapport om rekruttering og gjennomstrømning i Reform-94*. Notat av 10.11.1995.
- Sandberg N og Vibe N (1995): *Alle kan ikke bli frisører. Søkning og opptak til videregående opplæring. Evaluering av Reform '94: Underveisrapport våren 1995*. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Rapport 3/95.
- Skinningsrud, T (1995): *Fagopplæringen i arbeidslivet og Reform 94. Aktører og tiltak for å fremskaffe læreplasser*. Tromsø, NORUT Samfunnsforskning as.
- Statistisk Sentralbyrå (1994a): *Utdanningsstatistikk. Videregående skoler 1. oktober 1993*. Oslo-Kongsvinger, Norges offisielle statistikk, C 186.
- Statistisk Sentralbyrå (1995): *Utdanningsstatistikk. Elever under lov om videregående opplæring. 1 oktober 1994. Foreløpige tall*. Oslo-Kongsvinger, Ukens statistikk nr 15/16 1995.
- Stieng, G H (1995): *Integrert eller utdefinert? Voksenopplæringen i lys av Reform 94*. Trondheim, Norsk voksenpedagogisk institutt, Arbeidsnotat.
- Teichler, U (1988): *Changing Patterns of the Higher Education System. The Experience of Three Decades*. London, Jessica Kingsley, Higher Education Policy series 5.
- Vibe, N (1994a): *Veien fram til høyere utdanning*. I I Nygaard, T og Vibe, N (red.): *Utdanning og arbeidsmarked 1994*. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning.
- Vibe N (1994b): *Rekruttering, gjennomstrømning og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring før Reform 94. Evaluering av Reform 94. Underveisrapport 1/94*. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning.

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Søkere til grunnkurs og VK1 for skoleåret 1995-96 etter primærønske og sekundær/tertiærønske.....	15
Tabell 2.1	Grunnkurssøkerne 1994 og 1995 etter seks viktige kjennetegn.....	20
Tabell 2.2	Førsteønske for alle grunnkurssøkere i 1995. Absolutte tall og vertikal prosentuering. Absolutt og relativ endring siden 1994. Alle som hadde grunnkurs som første-, annet- eller tredjeønske.....	23
Tabell 2.3	Førsteønske for grunnkurssøkere i 1995 etter rettighetsstatus. Vertikal prosentuering. Alle som hadde grunnkurs som første-, annet- eller tredjeønske.....	25
Tabell 2.4	Planlagt antall elevplasser og primærønskere etter grunnkurs i 1995. Søkere med og uten rett.....	30
Tabell 2.5	Ordinære, særskilte og fremmedspråklige grunnkurssøkere etter rettighetsstatus i 1995.	31
Tabell 2.6	Kurstype for førsteønske for ordinære, særskilte og fremmedspråklige grunnkurssøkere. Vertikal prosentuering.....	32
Tabell 2.7	Grunnkurssøkere 1994 og 1995 etter hva slags tilbud de ble gitt. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt. Horisontal prosentuering.....	33
Tabell 2.8	Grunnkurssøkere i 1995 etter hva slags tilbud de hadde mottatt pr 1. September. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt. Horisontal prosentuering.....	35
Tabell 2.9	Endring fra 1994 til 1995 i prosentandel som får innfridd førsteønsket etter søkerkategori og førsteønske.....	36
Tabell 2.10	Planlagt antall elevplasser, primærønskere, personer med tilbud og personer som har tatt i mot tilbud pr 1.9.95 etter grunnkurs. Søkere med og uten rett.	38
Tabell 3.1	VK1-søkere i 1995 og grunnkurssøkere i 1994 etter seks viktige kjennetegn.....	41
Tabell 3.2	Førsteønske for alle VK1-søkere 1995 i sammenliknet med antall grunnkurselever høsten 1994. Absolutte tall og vertikal prosentuering. Alle som hadde VK1 som første-, annet- eller tredjeønske.....	43
Tabell 3.3	Antall plasser og søkere til de 20 største VK1-kursene i 1995. Oversøkning og prosentandel jenter blant søkerne.....	45
Tabell 3.4	VK1-søkere i 1995 etter hva slags tilbud de hadde mottatt pr 1.9.95. Gjelder alle søkere som har VK1 som første-, annet- eller tredjeønske. Horisontal prosentuering.....	48
Tabell 3.5	VK1-søkerne i 1995 fordelt på studieretning for førsteønske etter hva slags tilbud de hadde mottatt pr 1.9.95. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt.	50

Tabell 3.6 VK1-søkerne i 1995 etter hvor stor andel som hadde fått innfridd førsteønsket pr 1.9.95. Særskilte søkere er regnet med til studieretningen de søker til hvis denne er oppgitt. Etter studieretning og søkerkategori.....	51
Tabell 3.7 VK1-søkerne i 1995 etter hvor stor andel som hadde fått innfridd førsteønsket pr 1.9.95. Gjelder alle som hadde VK1 som første-, annet- eller tredjeønske. Etter søkerkategori og fylke.....	53
Tabell 3.8 Elevtall etter alder på grunnkurs høsten 1993, 1994 og 1995 og VK1 høsten 1994 og 1995. Annet år av to-årige ordinære grunnkurs regnes som VK1. GK-tall for 1993 og 1994 og VK1 tall for 1994 er fra SSB med fradrag for elever i private skoler. Andre tall fra KUF og Utredningsinstituttet gjennom LINDA-inntak og LINDA-elev.....	56
Tabell 3.9 Planlagt antall elevplasser, primærsøkere, personer med tilbud pr 1.9.95 og personer som har tatt i mot tilbud etter studieretning. Søkere med og uten rett.	59
Tabell 4.1 Status 1.9.95 for grunnkurselevene fra skoleåret 1994-95. Vertikal prosentuering.....	66
Tabell 4.2 Logistisk regresjon som viser beregnet sannsynlighet for å gå videre til VK1 etter ett år for elever på ordinære grunnkurs.....	71
Tabell 4.3 Status ett år etter start på grunnkurs. Rettighetslevnene fra 1994 sammenliknet med tilsvarende gruppe fra 1991. Vertikal prosentuering	75
Tabell 4.4 Elever som ønsker å skifte studieretning fra høsten 1995 etter ett år som grunnkurselev. Yrkesfaglige og studiekompetansegivende grunnkurs og VK1 kurs. Absolutte tall.....	81
Tabell 4.5 Andel som får innfridd førsteønsket for de som ønsker omvalg sammenliknet med de øvrige grunnkurselevnene som vil gå videre etter første år. Etter rettighetsstatus.....	82
Tabell 4.6 "Er det du gjør nå i april det du har ønsket å gjøre?" Elever med ønske om skifte av studieretning (omvalg) sammenliknet med andre elever som vil gå videre. Vertikal prosentuering.....	84
Tabell 4.7 Prosentandel av grunnkurselevnene fra 1994-95 som vil gå videre og som ønsker å repetere grunnkurs etter studieretning og rettighetsstatus.	85
Tabell 5.1 Antall søkere som har fått VK1-tilbud pr 1.9.95 etter rettighetsstatus og hva slags tilbud som er gitt.....	88
Tabell 5.2 Antall søkere som har mottatt VK1-tilbud pr 1.9.95 og som ikke har sagt fra seg tilbudet, etter rettighetsstatus og hva slags tilbud som er gitt.....	88
Tabell 5.3 Progresjon første år for elever som startet på ordinært yrkesfaglig grunnkurs høsten 1994 etter rettighetsstatus.....	90
Tabell 5.4 Antall søkere som har fått tilbud om plass på VK1 pr. 1.9.95 og som ikke har sagt fra seg tilbudet. Fag som forutsetter opplæring i bedrift fra tredje opplæringsår. Fordelt etter studieretning og rettighetsstatus..	91

Tabell 5.5 "Hva tror du at du kommer til å gjøre når du er ferdig på VK1?"	
Spørsmålet er besvart av 1041 grunnskurselever på de yrkesfaglige studieretningene. Vertikal prosenttuering.....	92
Tabell 5.6 "Hvor langvarig utdanning har du tenkt å ta?" 1974-kullet er spurt i februar 1991, mens 1978-kullet er spurt i april 1995.	
Vertikal prosenttuering.....	95

Figuroversikt

Figur 1.1 Masseavgrensning i forbindelse med innhenting av data om søkning til GK og VK1 for skoleåret 1995-96.....	11
Figur 1.2 Database med i alt 172.418 søkere og elever i grunnskurs og VK1. Fra søkning for skoleåret 1994-95 til skolestart høsten 1995.....	13
Figur 2.1 Primærsøkere til grunnskurs 1995 etter hvilken bakgrunn de har. Prosentandeler med basis i totalt antall primærsøkere (N=75.767).....	27
Figur 2.2 Grunnskurstøkere som kommer rett fra grunnskolen. Førstevalg etter studieretning og kjønn i 1994 og 1995. Prosenter.....	28
Figur 3.1 Primærsøkere til VK1 etter søkerbakgrunn i 1995. Prosentandelene har basis i det samlede antall primærsøkere.....	44
Figur 3.2 Antall elever på grunnskurs og VK1 høsten 1995 i prosent av et gjennomsnittlig årskull. Fylkesvis fordeling. Med basis i KUFs tall for årskullsstørrelser i fylkene.....	57
Figur 4.1a Andel av grunnskurselevene som går videre til VK1 etter ett år. Rettighets elever fra 1994 og tilsvarende gruppe fra 1991.....	76
Figur 4.1b Andel av grunnskurselevene som går videre til VK1 etter ett år. Rettighets elever fra 1994 og tilsvarende gruppe fra 1991.....	77
Figur 5.1 Elever på yrkesfaglige grunnskurs. Planer for hva som skal gjøres etter VK1.....	93
Figur 5.2 Planlagt utdanningsnivå etter studieretning for grunnskurselever.....	96

Vedlegg

Vedleggstabell V3a

Søkning og inntak til VK1 i 1995. Antall plasser; antall primærsøkere; antall som fikk innfridd førsteønsket; antall som ble gitt tilbud; antall elever ved skolestart. Pr. 1.9.1995.

	Plasser	Primaer	Innfridd	Tilbud	Elever
8030 Allmen	22639	23654	23068	23363	22557
8034 Oek/adm	5762	2999	2989	3171	3004
8035 Butikk	128	200	159	197	177
8036 Resepsjon	96	211	145	164	140
8070 Musikk	823	802	773	781	771
8072 Dans	211	107	101	107	103
8074 Drama	288	247	226	234	227
8110 Idrett	2119	1860	1830	1845	1800
8150 Omsorg	1838	2064	1387	2027	1848
8151 Renhold	156	4	1	12	12
8152 Barn/ungdom	2115	4607	2254	2321	2196
8154 Hjelpepleie	1855	3057	1607	1985	1805
8156 Fotterapeut	217	169	97	195	144
8158 Hudpleie	197	399	163	230	187
8160 Helseservice	957	1558	843	1125	990
8220 Fiske/fangst	150	92	80	84	76
8222 Akvakultur	130	103	89	94	86
8224 Landbruk/natur	965	1137	1002	1041	933
8226 Reindrift	12	13	12	12	12
8228 Skogbruk	171	223	158	172	145
8230 Gartner/hage	67	82	56	59	46
8232 Anl.gartner	84	91	73	89	75
8290 Soem	472	256	204	319	248
8292 Aktivitoer	658	839	389	480	435
8293 Strikk/vev	123	27	15	51	38
8294 Tekstiltrykk	51	7	0	0	0
8295 Harde/plastmat	54	52	38	55	43
8296 Tegn/form/farge	1325	1821	1326	1521	1413
8298 Fotografi	112	320	93	97	96
8300 Foertrykk	154	191	92	127	114
8302 Trykk	98	49	32	66	63
8304 Blomsterdekor	124	196	98	137	118
8306 Friseur	654	588	468	560	532
8308 Gull/soelv	40	84	40	53	47
8310 Duodji	12	9	9	9	8
8312 Tannteknikk	13	10	0	0	0
8313 Taksidermist	16	8	8	10	5
8314 Bokbinder	13	3	3	8	4
8420 Ind. naeringsmi	236	263	176	228	204
8422 Fiskeindustri	145	75	63	73	58
8424 Kjoettfag	196	99	83	166	131
8426 Baker/konditor	260	475	267	295	271
8428 Kokk	1751	2133	1679	1765	1638
8430 Serviteur	459	415	321	408	360

Vedleggstabell V3a forts.

	Plasser	Primaer	Innfridd	Tilbud	Elever
8490 Toemrer	1263	1327	1181	1207	1137
8492 Murer	187	96	90	119	112
8494 Betong	364	120	116	170	149
8496 Anlegg/bergverk	90	35	28	42	31
8498 Anl.maskin	230	351	178	207	180
8500 Steinfag	25	5	3	6	5
8560 Kart/oppmaaling	93	99	75	81	75
8562 Tekn tegning	406	310	237	294	267
8564 Roerfag	490	427	354	409	382
8566 Kobber/blikk	118	40	33	43	39
8568 Maler/tapet	201	99	86	106	100
8570 Overflate	89	48	30	52	43
8571 Stillasbygger	81	20	10	15	14
8630 Elektro	1533	1708	1417	1555	1470
8632 Elektronikk	1256	1321	1101	1246	1194
8634 Automatisering	503	416	310	433	395
8636 Sjoefart	285	355	253	319	272
8638 Avionikk	43	24	5	8	6
8640 Flyteknikk	80	373	103	108	106
8730 Maskinfag	671	301	246	405	370
8732 Plate/sveis	934	648	534	771	696
8733 Skipsbygging	56	39	37	41	34
8734 Kjoeretoey	1307	2039	1281	1426	1318
8735 Billakkerer	89	137	48	94	79
8736 Arbeidsmakiner	462	520	393	481	421
8738 Skipstekn. drif	403	382	309	403	353
8740 Transport	350	554	327	480	392
8742 Mek. prosessfag	120	115	95	121	105
8744 Elektromekanisk	1116	823	700	864	805
8746 Kuldemonteur	76	107	50	92	58
8748 Plastfag	39	24	23	30	18
8750 Boersemaaker	20	71	20	21	21
8751 Industrisoem	36	5	0	0	0
8760 Sykkelteknisk	15	12	7	17	15
8870 Kjemisk prosess	267	199	168	181	172
8872 Laboratorie	145	131	114	138	124
8920 Trelast	63	23	21	25	22
8922 Snekker	480	426	371	388	367
8923 Treskjaerer	25	21	19	22	16
8924 Meubeltapet	91	46	38	42	38
8926 Trebaatbygger	42	39	21	22	18
8928 Pianostemmer	6	13	4	4	4

Vedleggstabell V3b

Søkning og inntak til VK1 i 1995. Prosent oversøkning; prosent som fikk innfridd førsteønsket; prosent som tok i mot tilbudet; prosent over/underutnyttelse av planlagt tilbud. Pr. 1.9.95.

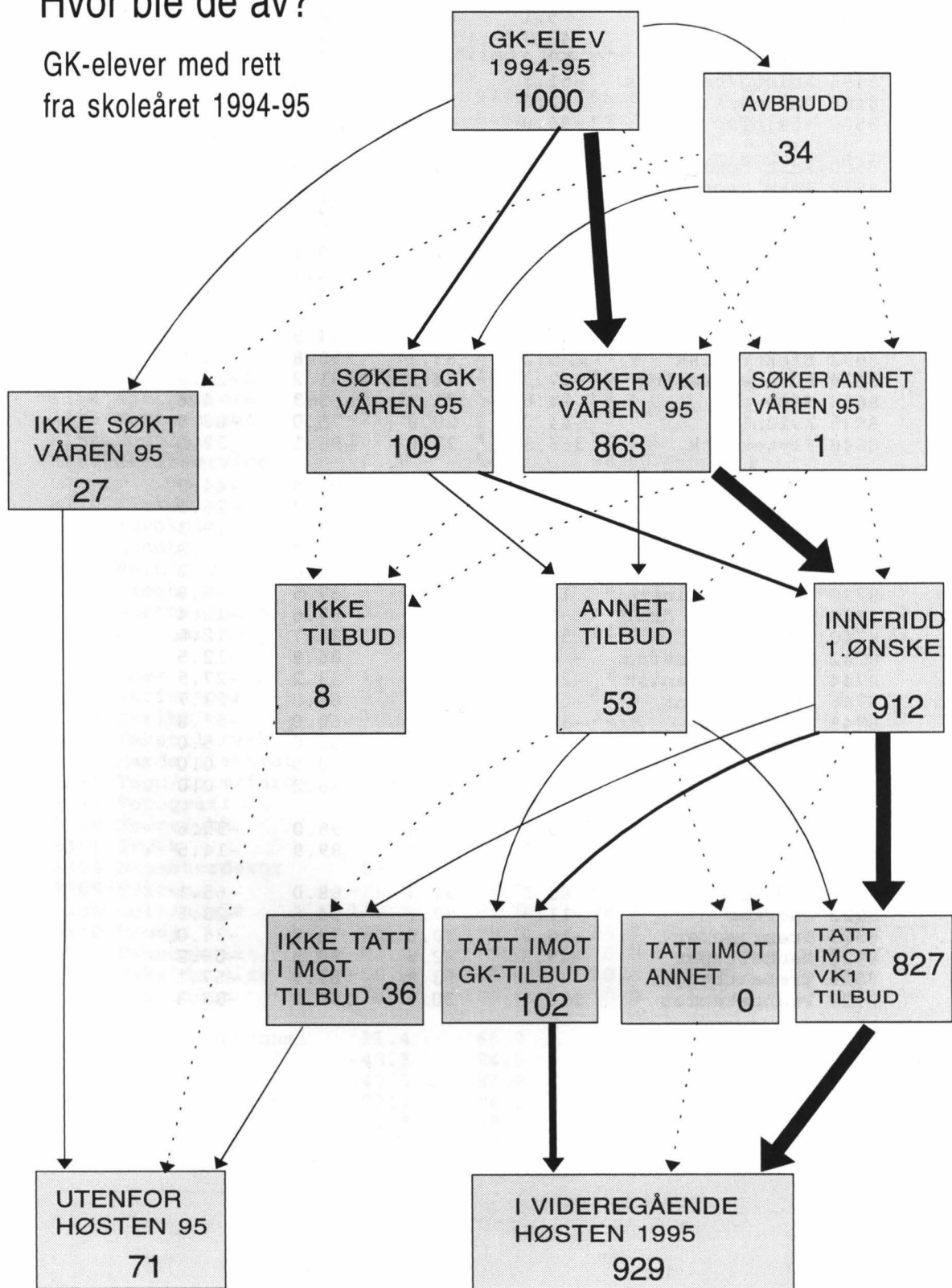
	Oversøk	Innfridd	Mottatt	Utnytting
8030 Almenn	4.5	97.5	96.6	-0.4
8034 Oek/adm	-44.8	94.1	94.7	-47.9
8035 Butikk	56.3	79.5	89.8	38.3
8036 Resepsjon	119.8	68.7	85.4	45.8
8070 Musikk	-2.6	96.4	98.7	-6.3
8072 Dans	-49.3	94.4	96.3	-51.2
8074 Drama	-14.2	91.5	97.0	-21.2
8110 Idrett	-12.2	98.4	97.6	-15.1
8150 Omsorg	12.3	67.2	91.2	0.5
8151 Renhold	-97.4	25.0	100.0	-92.3
8152 Barn/ungdom	117.8	48.9	95.0	3.8
8154 Hjelpepleie	64.8	52.6	90.9	-2.7
8156 Fotterapeut	-22.1	57.4	73.8	-33.6
8158 Hudpleie	102.5	40.9	81.3	-5.1
8160 Helseservice	62.8	54.1	88.0	3.4
8220 Fiske/fangst	-38.7	87.0	90.5	-49.3
8222 Akvakultur	-20.8	86.4	91.5	-33.8
8224 Landbruk/natur	17.8	88.1	89.6	-3.3
8226 Reindrift	8.3	92.3	100.0	0.0
8228 Skogbruk	30.4	70.9	84.3	-15.2
8230 Gartner/hage	22.4	68.3	78.0	-31.3
8232 Anl.gartner	8.3	80.2	84.3	-10.7
8290 Soem	-45.8	79.7	77.7	-47.5
8292 Aktivitoer	27.5	46.4	90.6	-33.9
8293 Strikk/vev	-78.0	55.6	74.5	-69.1
8294 Tekstiltrykk	-86.3	0.0	0.0	0.0
8295 Harde/plastmat	-3.7	73.1	78.2	-20.4
8296 Tegn/form/farge	37.4	72.8	92.9	6.6
8298 Fotografi	185.7	29.1	99.0	-14.3
8300 Foertrykk	24.0	48.2	89.8	-26.0
8302 Trykk	-50.0	65.3	95.5	-35.7
8304 Blomsterdekor	58.1	50.0	86.1	-4.8
8306 Friseur	-10.1	79.6	95.0	-18.7
8308 Gull/soelv	110.0	47.6	88.7	17.5
8310 Duodji	-25.0	100.0	88.9	-33.3
8312 Tannteknikk	-23.1	0.0	0.0	0.0
8313 Taksidermist	-50.0	100.0	50.0	-68.8
8314 Bokbinder	-76.9	100.0	50.0	-69.2
8420 Ind. naeringsmi	11.4	66.9	89.5	-13.6
8422 Fiskeindustri	-48.3	84.0	79.5	-60.0
8424 Kjoettfag	-49.5	83.8	78.9	-33.2
8426 Baker/konditor	82.7	56.2	91.9	4.2
8428 Kokk	21.8	78.7	92.8	-6.5
8430 Serviteur	-9.6	77.3	88.2	-21.6

Vedleggstabell V3b forts.

		Oversøk	Innfridd	Mottatt	Utnytting
8490	Toemrer	5.1	89.0	94.2	-10.0
8492	Murer	-48.7	93.8	94.1	-40.1
8494	Betong	-67.0	96.7	87.6	-59.1
8496	Anlegg/bergverk	-61.1	80.0	73.8	-65.6
8498	Anl.maskin	52.6	50.7	87.0	-21.7
8500	Steinfag	-80.0	60.0	83.3	-80.0
8560	Kart/oppmaaling	6.5	75.8	92.6	-19.4
8562	Tekn tegning	-23.6	76.5	90.8	-34.2
8564	Roerfag	-12.9	82.9	93.4	-22.0
8566	Kobber/blikk	-66.1	82.5	90.7	-66.9
8568	Maler/tapet	-50.7	86.9	94.3	-50.2
8570	Overflate	-46.1	62.5	82.7	-51.7
8571	Stillasbygger	-75.3	50.0	93.3	-82.7
8630	Elektro	11.4	83.0	94.5	-4.1
8632	Elektronikk	5.2	83.3	95.8	-4.9
8634	Automatisering	-17.3	74.5	91.2	-21.5
8636	Sjoefart	24.6	71.3	85.3	-4.6
8638	Avionikk	-44.2	20.8	75.0	-86.0
8640	Flyteknikk	366.3	27.6	98.1	32.5
8730	Maskinfag	-55.1	81.7	91.4	-44.9
8732	Plate/sveis	-30.6	82.4	90.3	-25.5
8733	Skipsbygging	-30.4	94.9	82.9	-39.3
8734	Kjoeretoey	56.0	62.8	92.4	0.8
8735	Billakkerer	53.9	35.0	84.0	-11.2
8736	Arbeidsmakiner	12.6	75.6	87.5	-8.9
8738	Skipstekn. drif	-5.2	80.9	87.6	-12.4
8740	Transport	58.3	59.0	81.7	12.0
8742	Mek. prosessfag	- 4.2	82.6	86.8	-12.5
8744	Elektromekanisk	-26.3	85.1	93.2	-27.9
8746	Kuldemonteur	40.8	46.7	63.0	-23.7
8748	Plastfag	-38.5	95.8	60.0	-53.8
8750	Boersemaker	255.0	28.2	100.0	5.0
8751	Industrisoem	-86.1	0.0	0.0	0.0
8760	Sykkelteknisk	-20.0	58.3	88.2	0.0
8870	Kjemisk prosess	-25.5	84.4	95.0	-35.6
8872	Laboratorie	-9.7	87.0	89.9	-14.5
8920	Trelast	-63.5	91.3	88.0	-65.1
8922	Snekker	-11.3	87.1	94.6	-23.5
8923	Treskjaerer	-16.0	90.5	72.7	-36.0
8924	Meubeltapet	-49.5	82.6	90.5	-58.2
8926	Trebaatbygger	-7.1	53.8	81.8	-57.1
8928	Pianostemmer	116.7	30.8	100.0	-33.3

Hvor ble de av?

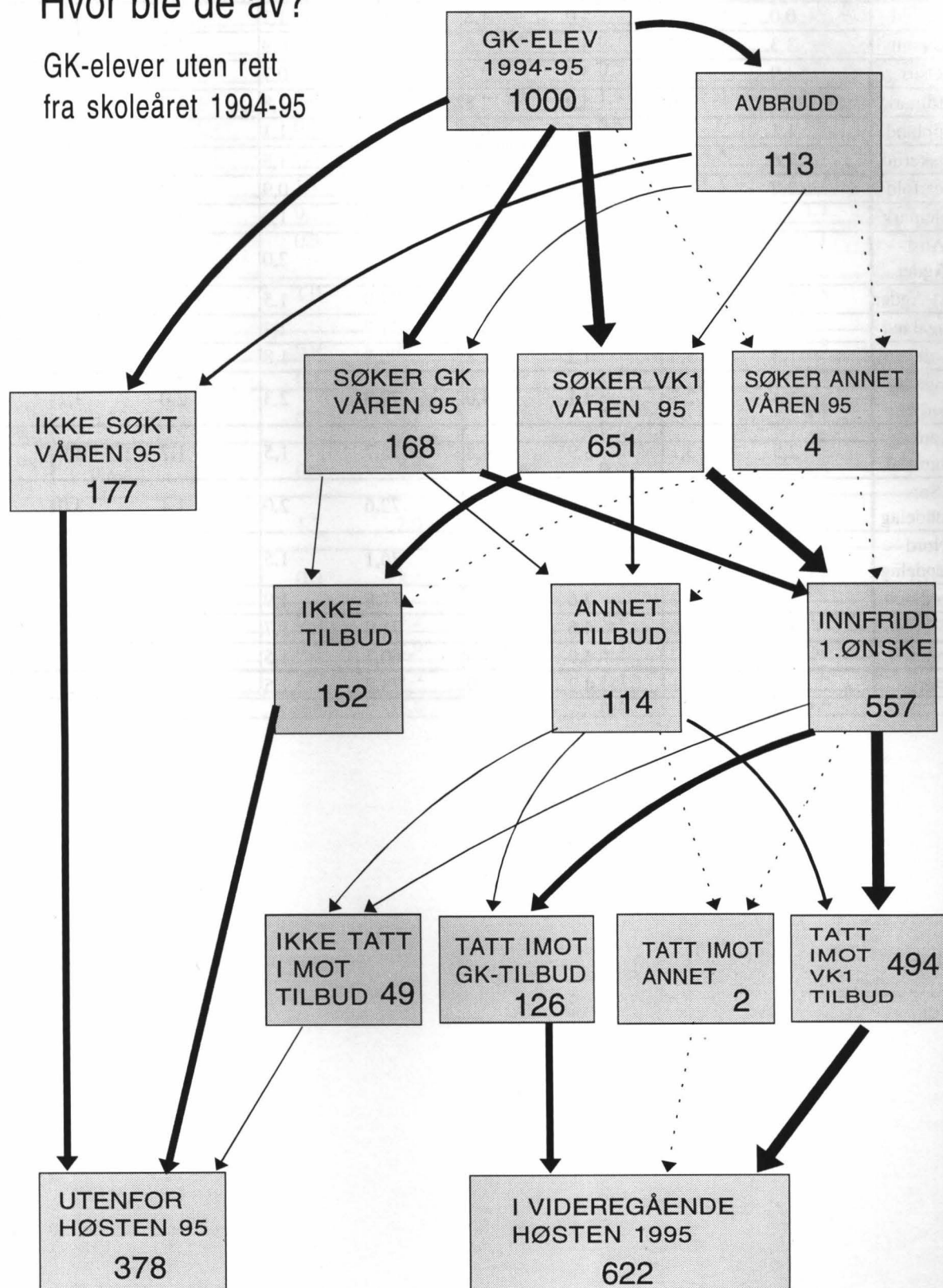
GK-elever med rett
fra skoleåret 1994-95

Vedleggsfigur V4.1 Gjennomstrømning fra høsten 1994 til høsten 1995 for grunnkurselever med rett

Hvor ble de av?

GK-elever uten rett
fra skoleåret 1994-95

Vedleggsfigur 4.2 Gjennomstrømning fra høsten 1994 til høsten 1995 for grunnkurselever uten rett.

Vedleggstabell 4.1 Status 1.9.95 for alle grunnkurselever fra skoleåret 1994-95. Fylkesvis fordeling. Horisontal prosenttuering.

	Sluttet	Ikke søkt	Ikke tilbud	Nei til tilbud	VK1 samme retn	VK1 ny retning	Samme GK	Nytt GK	Særskilt
Østfold	0,0	5,1	4,0	1,8	76,9	1,2	1,5	4,4	5,1
Akershus	3,3	2,7	5,2	2,5	72,7	0,9	1,8	4,3	6,5
Oslo	4,9	3,3	3,7	2,8	70,7	0,7	3,7	3,7	6,5
Hedmark	2,0	3,6	5,9	2,8	74,8	1,8	1,7	3,5	3,9
Oppland	1,1	4,2	2,5	6,0	73,5	1,1	2,7	3,4	5,4
Buskerud	2,6	2,2	2,4	6,8	75,6	1,5	1,2	3,7	3,8
Vestfold	2,2	2,8	4,0	6,2	75,3	0,9	1,2	3,4	3,8
Telemark	2,6	2,3	2,5	6,9	72,4	1,0	1,8	4,1	6,5
Aust-Agder	2,6	6,0	2,6	2,6	74,3	2,0	2,4	4,5	2,9
Vest-Agder	2,3	3,6	4,8	4,2	72,9	1,5	1,8	3,2	5,5
Rogaland	1,7	4,3	5,4	3,0	71,7	2,4	1,7	4,0	5,8
Hordaland	1,3	5,4	4,2	4,8	70,8	1,8	2,6	3,5	5,4
Sogn og Fjordane	1,4	2,3	3,1	4,0	79,3	2,3	2,0	3,2	2,3
Møre og Romsdal	2,5	3,1	3,9	4,8	75,7	1,5	1,7	3,9	2,9
Sør-Trøndelag	3,4	5,7	5,6	2,3	72,6	2,0	1,4	3,0	4,0
Nord-Trøndelag	2,1	4,1	4,6	3,1	76,1	1,5	2,6	3,5	2,2
Nordland	3,1	4,2	3,6	3,7	71,8	1,9	4,3	5,5	1,9
Troms	3,2	3,6	4,6	3,7	71,0	1,7	3,1	5,1	4,3
Finnmark	6,5	8,7	4,9	4,9	60,7	1,5	3,1	5,0	4,6
Norge	2,5	4,1	4,2	3,9	73,0	1,5	2,2	3,9	4,6

Vedleggstabell V4.2 Status 1.9.95 for alle rettighetselever på grunnkurs fra skoleåret 1994-95. Fylkesvis fordeling.
Horizontal prosenttuering.

	Sluttet	Ikke søkt	Ikke tilbud	Nei til tilbud	VK1 sam- me retning	VK1 ny retning	Samme GK	Nytt GK	Særskilt
Østfold	-	2,7	0,2	1,6	84,2	1,0	1,6	5,4	3,4
Akershus	1,1	1,4	1,9	2,6	80,6	0,7	1,8	5,3	4,5
Oslo	1,8	1,1	0,5	2,9	79,1	0,5	4,4	4,3	5,4
Hedmark	0,5	0,9	0,8	2,3	85,3	1,3	2,0	3,8	3,1
Oppland	0,4	2,0	0,1	5,9	81,5	0,5	2,6	3,5	3,5
Buskerud	0,6	1,2	0,6	5,6	83,1	1,0	1,3	4,1	2,5
Vestfold	0,4	1,4	1,1	5,1	83,6	0,8	1,1	3,7	2,8
Telemark	0,9	0,7	0,3	5,7	80,1	0,8	1,5	4,7	5,2
Aust- Agder	1,2	4,0	0,3	2,3	82,6	1,3	2,4	5,1	0,9
Vest- Agder	0,7	1,8	1,0	3,7	81,4	1,5	1,6	3,8	4,2
Rogaland	0,5	2,9	0,9	3,5	78,7	2,4	1,6	4,8	4,7
Hordaland	0,7	2,5	0,7	4,8	78,9	1,7	2,8	4,2	3,5
Sogn og Fjordane	0,2	1,1	0,4	3,7	85,2	2,4	1,8	3,7	1,4
Møre og Romsdal	0,8	1,6	0,5	4,6	83,6	0,9	1,6	4,3	1,9
Sør- Trøndelag	0,6	3,6	1,7	2,0	82,5	2,0	1,2	3,4	3,0
Nord- Trøndelag	0,6	0,7	0,2	2,4	86,6	1,7	2,4	3,6	1,7
Nordland	0,9	1,1	0,3	3,2	80,3	1,9	4,6	6,9	0,8
Troms	1,2	0,5	0,5	2,9	79,8	1,3	3,8	6,5	3,5
Finnmark	3,1	5,6	2,0	4,9	70,0	1,3	3,3	6,4	3,3
Norge	0,8	1,9	0,8	3,6	81,3	1,3	2,3	4,6	3,4

Vedleggstabell V4.3 Status 1.9.95 for alle elever uten rett på grunnkurs fra skoleåret 1994-95. Fylkesvis fordeling. Horisontal prosentuering.

	Sluttet	Ikke søkt	Ikke tilbud	Nei til tilbud	VK1 samme retning	VK1 ny retning	Samme GK	Nytt GK	Særskilt
Østfold	0,1	13,6	17,3	2,4	51,2	2,1	1,1	1,0	11,2
Akershus	11,2	7,3	17,3	2,1	44,4	1,5	1,7	1,0	13,4
Oslo	12,8	8,6	14,4	3,1	45,0	1,2	1,8	2,3	10,7
Hedmark	6,7	8,1	20,1	4,8	48,1	2,7	0,8	3,0	5,7
Oppland	3,4	10,4	10,4	6,3	47,9	3,3	3,3	3,1	11,8
Buskerud	9,8	5,9	9,1	11,3	48,5	3,4	0,9	2,3	8,8
Vestfold	9,0	8,2	15,5	10,3	43,9	1,3	1,8	2,4	7,6
Telemark	9,1	8,1	10,8	11,2	43,2	1,7	2,7	1,7	11,6
Aust-Agder	7,5	12,9	10,1	3,9	47,0	4,1	2,3	2,8	9,3
Vest-Agder	7,7	9,7	17,3	6,0	44,5	1,3	2,3	1,3	9,8
Rogaland	6,6	9,5	23,9	1,0	43,3	2,3	2,3	1,1	10,2
Hordaland	3,0	14,2	15,1	5,0	46,2	2,0	2,0	1,4	11,1
Sogn og Fjordane	5,3	6,4	12,8	5,1	58,8	2,1	2,7	1,6	5,3
Møre og Romsdal	6,9	7,2	13,2	5,3	54,0	3,0	2,1	2,7	5,6
Sør-Trøndelag	12,0	11,2	17,7	2,9	43,2	2,3	2,1	1,6	7,0
Nord-Trøndelag	6,6	9,9	16,8	5,0	50,3	0,9	3,3	3,5	3,5
Nordland	8,4	12,0	12,2	4,9	50,2	2,0	3,4	2,0	4,8
Troms	8,1	10,9	14,3	5,7	49,5	2,4	1,3	1,6	6,2
Finnmar	12,4	14,0	9,7	5,0	44,8	1,8	2,7	2,7	6,8
Norge	7,6	10,0	15,2	4,9	47,3	2,1	2,1	1,9	8,8

Vedleggstabell V4.4 Status 1.9.95 for alle elever på grunnkurs fra skoleåret 1994-95. Fordeling etter studieretning. Horisontal prosentuering.

	Sluttet	Ikke søkt	Ikke tilbud	Nei til tilbud	VK1 sam- me retning	VK1 ny retning	Samme GK	Nytt GK	Særskilt
Almennfag	1,6	3,5	2,1	3,1	82,4	0,7	1,3	3,1	2,4
Mus/ dans/ drama	1,1	1,4	1,9	2,0	87,2	1,1	1,4	3,5	0,6
Idrett	0,9	1,5	1,0	2,0	85,9	2,5	0,5	5,5	0,0
Helse- og sosial	2,5	4,1	9,0	4,3	65,7	0,2	3,6	2,9	7,6
Naturbruk	3,3	6,1	5,0	6,8	65,3	0,8	2,8	5,1	4,9
Form- giving	3,9	3,8	7,2	6,4	65,9	1,6	3,3	5,4	2,4
Hotell og næring	2,9	4,0	7,3	5,3	63	0,5	3,3	4,8	8,8
Byggfag	5,4	3,9	3,0	4,9	70,3	1,6	2,3	4,5	4,1
Tekniske byggfag	6,7	7,0	8,3	3,6	61,4	1,5	1,9	8,5	1,1
Elektrofag	1,6	1,9	2,9	3,3	76	4,0	2,4	7,3	0,6
Mekaniske fag	4,1	4,0	5,1	5,0	57,4	6,2	3,8	4,7	9,8
Kjemi/ prosess	5,0	5,0	4,4	4,4	72,4	2,2	1,7	5,0	-
Trearbeid	6,5	8	6,6	5,3	62,5	1,3	2,2	6,3	1,3
Tilrette- lagte	2,7	17,5	10,4	2,2	0,5	1,6	-	-	65,1
Total	2,5	4,1	4,2	3,9	73,0	1,5	2,2	3,9	4,6

Vedleggstabell V4.5 Status 1.9.95 for alle rettighets elever på grunnkurs fra skoleåret 1994-95. Fordeling etter studieretning. Horizontal prosentuering.

	Sluttet	Ikke søkt	Ikke tilbud	Nei til tilbud	VK1 sam- me retning	VK1 ny retning	Samme GK	Nytt GK	Særskilt
Almennfag	0,3	2,1	0,8	3,1	87,7	0,4	1,2	3,2	1,2
Mus/ dans/ drama	0,4	0,6	0,7	2,2	90,2	0,8	1,2	3,8	0,2
Idrett	0,2	1,0	0,3	2,0	87,8	2,4	0,6	5,7	-
Helse- og sosial	1,1	1,5	0,5	4,2	78,9	0,1	4,1	3,9	5,8
Naturbruk	1,4	1,1	1,0	6,6	74,7	0,3	3,2	6,6	5,0
Form- giving	1,6	1,9	1,1	6,1	74,9	1,4	4,0	7,2	1,8
Hotell og næring	1,4	1,5	0,9	4,7	74,2	0,2	3,5	6,4	7,1
Byggfag	2,1	1,1	0,9	3,6	77,4	1,2	3,2	6,1	4,4
Tekniske byggfag	1,1	1,1	2,2	3,1	72,3	0,8	2,2	15,9	1,1
Elektrofag	0,5	1,0	0,5	2,9	80,3	3,8	2,5	7,9	0,6
Mekaniske fag	2,0	1,8	1,1	4,5	63,7	6,7	4,4	6,0	9,8
Kjemi/ prosess	1,1	-	1,6	1,6	83,5	2,1	2,1	8,0	-
Trearbeid	1,6	2,8	0,4	6,4	71,3	0,4	3,6	11,2	2,4
Tilrettelagt	2,0	2,3	2,0	3,0	1,0	0,3	-	-	89,4
Total	0,8	1,7	0,8	3,6	81,5	1,3	2,2	4,6	3,4

Vedleggstabell V4.6 Status 1.9.95 for alle elever uten rett på grunnkurs fra skoleåret 1994-95. Fordeling etter studieretning. Horizontal prosentuering.

	sluttet	ikke søkt	ikke tilbud	nei til tilbud	VK1 sam- me retning	VK1 ny retning	samme GK	nytt GK	særskilt
Almennfag	8,3	10,8	9,7	3,2	52,6	2,0	1,9	2,4	9,1
Mus/ dans/ drama	4,5	6,3	9,1	1,1	69,3	2,8	2,3	1,7	2,8
Idrett	6,7	5,0	6,3	2,1	72,1	3,3	-	4,2	0,4
Helse- og sosial	5,1	8,7	24,3	4,5	42,0	0,5	2,6	1,1	11,1
Naturbruk	6,9	13,6	12,2	7,4	49,1	1,8	1,9	2,4	4,8
Form- giving	8,7	7,7	19,8	7,0	47,4	2,1	1,7	1,8	3,7
Hotell og næring	5,8	8,6	19,4	6,5	41,9	0,9	3,0	1,7	12,2
Byggfag	10,9	8,3	6,5	7,0	58,7	2,3	0,8	1,9	3,6
Tekniske byggfag	11,7	8,9	13,8	3,7	54,3	2,1	1,6	2,6	1,2
Elektrofag	7,2	7,1	15,8	5,4	53,0	5,3	2,0	3,8	0,5
Mekaniske fag	9,2	9,3	15,1	6,2	41,9	4,8	2,6	1,5	9,5
Kjemi/ prosess	9,2	10,3	7,5	7,5	60,3	2,3	1,1	1,7	-
Trearbeid	10,0	11,2	11,2	4,6	56,4	2,0	1,1	2,9	0,6
Tilrettelagt	3,6	24,9	14,7	1,8	0,3	1,5	-	-	53,2
Total	7,6	9,8	15,2	4,9	47,5	2,2	2,0	2,0	8,9

Vedleggstabell V4.7 Status 1.9.95 for alle elever på grunnkurs fra skoleåret 1994-95. Fordeling etter rettighetsstatus og ordinære/særskilte kurs. Horisontal prosenttering.

	Sluttet	Ikke søkt	Ikke tilbud	Nei til tilbud	VK1 samme retning	VK1 ny retning	Samme GK	Nytt GK	Særskilt
Ordinær									
Med rett	0,7	1,7	0,8	3,6	84,8	1,4	2,3	4,8	-
Uten rett	8,2	8,4	16,0	5,2	55,1	2,3	2,4	2,3	-
Alle	2,3	3,2	4,0	3,9	78,3	1,6	2,4	4,3	-
Særskilt									
Med rett	2,7	3,8	1,0	3,8	8,6	0,4	-	-	79,7
Uten rett	4,4	17,3	10,8	3,1	8,2	1,3	-	-	55,0
Alle	3,6	11,8	6,5	3,3	8,3	1,0	-	-	65,6

Ungdom og utdanning etter Reform 94

Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning arbeider blant annet med spørsmål om skolegang og yrkesvalg. Vi er denne gangen spesielt interessert i hvordan Reform 94 har påvirket ungdoms planer om utdanning og yrke. Du hører til det første årskullet som kunne begynne i videregående opplæring etter at Reform 94 ble innført. Vi vil derfor gjerne vite noe om dine erfaringer. Hvordan har informasjonen om videregående opplæring vært? Hva mener du om arbeidsmengden, fagene, lærerne m.m. Reform 94 kan bli justert for å gi et bedre tilbud til de unge. Dine erfaringer og meninger vil være med på å gi grunnlag for slike justeringer.

For at undersøkelsen skal bli nyttig, er det viktig at så mange som mulig svarer på skjemaet. Du må likevel selv bestemme om du vil svare på skjemaet eller ikke. Du kan også la være å svare på enkeltspørsmål. Vi vil sette stor pris på å få dine svar. Alle svar er like viktige for oss. Det gjelder også hvis du ikke går på skole og kanskje mener at du ikke passer inn i undersøkelsen.

Ettersom du ennå ikke er 18 år, har vi sendt spørreskjemaet til dine foreldres adresse. Foreldrene dine må få se skjemaet før du fyller det ut, men svarene må være dine egne. Det er dine meninger og dine planer vi er interessert i.

Blant de første 500 som sender inn skjemaet vil vi trekke ut 10 vinnere som får en CD eller musikkassett. Oppgi musikkønske og om du vil ha CD eller musikkassett nederst på denne siden av spørreskjemaet.

Bruk vedlagte konvolutt når du sender spørreskjemaet. Portoen blir betalt av oss. Dersom du har spørsmål i forbindelse med undersøkelsen, kan du henvende deg til Rolf Edvardsen, tlf. 22 92 51 42, Grethe Hovland, tlf. 22 92 51 13, eller Nils Vibe, tlf. 22 92 51 48. Vi takker på forhånd for hjelpen.

Med hilsen

Utredningsinstituttet

for forskning og høyere utdanning

Per Olaf Aamodt

Rolf Edvardsen

Hvis jeg vinner, ønsker jeg (sett kryss):

☐ CD

Oppgi musikkønske:

☐ Musikkassett

.....

A. Din situasjon i april 1995

1. Hva gjør du i april 1995?

(Sett bare ett kryss for det som passer best på din situasjon).

- 1 ☐ Går på skole
- 2 ☐ Er lærling
- 3 ☐ Er i lønnet arbeid
- 4 ☐ Er hjemme uten lønnet arbeid
- 5 ☐ Annet, oppgi hva:

.....

2. Er det du gjør nå i april det du har ønsket å gjøre? (Sett bare ett kryss)

- 1 ☐ Ja, jeg går på den skolen jeg ønsker, eller har den jobben jeg ønsker, eller er hjemme etter eget ønske
- 2 ☐ Ja, jeg gjør det jeg har ønsket, men ville ha foretrukket å gjøre noe annet nå
- 3 ☐ Nei, jeg har ikke kommet inn på den skolen jeg ønsket, eller fått det arbeidet jeg helst ville ha
- 4 ☐ Nei, andre har overtalt meg til å gå på den skolen jeg går på, eller ta den jobben jeg har nå
- 5 ☐ Vet ikke

3. Hvis du går på skole i april 1995, hva slags utdanning/opplæring er dette?

(Sett bare ett kryss)

Grunnkurs videregående skole på følgende linje:

- 1 ☐ Allmenne og økonomisk/administrative fag
- 2 ☐ Musikk, dans, drama
- 3 ☐ Idrettsfag
- 4 ☐ Helse- og sosialfag
- 5 ☐ Naturbruk
- 6 ☐ Formgivingsfag
- 7 ☐ Hotell- og næringsmiddelfag
- 8 ☐ Byggfag
- 9 ☐ Tekniske byggfag
- 10 ☐ Elektrofag
- 11 ☐ Mekaniske fag
- 12 ☐ Kjemi- og prosessfag
- 13 ☐ Trearbeidsfag

Annen utdanning:

- 14 ☐ Forkurs for videregående skole
- 15 ☐ Folkehøgskole
- 16 ☐ Annen utdanning/opplæring, oppgi hva slags:

.....

B. Søkning og oppstart i videregående opplæring

4. Var du godt informert om tilbudene i videregående opplæring da søknadsfristen gikk ut i fjor? (Sett bare ett kryss)

- 1 ☐ Ja, jeg var meget godt informert
- 2 ☐ Ja, tilfredsstillende
- 3 ☐ Både - og
- 4 ☐ Nei, mindre bra
- 5 ☐ Nei, jeg visste lite eller ingenting

5. Hvem ga deg viktig informasjon om videregående opplæring da det var aktuelt å søke i fjor? (Sett ett kryss på hver linje utenfor de oppgitte kildene)

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydn./ikke aktuelt
	1	2	3
Skolekamerater	☐	☐	☐
Andre venner	☐	☐	☐
Søsken	☐	☐	☐
Foreldre	☐	☐	☐
Lærer	☐	☐	☐
Skolerådgiver	☐	☐	☐
Andre ansatte ved skolen	☐	☐	☐
Andre voksne	☐	☐	☐
Kataloger/brosjyrer	☐	☐	☐
Video	☐	☐	☐
Arbeidsformidlingen	☐	☐	☐
Aviser	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐
Fjernsyn	☐	☐	☐

6. Dersom du søkte plass på grunnkurs i videregående skole i fjor, hvilket av dine valg fikk du plass på? (Sett bare ett kryss)

- 1 ☐ 1. valget
- 2 ☐ 2. valget
- 3 ☐ 3. valget
- 4 ☐ Fikk ikke plass verken på 1., 2., 3. valget, men på noe annet
- 5 ☐ Søkte, men fikk ingen tilbud i det hele tatt
- 6 ☐ Jeg søkte ingen grunnkurs → Gå til spm. 12

7. Hadde skolens beliggenhet betydning da du søkte grunnkurset i fjor?

(Sett kryss utenfor hvert av svaralternativene)

Riktig Galt

Jeg ønsket å komme inn på en skole som jeg kunne gå eller sykle til ☐ ☐

Jeg ønsket å gå på en skole som lå så nær at jeg slapp å flytte ☐ ☐

Det ligger ingen videregående skole så nær mitt hjemsted at det kunne være aktuelt å bo hjemme ☐ ☐

Skolens beliggenhet var mindre viktig hvis jeg bare kom inn på det grunnkurset jeg ønsket mest ☐ ☐

8. Har du flyttet for å få gått på videregående opplæring? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Nei

9. Påbegynte du høsten 1994 et grunnkurs i videregående opplæring som du siden har avbrutt? (Sett kun ett kryss)

- 1 ☐ Ja → Besvar også spørsmål 10 - 11
2 ☐ Nei → Gå til spørsmål 12

10. Oppgi hvilket grunnkurs du har avbrutt:

..... ☐ ☐

11. Hva er årsaken(e) til at du avbrøt grunnkurset?

(Sett kryss ved alle de svar som er av betydning for at du avbrøt)

- 1
- ☐ Jeg sluttet fordi jeg kom inn på en annen utdanning
- ☐ Jeg sluttet fordi jeg fikk jobb
- ☐ Jeg kjedet meg på grunnkurset
- ☐ Det var for mye teori og for lite praktisk virksomhet på grunnkurset
- ☐ Grunnkurset krevde for mye lekselesing
- ☐ Jeg ble dårlig behandlet av lærerne
- ☐ Jeg ble dårlig behandlet av de andre elevene
- ☐ Jeg måtte flytte for å begynne på videregående opplæring, trivdes ikke med det, og avbrøt grunnkurset
- ☐ Foreldre/foresatte flyttet og jeg avbrøt grunnkurset for å flytte med dem
- ☐ Avbrøt på grunn av sykdom
- ☐ Andre årsaker, oppgi hva:
-

C. Planer for høsten 1995

12. Søker du noe utdanning for skoleåret 1995/96?

(Sett ett kryss)

- 1 ☐ Ja → Fortsett til spørsmål 13
2 ☐ Nei → Gå til spørsmål 18

13. Dersom du søker utdanning/opplæringsplass fra høsten 1995, hva søker du? Spesifiser nivå og fag - f.eks. VK1 Hjelpepleier: (Oppgi inntil 3 utdanninger i prioritert rekkefølge)

1 : ☐ ☐ ☐ ☐

2 : ☐ ☐ ☐ ☐

3 : ☐ ☐ ☐ ☐

14. Hvor sikker er du på at du får plass på ditt

1. valg? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Helt sikker
2 ☐ Ganske sikker
3 ☐ Er i tvil
4 ☐ Svært usikker

SPØRSMÅL 15 SKAL BARE BESVARES AV DEM SOM SØKER VK1

15. Hvilke forhold synes du var viktige for ditt 1. valg da du søkte om plass på VK1?

(Sett ett kryss for hver linje)

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
	1	2	3
Kurset er i tråd med mine faglige interesser	☐	☐	☐
Jeg søker på kurset fordi jeg ikke får arbeid	☐	☐	☐
Kurset er nødvendig for å studere ved universitet eller høyskole	☐	☐	☐
Jeg har venner som søker på samme kurs	☐	☐	☐
Kurset inneholder mye praktisk arbeid	☐	☐	☐
Foreldrene mine rådet meg til å søke på kurset	☐	☐	☐
Kurset er nødvendig for det yrket jeg tar sikte på	☐	☐	☐
Kurset kan tas på hjemstedet mitt	☐	☐	☐
Jeg søker på et kurs som ikke låser meg til et bestemt yrkesvalg	☐	☐	☐
Læreren min rådet meg til å søke på kurset	☐	☐	☐
Jeg søker på det kurset jeg tror det er lettest å komme inn på	☐	☐	☐
Kurset fører fram til et yrke med høy lønn	☐	☐	☐
Skolerådgiver rådet meg til å søke på kurset	☐	☐	☐

SPØRSMÅL 16 BESVARES BARE AV DEM SOM
SØKER Plass på VK1 YRKESFAGLIGE STUDIE-
RETNINGER

16. Hva tror du at du kommer til å gjøre når du er ferdig på VK1? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Jeg vil avslutte utdanningen min med VK1
- 2 ☐ Jeg vil fullføre yrkesopplæringen med fagbrev eller VK2 på yrkesfaglig studieretning
- 3 ☐ Jeg vil fullføre yrkesopplæringen med fagbrev eller VK2 på yrkesfaglig studieretning og i tillegg ta et påbyggingskurs som gir studiekompetanse
- 4 ☐ Etter VK1 vil jeg gå over til VK2 - allmennfaglig studieretning og få studiekompetanse
- 5 ☐ Er i tvil, vet ikke

SPØRSMÅL 17 BESVARES BARE AV DEM SOM
SØKER Plass på VK1 - ALLMENNE FAG
ELLER VK1 - ØKONOMISK/ADMINISTRATIVE FAG

17. Nedenfor er nevnt en rekke studieretningsfag som kan være aktuelle for deg på videregående kurs. Sett kryss ved de fagene du kan tenke deg å ta.

- 1 ☐ Fysikk
- ☐ Kjemi
- ☐ Biologi
- ☐ Matematikk
- ☐ Samfunnskunnskap
- ☐ Sosialkunnskap
- ☐ Drama
- ☐ Kunst- og kulturhistorie
- ☐ Musikk
- ☐ Geografi
- ☐ Mediefag
- ☐ Språkkunnskap
- ☐ Bedriftsøkonomi
- ☐ Sosialøkonomi
- ☐ Rettslære
- ☐ Engelsk
- ☐ Fransk
- ☐ Spansk
- ☐ Russisk
- ☐ Italiensk
- ☐ Data- og informasjonsbehandling
- ☐ Miljø- og ressursforvaltning
- ☐ Handels- og kontorarbeid
- ☐ Kontorautomasjon
- ☐ Varehandel
- ☐ Reklame/utstilling
- ☐ Markedsføring
- ☐ Transport-administrative fag
- ☐ Reiseliv/resepsjonsfag
- ☐ Administrasjon/saksbehandling
- ☐ Regnskapsfag
- ☐ Organisasjonslære

D. Langsiktige utdanningsplaner

18. Hvor langvarig utdanning har du tenkt å ta?

(Sett ett kryss ved den lengste utdanningen du har tenkt å ta)

0 ☐ Ingen utdanning utover grunnskolen	} Gå til
spm. 20
1 ☐ Folkehøgskole (ettårig)	
2 ☐ Videregående skole - grunnkurs	
3 ☐ Videregående skole - VK1	
4 ☐ Fullføre videregående opplæring som gir yrkeskompetanse	
5 ☐ Fullføre videregående opplæring som gir studiekompetanse	} Besvar
også
spm. 19
6 ☐ Høgskoleutdanning - ingeniørhøgskole, sykepleierhøgskole, pedagogisk høgskole, distriktshøgskole m.fl., (2-4 år etter videregående skole)	
7 ☐ Universitetsutdanning, (4-7 år etter videregående skole)	
8 ☐ Doktorgradsstudier (forskerutdanning 2-4 år etter universitetsutdanning)	

19. Hvis du har krysset av for høgskoleutdanning, universitetsutdanning eller doktorgradsutdanning i spørsmål 18, hvilket fagområde tar du sikte på? (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Språk, historie, filosofi, teologi m.fl. evt. lektor/adjunkt i slike fag
- 2 ☐ Undervisning (førskolelærer, lærer m.fl.)
- 3 ☐ Økonomi og administrasjon (siviløkonom, bedriftsøkonom, sosialøkonom m.fl.)
- 4 ☐ Samfunnsfag (psykolog, statsviter, sosiolog, sosialantropolog, journalist, sosionom m.fl.)
- 5 ☐ Juridiske fag
- 6 ☐ Matematikk, datafag, kjemi, fysikk, biologi m.fl. eventuelt lektor/adjunkt i slike fag
- 7 ☐ Teknikk (sivilingeniør, ingeniør, arkitekt m.fl.)
- 8 ☐ Helsevern (lege, tannlege, farmasøyt, veterinær, sykepleier m.fl.)
- 9 ☐ Jordbruk, skogbruk og fiske (sivilagronom, hagebrukskandidat, landskapsarkitekt, forstkandidat m.fl.)
- 10 ☐ Kunst, musikk, drama o.l.
- 11 ☐ Idrett, politi og militære fag
- 12 ☐ Andre fag, hva slags:

.....

E. Yrkespreferanser

20. Tenk deg at du ikke behøvde å ta hensyn til eksamenskarakterer, utdanningslengde, lønn, jobbmuligheter, familieforhold, eller om du er gutt eller jente. Hva ville du da helst bli? Svar så konkret du kan:

21. Nedenfor har vi nevnt noen forhold som kan ha betydning når folk velger yrke. Hvilke forhold betrakter du som viktige og mindre viktige ved valg av yrke? (Sett ett kryss for hver linje)

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
	1	2	3
Mulighet for høy inntekt	☐	☐	☐
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglig interesser	☐	☐	☐
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	☐	☐	☐
Få et arbeid som krever kort eller ingen utdanning	☐	☐	☐
Muligheter til å få en ledende stilling	☐	☐	☐
Muligheter for selvstendig arbeid	☐	☐	☐
Mye samarbeid med andre mennesker	☐	☐	☐
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med andre mennesker	☐	☐	☐
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	☐	☐	☐
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	☐	☐	☐
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	☐	☐	☐
Muligheter for jobb på hjemstedet	☐	☐	☐
Mye fritid og ferie	☐	☐	☐
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	☐	☐	☐

22. Tar du sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt? (Sett kun ett kryss)

- 1 ☐ Ja, jeg er helt bestemt } Besvar også også spm. 23
2 ☐ Ja, jeg er nokså bestemt }
3 ☐ Nei → Gå til spørsmål 24

23. Hvilket yrke eller arbeidsfelt tar du sikte på?

24. Nedenfor er oppgitt en rekke forhold som kan være knyttet til et yrke eller en jobb. Hvilke forhold betrakter du som viktige og mindre viktige ved valg av yrke? (Sett ett kryss for hver linje)

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
	1	2	3
Lite støy og forurensninger	☐	☐	☐
Varig og sikker jobb	☐	☐	☐
Anledning til å treffe nye mennesker	☐	☐	☐
Arbeid på samme sted hver dag	☐	☐	☐
Slippe å fatte beslutninger	☐	☐	☐
Avvekslende arbeidsoppgaver	☐	☐	☐
Fleksibel arbeidstid, bestemme selv når jeg skal jobbe	☐	☐	☐
Anledning til å arbeide med tall	☐	☐	☐
Rutinemessig arbeid, slippe å tenke på hva en gjør	☐	☐	☐
Anledning til å bruke kroppen, til å bevege seg	☐	☐	☐
Gode framtidsutsikter/opprykksmuligheter	☐	☐	☐
Godt forhold til kolleger	☐	☐	☐
Godt forhold til overordnede	☐	☐	☐
Muligheter til å skape noe nytt	☐	☐	☐
En jobb som gir kort vei til arbeidsplassen	☐	☐	☐
Være med på å bestemme	☐	☐	☐
Muligheter for deltidsarbeid	☐	☐	☐
Anledning til å arbeide med maskiner og verktøy	☐	☐	☐
Anledning til å reise i tilknytning til arbeidet	☐	☐	☐

25. Nedenfor er 34 kjente yrker eller stillinger listet opp. Hvilke kunne du tenke deg å arbeide i, og hvilke er du ikke interessert i? (Kryss av en rute for hver linje)

	Ja, og jeg ville antagelig kunne gjøre en god jobb hvis jeg gikk inn for dette yrket	Ja, men jeg har ikke evner, innsatsvilje eller andre egenskaper som kreves for å komme inn i dette yrket	Nei, jeg er ikke interessert i dette yrket eller denne stillingen
	1	2	3
Advokat	☐	☐	☐
Barnehageassistent	☐	☐	☐
Bonde	☐	☐	☐
Dagmamma	☐	☐	☐
Direktør	☐	☐	☐
Ekspeditor	☐	☐	☐
Elektriker	☐	☐	☐
Fisker	☐	☐	☐
Flyger	☐	☐	☐
Forsker	☐	☐	☐
Frisør	☐	☐	☐
Førskolelærer	☐	☐	☐
Hjelpepleier	☐	☐	☐
Hjemmehjelper	☐	☐	☐
Ingeniør	☐	☐	☐
Journalist	☐	☐	☐
Kontormann/dame	☐	☐	☐
Kunstner (musiker, kunstmaler, forfatter, skuespiller etc)	☐	☐	☐
Lege	☐	☐	☐
Lektor	☐	☐	☐
Lærer	☐	☐	☐
Mekaniker	☐	☐	☐
Politiker	☐	☐	☐
Postbud	☐	☐	☐
Profesjonell idrettsutøver	☐	☐	☐
Prest	☐	☐	☐
Professor	☐	☐	☐
Psykolog	☐	☐	☐
Reiseleder, guide	☐	☐	☐
Selger	☐	☐	☐
Sjåfør	☐	☐	☐
Snekker	☐	☐	☐
Sykepleier	☐	☐	☐
Tolk	☐	☐	☐

F. Noen bakgrunnsspørsmål

26. Kjønn

1 ☐ Mann 2 ☐ Kvinne

27. Bosted

Fylke:.....

Kommune:.....

28. Hvem bor du sammen med?

(Sett ett kryss)

- 1 ☐ Jeg bor sammen begge mine foreldre
- 2 ☐ Jeg bor sammen med en av mine foreldre
- 3 ☐ Jeg bor sammen med andre slektninger
- 4 ☐ Jeg bor i skoleinternat eller lignende
- 5 ☐ Jeg bor for meg selv
- 6 ☐ Andre boforhold, oppgi hva slags:

.....

29. **Karakterer fra 9. klasse:**
(Karakterer til avslutningseksamen, eller stand-
punktkarakterer i fag uten avslutningseksamen).
 (Kryss av i én rute for hvert fag)

	S	M	G	Ng	Lg	Fritatt
	5	4	3	2	1	0
Norsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Engelsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matematikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naturfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samfunnsfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kroppsøving	☐	☐	☐	☐	☐	☐

30. Foreldres yrke

Mors yrke :..... ☐☐☐☐

Fars yrke:..... ☐☐☐☐

31. **Foreldres utdanning**
 (Sett kryss ved hver av de nedenfor nevnte
 utdanninger som din mor og far har)

	Mors utdanning	Fars utdanning
Folkeskole, grunnskole	1 ☐	1 ☐
Framhaldsskole, folkehøgskole .	2 ☐	2 ☐
Yrkesskole	3 ☐	3 ☐
Realskole	4 ☐	4 ☐
Gymnas	5 ☐	5 ☐
Høgskole (lærerhøgskole, sykepleie- høgskole, ingeniørhøgskole, sosial- høgskole, distriktshøgskole o.l.) .	6 ☐	6 ☐
Universitet (også Norges tekniske høgskole, Norges Handelshøyskole, Norges landbrukshøgskole)	7 ☐	7 ☐

32. Hvilket språk snakker du vanligvis hjemme?

- 1 ☐ Norsk
- 2 ☐ Annet, hvilket språk:.....

SPØRSMÅL 33 TIL 41 SKAL BARE BESVARES AV DEM SOM GÅR PÅ GRUNNKURS I SKOLEÅRET 1994/95.
 DE ANDRE ER FERDIG MED UTFYLLINGEN AV SKJEMAET OG KAN GÅ TIL ANDRE OPPLYSNINGER PÅ
 SISTE SIDE.

G. Erfaringer fra grunnkurs i videregående skole

33. **Nedenfor er en del påstander om hvordan det er å gå på skolen, og hvordan forhold i skolen burde
 være.** (Ta stilling til påstandene ved å sette ett kryss på hver linje)

	Helt enig 1	Litt enig 2	Litt uenig 3	Helt uenig 4
Det er kjedelig på skolen	☐	☐	☐	☐
Å få gode karakterer er viktig	☐	☐	☐	☐
Mye av tiden på skolen er bortkastet	☐	☐	☐	☐
Lærerne burde være strengere overfor elever som bråker	☐	☐	☐	☐
Det er for mye teori, og for lite praktiske kunnskaper i skolen ...	☐	☐	☐	☐
Skolen behandler elevene for barnslig	☐	☐	☐	☐
Jeg trives på skolen	☐	☐	☐	☐
Skolen kommer godt med uansett hva jeg skal drive med senere	☐	☐	☐	☐
Vi lærer mye spennende på skolen	☐	☐	☐	☐
Jeg gruer meg ofte til å gå på skolen	☐	☐	☐	☐
Fagene på grunnkurset er stort sett vanskelige	☐	☐	☐	☐
Lærerne våre er flinke til å lære bort	☐	☐	☐	☐
Elevene har ingen innflytelse på viktige avgjørelser i skolen	☐	☐	☐	☐
Det gis for mye lekser på skolen	☐	☐	☐	☐
Det gis for mange prøver på skolen	☐	☐	☐	☐

34. Hvordan liker du de fagene som er nevnt nedenfor? (Sett ett kryss på hver linje utenfor fagene)

	Liker svært godt	Liker ganske godt	Både/ og	Ikke særlig godt	Ikke i det hele tatt	Har ikke faget/ fagene
	5	4	3	2	1	0
Norsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Engelsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matematikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naturfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kroppsøving	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Studie- retningsfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valgfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐

35. Er du flinkere enn gjennomsnittet i de fagene som er nevnt nedenfor? (Sett ett kryss på hver linje utenfor fagene)

	Ja, bedre enn gjennom- snittet i klassen	Om- trent som gjennom- snittet i klassen	Nei, svakere enn gjennom- snittet i klassen	Har ikke faget/ fagene
	3	2	1	0
Norsk	☐	☐	☐	☐
Engelsk	☐	☐	☐	☐
Matematikk	☐	☐	☐	☐
Naturfag	☐	☐	☐	☐
Kroppsøving	☐	☐	☐	☐
Studie- retningsfag	☐	☐	☐	☐
Valgfag	☐	☐	☐	☐

36. Hvordan trives du sammen med de andre elevene? (Sett kun ett kryss)

- 1 ☐ Meget godt
2 ☐ Godt
3 ☐ Både - og
4 ☐ Dårlig
5 ☐ Svært dårlig

37. Anslå hvor mye tid du vanligvis bruker pr. dag til oppgaver og lekser (Sett ett kryss)

- 1 ☐ Gjør ikke eller nesten aldri lekser
2 ☐ Mindre enn 1/2 time
3 ☐ 1/2 - 1 time
4 ☐ 1 - 2 timer
5 ☐ 2 - 3 timer
6 ☐ 3 - 4 timer
7 ☐ Mer enn 4 timer

38. Hvis du har problemer med hjemmeleksene, hvem spør du om hjelp? (Sett kryss ved alle alternativer som passer)

- 1
☐ Mor
☐ Far
☐ Søsken
☐ Klassekamerater og venner
☐ Andre
☐ Har ingen jeg kan spørre
☐ Har aldri eller svært sjelden bruk for å spørre noen
☐ Gjør sjelden eller aldri lekser

39. Har du tilgang til PC?
(Sett kun ett kryss)

- 1 ☐ Ja, jeg har tilgang til PC som jeg kan bruke så mye jeg vil
2 ☐ Ja, jeg har tilgang til PC som jeg må dele med andre
3 ☐ Nei

40. Hvem betaler skolebøkene dine? (Sett ett eller flere kryss)

- 1
☐ Jeg betaler selv av eget lån, stipend, inntekt eller sparepenger
☐ Mine foreldre betaler
☐ Andre kilder:
.....

41. Har du tatt opp lån i Statens lånekasse for å finansiere din skolegang? (Sett ett eller to kryss)

- 1
☐ Har tatt opp lån i Statens lånekasse
☐ Har fått stipend fra Statens lånekasse
☐ Ingen lån eller stipend

Andre opplysninger

Har du tilleggsopplysninger som du tror kan ha betydning for din besvarelse av skjemaet? Bruk gjerne eget ark.

.....

.....

.....

TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TIL Å FYLLE UT SPØRRESKJEMAET!

